

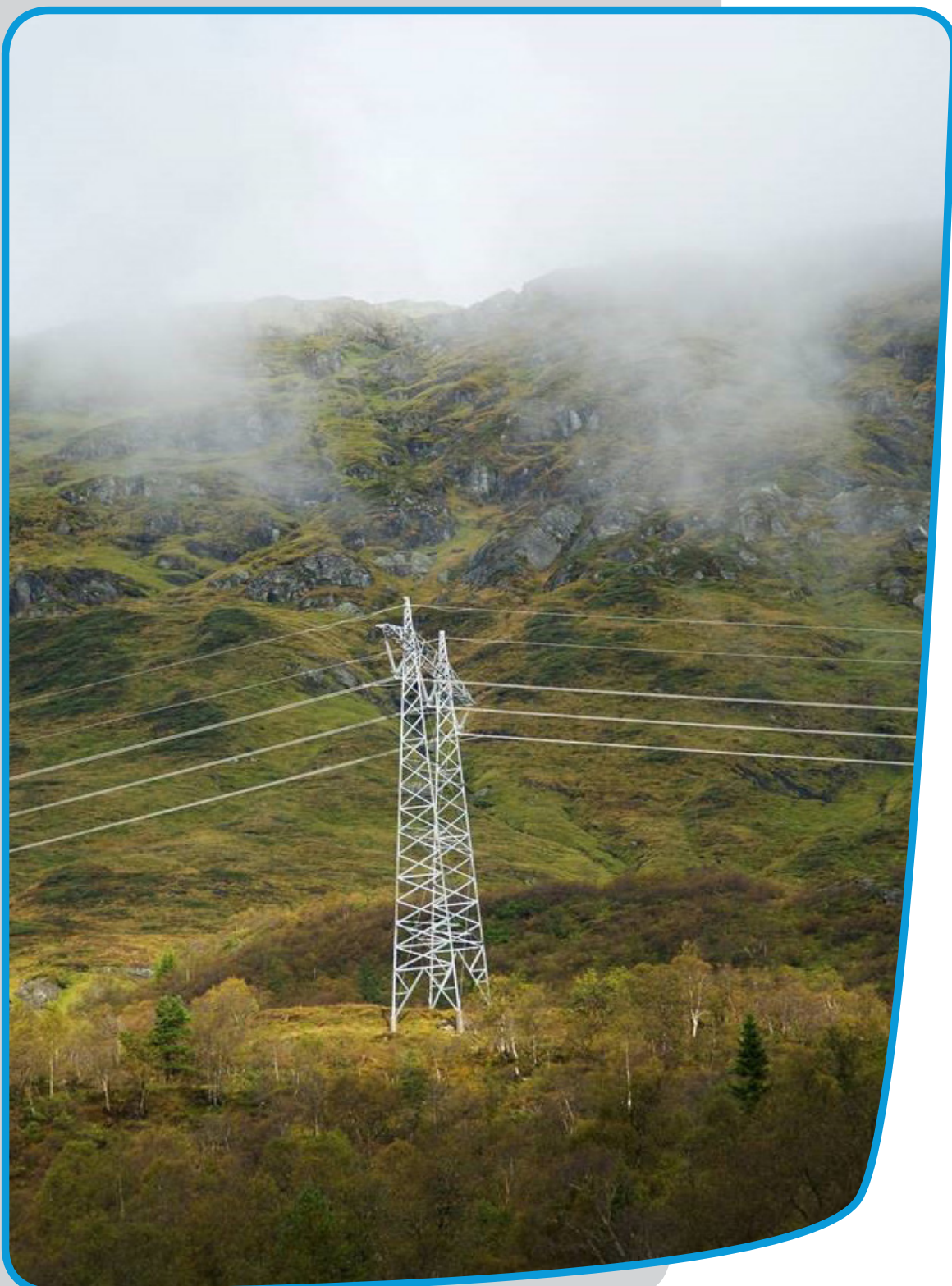

Foto: Sigbjørn Linga

Innhold

Vår beste dag.....	4
1 Kvam herad som samfunnsutviklar	6
1.1 Visjon	6
1.2 Mål og tiltak	6
1.3 Grunnleggjande føresetnader	10
2 Kvam herad som arbeidsgjevar	12
2.1 Organisasjonskart for Kvam herad	12
2.1 Arbeidsgjevarpolitikk	12
2.2 Mål og tiltak	13
2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft	13
2.2.1 Heiltidskultur	14
2.2.1 Innovasjon, gevinstrealisering og omstilling	15
2.2.2 Sjukefråvær	16
2.2.3 Helse, miljø og tryggleik	17
2.2.4 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering	17
3 Kvam herad som ressursforvaltar – Økonomiske hovudlinjer	18
3.1 Framlegg til statsbudsjett	19
3.2 Brutto driftsinntekter	20
3.3 Brutto driftsutgifter	22
3.4 Finansresultat	26
3.5 Netto driftsresultat	28
3.6 Fondsmidlar	29
3.7 Investeringar	30
3.8 Føresetnader og risikovurdering	30
4 Kvam herad som tenesteytar	33
4.1 Mål og tiltak	35
4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen	36
4.3 Finans og fellespostar	37
4.3.1 Om tenestene	37
4.3.2 Mål og tiltak	37
4.3.3 Økonomiske rammer	37
4.4 Styring og kontrollverksemd	38
4.4.1 Om tenestene	38
4.4.2 Mål og tiltak	39
4.4.3 Økonomiske rammer	40
4.5 Administrasjon	41
4.5.1 Om tenestene	41
4.5.2 Mål og tiltak	41
4.5.3 Økonomiske rammer	44
4.6 Barnehage	45
4.6.1 Om tenestene	45
4.6.2 Mål og tiltak	47
4.6.3 Økonomiske rammer	48
4.7 Grunnskuleopplæring	49
4.7.1 Om tenestene	49
4.7.2 Mål og tiltak	52
4.7.3 Økonomiske rammer	53

4.8	Kommunehelse	55
4.8.1	Om tenestene.....	55
4.8.2	Mål og tiltak.....	58
4.8.3	Økonomiske rammer.....	63
4.9	Pleie og omsorg	64
4.9.1	Om tenestene.....	64
4.9.2	Mål og tiltak.....	66
4.9.3	Økonomiske rammer.....	74
4.10	Sosialteneste	75
4.10.1	Om tenestene.....	75
4.10.2	Mål og tiltak.....	76
4.10.3	Økonomiske rammer.....	78
4.11	Barnevern.....	79
4.11.1	Om tenestene.....	79
4.11.2	Mål og tiltak.....	81
4.11.3	Økonomiske rammer.....	83
4.12	Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	84
4.12.1	Om tenestene.....	84
4.12.2	Mål og tiltak.....	85
4.12.3	Økonomiske rammer.....	87
4.13	Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø	88
4.13.1	Om tenestene.....	88
4.13.2	Mål og tiltak.....	89
4.13.3	Økonomiske rammer.....	93
4.14	Kultur.....	94
4.14.1	Om tenestene.....	94
4.14.2	Mål og tiltak.....	95
4.14.3	Økonomiske rammer.....	98
4.15	Kyrkja.....	99
4.15.1	Om tenestene.....	99
4.15.2	Økonomiske rammer.....	99
4.16	Samferdsel	100
4.16.1	Om tenestene.....	100
4.16.2	Mål og tiltak.....	100
4.16.3	Økonomiske rammer.....	101
4.18	Bustad	102
4.18.1	Om tenestene.....	102
4.18.2	Mål og tiltak.....	102
4.18.3	Økonomiske rammer.....	103
4.19	Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	104
4.19.1	Om tenestene.....	104
4.19.2	Mål og tiltak.....	104
4.19.3	Økonomiske rammer.....	106
4.20	Brann og ulukkesvern	107
4.20.1	Om tenestene.....	107
4.20.2	Mål og tiltak.....	107
4.20.3	Økonomiske rammer.....	108
4.21	Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	109

4.21.1	Om tenestene.....	109
4.21.2	Økonomiske rammer.....	109
4.22	Sosiale utgifter	110
4.23	Avskrivingar.....	112
4.24	Driftsprosjekt	113
4.25	Fellestema: Kommunale bygg.....	114
4.25.1	Om temaet	114
4.25.2	Mål og tiltak.....	114
4.26	Fellestema: Kvam familie- og læringscenter.....	116
5	Kvam herad – Budsjett og økonomiplan	119
5.1	Hovudoversikt - drift.....	120
5.1.1	Budsjettskjema 1A.....	123
5.1.2	Budsjettskjema 1B.....	123
5.2	Hovudoversikt – investering.....	124
5.2.1	Budsjettskjema 2 A.....	126
5.2.2	Budsjettskjema 2B.....	127
6	Vedleggoersikt	129
7	Budsjettvedtak HST-069/17	130
8	Oppdaterte hovudtabellar – Budsjett 2018 og økonomiplan 2018-2020	132
8.1	Økonomisk hovudoversikt – drift	132
8.1.1	Budsjettskjema 1A.....	133
8.1.2	Budsjettskjema 1B.....	133
8.2	Hovudoversikt – investering.....	134
8.2.1	Budsjettskjema 2A.....	135
8.2.2	Budsjettskjema 2B.....	135

*I dette dokumentet er kapittel 1-6 rådmannen sitt framlegg til budsjett, medan heradsstyret sitt vedtak er presentert i kapittel 7.
I kapittel 8 er hovudtabellane oppdatert for endringar i kapittel 7 (HST-069/17).*

Vår beste dag

Rådmannen legg med dette fram forslag til kommuneplanen sin handlingsdel med budsjett for 2018 og økonomiplan for perioden fram til og med 2021.

Kvam herad leverer gode tenester i dag og skal gjera det i framtida. Det krev at organisasjonen har blikket retta framover og at drifta blir innretta slik at den kan vera berekraftig i eit langt perspektiv. Dette budsjettet gjeld for 2018 og økonomiplanen for perioden 2019 til 2021, men disposisjonar me gjer, både på drift og ikkje minst i investeringar, har konsekvensar for tenesteproduksjonen langt utover denne perioden. Utfordringa er å tenkja langsiktig i alle avgjerder. Stortinget har fatta vedtak om kommunesamanslåing og i 2020 vil dei fleste av kommunane rundt oss gå inn i nye kommunar. Det medfører endringar også for oss då ein del etablerte samarbeid vil opphøyra, medan det kan oppstå moglegheiter for nye konstelasjonar.

Budsjettet byggjer på kommunen sin økonomiplan og vidarefører i stor grad dagens tenesteproduksjon. Samtidig skjer det endringar som er nødvendige for å løysa leveransane i dag og i framtida. Det er eit stramt budsjett i 2017, men einingane gjennomfører likevel drifta tett opp mot budsjett. 2. tertialrapporten synte eit godt samsvar mellom budsjett og forventa driftsrekneskap totalt sett for kommunen. Det er såleis forventa at rekneskapen kan avsluttast med eit positivt resultat i 2017, men det blir ikkje forventa at driftsresultatet vil vera meir enn av det bør vera.

Utfordringa er å innfri forventningane med eit minkande handlingsrom. Det krev at me framleis er effektive i tenesteproduksjonen, er nytenkjande, har god dialog med innbyggjarane og heile tida tilpassar aktiviteten til tilgjengelege ressursar.

Høg lånegjeld svekkjer handlefridomen og gjer at viktige driftsoppgåver kan bli skadelidande. Me har hatt eit historisk lågt rentenivå dei siste åra, og marknadsrentene fram i tid viser at dette blir forventa å vara ei stund til. Vidare opplever me auka press på ressurskrevjande tenester, noko som kanalisere ressursar frå ordinær drift til desse tenestene. Ei av dei største utfordringane i åra framover, er kraftig auke i pensjonskostnader, som krev nasjonale løysingar.

Rådmannen sitt forslag inneber at tenestenivået i store trekk er vidareført frå førre økonomiplan. Det er gjort nokre endringar for å gjera tenestene meir effektive og berekraftige, for å møta framtidens moglegheiter og behov. I det vidare arbeidet må me fortsetja å sortera mellom struktur, tenestenivå og effektivisering når me tilpassar utgiftene til inntektene.

Investeringsnivået i heradet er fortsatt for høg. Me må bli endå meir kritiske i vurderingane av kva prosjekt som skal satsast på og når. Investeringsane må sorterast mellom dei som fører til driftsinnsparing og dei som ikkje gjer det. Investeringsane som gjev varige driftsinnsparingar må ha høgste prioritet. Dei investeringsane som ikkje gjev oss innsparingar på drift må sorterast mellom må-investeringar og andre. Må-investeringane bør sjølvstøtt også ha høg prioritet, men her må ein vurdere om dei kan utsetjast i tid, spesielt dersom dei gjev høgare driftsutgifter. Andre investeringsane må som hovudregel setjast på vent.

Kvaliteten på tenestene ligg sjeldan i struktur, bygg og ressursinnsats i form av pengar. Kvaliteten på kommunale tenester blir oftast definert når menneske møter menneske. For at brukaren eller innbyggjaren skal oppleve kvalitet i møte med kommunen er drivarane at ein opplever kompetanse, tryggleik i fag og reglar, klart språk og at ein blir sett.

Allereie, men med større tyngde i framtida, vil dialogen med kommunen skje gjennom digitale plattformer. Digitale søknadar, automatiserte svar og velferdsteknologi er nokre døme på endra arbeidsmetodar som vil stilla nye krav både til tilsette og brukarar. Gjennom arbeidet med lean og

kontinuerleg forbetring i kommunen utfordrar me organisasjonen sin innovasjonsmuskelen og evna til å skaffa seg brukarinnst. Gjennom å opna sansane våre på nye måtar skal me fortsetja å levera tenester av høg kvalitet. Erik Bye har sett ord på dette på ein framifrå måte gjennom diktet «Vår beste dag»:

*Kom og lytt til lyset når det gryr av dag
Solen løfter sin trompet mot munnen
Lytt til hvite sommerfuglers vingeslag;
Denne dag kan bli vår beste dag!*

*Stien som vi gikk i går er like ny;
Hemmelig som ved vårt første morgengry;
Mangt skal vi møte – og mangt skal vi mestre
Dagen i dag – den kan bli vår beste dag*

*Kom og lytt til dypet når vi ror mot dag
Hør, maneten stemmer sine strenger
Løfterik er tonen i et fiskevak
Denne dag kan bli vår beste dag!*

*Fjorden vår er like ny og blå og blank
Blikket ditt er fritt og ryggen like rank
Mangt skal vi møte – og mangt skal vi mestre
Dagen i dag – den kan bli vår beste dag*

*Kjære lytt til mørke når vår dag er gått
Natten nyrer over fjerne åser
Mangt har dagen skjenket oss av stort og smått
Mer, kan hende, enn vi har forstått*

*Månen over tun og tak er like ny
Men tier stille om vårt neste morgengry
Mangt skal vi møte – og mangt skal vi mestre
Dagen i dag - den kan bli vår beste dag!*

*Mangt skal vi møte – og mangt skal vi mestre
Dagen i morgen skal bli vår beste dag!*

Arild McClellan Steine
- rådmann -

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Stadutvikling <i>Sentra våre skal byggja på ei berekraftig utvikling, styrkjast med eit større mangfald av private og offentlege tenestetilbod, ei god blanding mellom bustad, forretning og kontor, god tilrettelegging for alle med varierte møteplassar som innbyr til trivsel, samarbeid opplevingar og fysisk aktivitet.</i>	Sentra våre skal framstå som estetisk vakre slik at det vert attraktivt å bu, vitje og etablere seg der.	Kvam herad skal aktivt bidra med vidare planlegging, sikring og opparbeiding av fellesareal i sentrumsområda.
	Sentra våre skal framstå som trafikksikre og trygge for mjuke trafikkantar	Kvam herad skal fortsetja arbeidet med å planleggja, tilretteleggja og opparbeida gode gang- og sykkelvegssystem i, rundt og gjennom sentra.
	Sentra våre skal vidareutviklast med eit stort engasjement	Kvam herad skal leggja til rette for brei medverknad, med idédugnader og folkemøte, der spesielt barn og unge skal vera invitert.
	Me vil at fellesareala og infrastrukturen i tettstadane skal framstå som attraktive, tiltrekkjande og tilgjengelege	Kvam herad skal ha ansvaret for at den felles infrastrukturen vert bygd ut.
	Me vil at sentrumsområda skal vera mangfaldige og ha ei blanding av service, kontor og bustad	Kvam herad skal i si planlegging sørgja for at sentrumsområda får ein god variasjon i mellom service, kontor og bustad.
	Me vil ha trygge og gode tettstadar og lokalsamfunn	Kvam herad skal med godt og tverrfagleg ROS-arbeid driva med førebyggjande arbeid for å hindra ulukker og skadar.
	Me vil ha aktive handelsentra	Det skal leggjast til rette for at det skal vera attraktivt å etablere seg med forretningar i sentrum.
	Me vil at den framtidige gjennomgangstrafikken skal gå utanom Norheimsund	Me planlegg trafikken i tunnel.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Bustad Kvam herad skal ha eit variert bustadstilbod tilgjengeleg for alle grupper som ynskjer å busetja seg i kommunen og som ynskjer å verta buande, samt at folk vert buande lengst mogleg i sin eigen heim.	Me vil ha eit meir variert og godt tilgjengeleg bustadtilbod i heile kommunen.	Kvam herad skal til ei kvar tid sjå til at det er godkjente areal- og reguleringsplanar i heile kommunen.
	Me vil ha tett utnytting i sentra og spreidd i grendene.	Kvam herad skal i si planlegging følgje opp arealstrategiane for senterstruktur og utnytting av LNF-område.
	Me vil at det skal vera tilrettelagt rimelege bustadformer for førstegongsetablerarar og andre som treng hjelp og rettleiing.	Kvam herad skal bidra med god rettleiing, god utnytting av verkemidlar og god planlegging.
	Me vil at Kvam herad skal vera ein aktiv pådrivar for bustadbygginga i Kvam.	Kvam herad skal oppretta eit eige bustadkontor, som skal ha ansvaret for utbygging og rettleiing.
	Me vil at våre bustadområde skal ha attraktive uteområde, med høg kvalitet og tilgang på nærrekreasjonsområde.	Kvam herad skal sikra tilgang på gode nærmiljøområde, som er universelt utforma og tilrettelagt for alle som ynskjer å nytta dei.
	Me vil ha attraktive tomter langs med sjøen i frå Vikøy til Laupsa.	Kvam herad skal kartleggja den funksjonelle strandsona, der fortetting skal skje i noverande bebygde område og område som er egna til rekreasjon og friluftsliv skal sikrast mot utbygging.
	Me vil ha ein funksjonell og god infrastruktur inn til våre nye bustadfelt.	Kvam herad skal bidra som tilretteleggjar og pådrivar for å få på plass infrastruktur.
Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Infrastruktur og kommunikasjon Kvam skal ha ein trafikk sikker og effektiv infrastruktur –eksternt i mot Bergen for å utvide kommunen sin bu- og arbeidsregion, og internt i heile kommunen for å sikre ei betre samhandling mellom grendene.	Me vil ha ein trygg og god veg til ein større og bu- og arbeidsmarknadsregion i og rundt Bergen.	Kvam herad skal i samsvar med sin eigen arealstrategi arbeide med å få på plass Hardangertunnelen.
	Me vil at internkommunikasjonen skal vera god i heile kommunen i frå Gravdal til Kjepso, slik at samhandlinga vert styrka.	Kvam herad skal sørgja for at godkjente reguleringsplanar for infrastrukturen vert realiserte og me skal samhandla med regionale styremakter for å få plass Fv 7, Fv 48 og Fv 49 igjennom kommunen.
	Me vil at området mellom Norheimsund og Øystese, samt tilkomsten til Sjusete skal verta betre tilgjengeleg.	Kvam herad skal i samsvar med arealstrategien for Tolomarka få på plass ny veg i kommuneplanen sin arealdel.
	Me vil at kollektivtilbodet skal verta betre internt i kommunen og til bergensregionen.	Kvam herad skal samarbeide med fylkeskommunen for å få til eit betre kollektivtilbod i Kvam og mellom Kvam og bergensregionen.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Verdiskaping igjennom samarbeid I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet	Entreprenørskap I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane som kan få fram nye idéar, nye produkt, nye verksemder og verdiskaping til beste for samfunnet.	I Kvam skal me etablera nye og ta vare på gamle møteplassar for samarbeid og nytenking.
	Møteplassar I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om og leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til beste for alle innbyggjarane.
	Frivilligheit og kommunen I Kvam vil me dyrka fellesskapet mellom kommunen og det frivillige for å leggja til rette for folk sin trivsel og helse.	I Kvam skal me leggja tilhøva til rette slik at frivillig sektor får gode levekår og utviklar seg på eigne premisser.
	Breidde og mangfald i kulturlivet I Kvam vil me ha breidde og mangfald i kulturtilbodet.	I Kvam skal me støtte opp om lag organisasjonar, og frivillige og inkluderande tilbod som møter alle sine behov.
	Lokaldemokratiet I Kvam vil me ha ei aktiv og deltakande befolkning.	I Kvam skal me leggja til rette for at dei folkevalde har reell innflytelse på samfunnsutviklinga.
	Vidaregåande skular I Kvam vil me ha eit godt skuletilbod for ungdommar opp til 19 år.	I Kvam skal me i lag med Hordaland fylkeskommune leggja til rette for ein sentrumsnær og framtidsretta skule i Norheimsund.
	Kunnskap- og kompetansedeling i næringslivet I Kvam vil me satsa på kunnskap og kompetanse i næringslivet.	Kvam herad skal i samarbeid med næringslivet arbeida for koplingar i mellom Kvam herad, lokale verksemder og forskningsmiljø.
	Opplevingsøkonomien I Kvam vil me få på plass heilårs aktivitetstilbod som tek utgangspunkt i fjord, fjell og vatn.	I Kvam skal me profesjonalisera oss som opplevingskommune.

Tema/utfordring	Mål – «Slik vil me ha det»	Tiltak – «Slik gjer me det»
Livskvalitet I Kvam skal me arbeida for at dei som bur i kommunen skal oppleve høg livskvalitet og at samfunnet vårt vert opplevd på same vis.	Frivillig sektor I Kvam vil me ha frivilligheit og dugnadsinnsats som eit viktig fundament i lokalsamfunnet.	I Kvam skal me støtta opp om eldsjeler og dei som driv fram det frivillige lags- og organisasjonslivet.
	Arbeid - og aktivitetstilbod I Kvam vil me at alle skal komme seg ut i arbeid.	I Kvam skal kommunen og næringslivet samarbeide, for å få alle ut i arbeid
	Fysisk aktivitet hjå befolkninga I Kvam vil me at alle skal vere litt meir i fysisk aktivitet.	I Kvam skal alle tiltak leggjast til rette for meir fysisk aktivitet for einskildmennesket.
	Barnehage I Kvam vil me ha barnehagar som skal vera ein god arena for sosialisering, integrering og læring.	I Kvam skal det leggjast til rette for eit godt læringsmiljø som fremmar integrering og sosialisering.
	Tverrfagleg samarbeid I Kvam vil me ha eit samfunn tufta på toleranse og samarbeid	I Kvam skal me oppmuntra til og leggja til rette for møteplassar som fremjar samarbeid.
	Samfunnstryggleik Kvam skal ha eit trygt samfunn som er førebudd på uventa hendingar slik at menneske, miljø og materielle verdier er tilstrekkeleg sikra mot fare	Gjennomføra gode risiko- og sårbarheitsanalysar med gode kunnskapsgrunnlag. Kontinuerleg fokus på førebyggjande tiltak. Gjennomføra faste øvingar der offentlege og private aktørar samarbeider

1.3 Grunnleggjande føresetnader

Grunnleggjande føresetnader for å nå samfunnsmåla i kommunen, er **folkehelse og berekraftig utvikling**. For kommuneorganisasjonen er **lokaldemokrati og etikk** dei viktigaste føresetnadane.

Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, jf. «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019.», vart lagt fram for heradsstyret i juni 2016. Oversikta peikar på at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god folkehelse. Det er mangelgull kunnskap om innvandrarar si helse (gjeld for heile landet).

- Kvam har ei aldrande befolkning, om prognosane slår til så vil det i åra som kjem vera ein relativt stor auke i tal eldre i kommunen. Tal unge vil halda seg omtrent som no.
- Kvam har relativt mange uføre kvinner over 44 år, noko som tyder på trong for betre tilrettelegging i arbeidslivet for denne gruppa. Årsakene er mange og samansette.
- Majoriteten av elevane i skulen trivst godt. Undersøkingar viser at det er relativt lite mobbing i Kvammaskulen. Grunnskulen i Kvam har nulltoleranse for mobbing og arbeider kontinuerleg med temaet.
- I Kvam er det god tilkomst til naturområder både om sommaren og vinteren. Me har eit stort utval av merke turvegar frå dei enkle og korte turane i nærmiljøa og til dei meir utforande turane til fjells.
- Sosiale møtestadar er viktig for å fremja ei god folkehelse. I Kvam vert det sosiale miljøet i all hovudsak opplevd som bra. Høg valdeltaking og høgt tal på lag og organisasjonar kan tyda på at kvemmingane er engasjerte og samfunnsbevisste. Me har eit rikt organisasjonsliv, men både representantar for innbyggjarane og tenesteytarane meiner det er trong for fleire uformelle

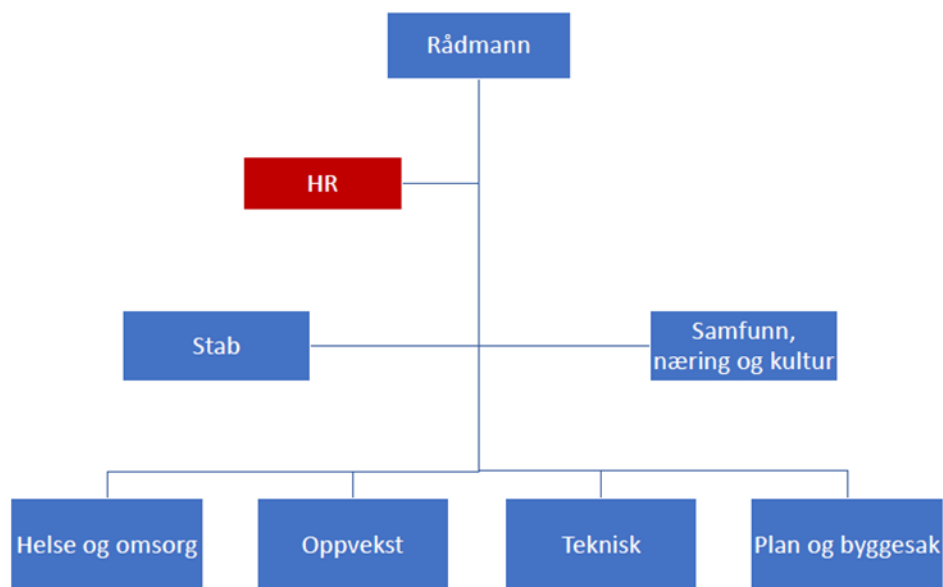
møteplassar og lågterskeltilbod. Det er og kjent at einskilde grupper opplever vanskar med å verta integrert i samfunnet.

- Generelt er det eit lågt nivå av kriminalitet i kommunen.
- Inntektsskilnadane i Kvam er relativt små.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Folkehelse - «Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt med gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer» Delta i planforum Etablere overordna folkehelsegruppe
Berekraftig utvikling – «Føre-var-prinsippet»	Behova vert dekt utan å øydeleggja behova til komande generasjonar. Forbruket av ikkje-fornybare ressursar vert redusert. Fornybare ressursar skal forvaltast på ein forsvarleg måte.	Avgjersler som påverkar den økologiske, økonomiske og sosiale berekrafta skal vurderast og konsekvensar for framtida skal synleggjerast.
Lokaldemokrati	Kvam herad skal leggja til rette for ei brei deltaking i viktige avgjersler som vert fatta på lokalt nivå	Positiv dialog Lett tilgjengeleg informasjon om pågåande prosessar
Etikk	Tillitsskapande forvaltning som byggjer på ein høg etisk standar	Kommunen sine etiske retningslinjer skal leggjast til grunn ved kommunen sine val og prioriteringar

2 Kvam herad som arbeidsgjevar

2.1 Organisasjonskart for Kvam herad

Med bakgrunn i ei evaluering av Kvam herad si utøving av samfunnsutviklarrolla sett opp mot målsetjingane for organisasjonen, starta rådmannen eit arbeid våren 2017 for å:

- betra gjennomføringskrafta i organisasjonen
- betra omdømet til organisasjonen innan plan og byggesak
- styrkja leiarrolla
- betra informasjon og kommunikasjonsflyten
- sikra rett kompetanse i høve til mål og strategiar

Arbeidet resulterte i at det er oppretta ei ny eining: «Plan og byggesak». Ny einingsleiar er tilsett frå 1.10.17. Tidlegare «Samfunn og utvikling» er endra til eining for «Samfunn, næring og kultur», og avdeling «alkohol og servering» er flytta til helse og omsorg. Bibliotek er flytta til eining for samfunn, næring og kultur.

2.1 Arbeidsgjevarpolitikk

Ein gjennomtenkt og god arbeidsgjevarpolitikk ser dei menneskelege ressursane i organisasjonen som sjølve grunnlaget for å utvikla gode kommunale tenester. Arbeidsgjevarpolitikken utgjer eit felles verdigrunnlag for alle som arbeider i Kvam herad.

I løpet av 2017 har det vore eit arbeid breitt i organisasjonen med revisjon av plattformen for leiarskap og medarbeiderskap. Kvam herad har eit samarbeid med KS konsulent om leiarutvikling og «Lean» som system for etablering av kultur for kontinuerleg kvalitetsforbetring. Dette organisasjonsutviklingsarbeidet mottek tilskot frå OU-midlane og er planlagt vidareført i 2018.

Hausten 2017 er det gjennomført medarbeidarundersøking i heile organisasjonen. Kvam herad har valt å nytta KS sin nyaste medarbeidarundersøking «10-FAKTOR», som er ei forskningsbasert undersøking basert på 10 innsatsfaktorar som er viktige for å utvikla godt leiarskap og eit godt arbeidsmiljø. Undersøkinga er orientert både mot medarbeidar- og leiarskap og legg spesiell vekt på mestring,

motivasjon og bruk av kompetanse. Me kan påverka dei ti faktorane gjennom målretta utviklingsarbeid, og resultatane frå undersøkinga vil difor danna grunnlag for arbeidet med leiar- og medarbeidarutvikling i 2018.

2.2 Mål og tiltak

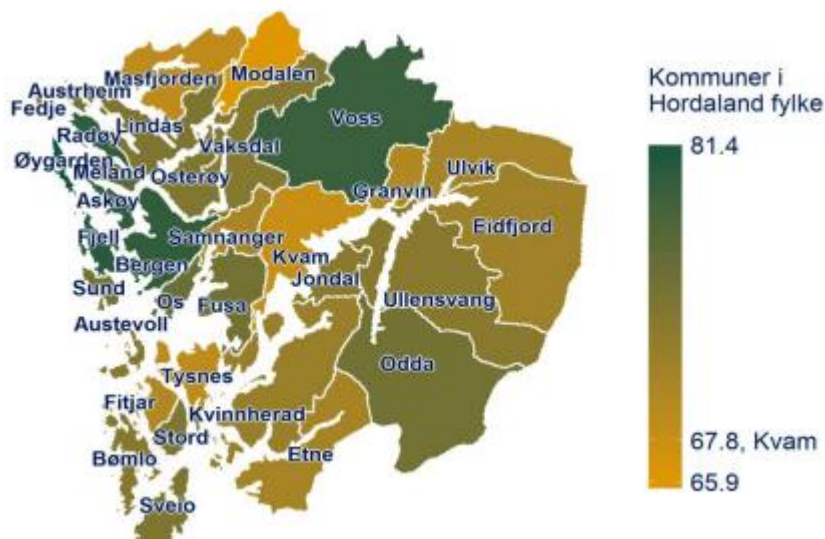
Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Medarbeidarutvikling	Tilsette har kompetanse til å utføra arbeidsoppgåvene på ein effektiv måte	Etablere kultur for kontinuerleg forbetningsarbeid gjennom å nytta Lean som system og verktøy Desentraliserte studietilbod Økonomiske tilskot og tilrettelegging for kompetanseutvikling
	Lønsvilkår som gjer kommunen i stand til å rekruttera kvalifisert arbeidskraft. I den samla lønns pakken inngår pensjons- og forsikringsordningar.	Sjå eige avsnitt om å rekruttera og behalda arbeidskraft
	Rolle og ansvarsfordelinga i Kvam herad skal vera effektiv og tydeleg. Delegering av mynde skal vera i tråd med delegeringsreglementet i kommunen.	Gjera kjent administrativt delegeringsreglement
	Kvam herad skal vera ein omstillingsdyktig organisasjon. Leiarar og medarbeidarar har eit medansvar for vidareutvikling av organisasjonen	Involvera tilsette sine representantar i omstillingsprosessar Nytta omstillingsutvalet i omstillingsprosessar Sjå eige avsnitt om omstilling

2.2.1 Rekruttera og behalda arbeidskraft

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Ei av hovudutfordringane for Kvam herad er å sikra kvalifisert arbeidskraft i alle stillingar. Det inneber både nyrekruttering og å halda på den kompetansen me har i organisasjonen. Endra behov og auka krav og forventningar frå innbyggjarane pregar kommunesektoren. Framtidig mangel på arbeidskraft og knappe ressursar gjer at me må løysa oppgåvene på nye måtar.	Sikra kvalifiserte medarbeidarar i alle stillingar	Bruka leiar- og medarbeidarskapsplattforma aktivt
	Kvalitet i rekrutteringsprosessar	Delta på relevante rekrutteringsarenaer for kommunen
	Behalda og utvikla kompetanse i organisasjonen	Leggja til rette for vidareutdanning gjennom tilskotsordningar, permisjonar, desentralisert utdanning m.m.
		Tilby høgare utdanning gjennom www.studiesenteret.no Delta på lokal nærings- og utdanningsmesse

2.2.1 Heiltidskultur

Kvam herad, særleg pleie og omsorg og barnehage, ber preg av ein deltidskultur. Mykje deltid er uheldig for kvaliteten på tenestene og gjer det vanskelegare å rekruttera tilstrekkeleg og kompetent arbeidskraft. Gjennomsnittleg stillingsstorleik for kvinner er i 2017 68,8 % og for menn 63,4 %¹. Kartet nedanfor fargar Hordalandkommunane etter gjennomsnittleg stillingsstorleik, og viser at Kvam kjem ut som ein av dei kommunane med lågast snitt:

Kvam har teke fatt i denne utfordringa og har arbeidd med å auka talet på heiltidsstillingar i fleire år. Det viser seg likevel å gå svært seint med å auka andelen heiltidstilsette. Dette kan ha mange årsaker, men truleg må det større grep til. Det er snakk om å endra ein kultur. Frå 2018 vil alle arbeidsgruppene i pleie og omsorg i tillegg til rehabiliterings- og behandlingsavdelinga, innføra årsarbeidsplanar. Dette har vist seg å vera eit godt verkemiddel for å få fleire heiltidsstillingar, lågare sjukefråvær og betre arbeidsmiljø.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
Heiltidskultur er nødvendig for at Kvam herad skal vera ein attraktiv arbeidsplass i framtida. Det vil skapa mange gevinstar i form av betre tenestekvalitet og lettare rekruttering. Det har ei materiell side med arbeidstidsordningar og ei kulturell side som handlar om å endra haldningar. Heiltidskultur må bli norma hos oss – ikkje deltid. Me må unngå t unge, nyutdanna implementerer deltidskulturen	Auka gjennomsnittleg stillingsstorleik hos kvinner spesielt	Innføring av nye arbeidstidsordningar Oppstart årsarbeidsplanar frå januar 2018 Nytta ledige deltidsstillingar til å auka stillingsstorleiken for andre deltidstilsette framfor å lysa ut ny deltidsstilling Tilby nyutdanna heiltidsstillingar Tilby kombinasjonsstillingar Gjennomføra kvalifiseringstiltak for ufaglærte

¹ Deltidsmannskap (menn) i Kvam brannvern har 2% stilling knytt til faste øvingar og dette påverkar total stillingsstorleik blant mannlege tilsette

2.2.1 Innovasjon, gevinstrealisering og omstilling

Auka utgifter, sterkare og lovfesta rettar til tenester og svikt i inntekter kan medføre store utfordringar for kommunen i åra framover. Kommunen si evne til omstilling og innovasjon vert utfordra på ulike vis. I dei tiltaka som vert igangsett, er det forventningar om effektar for brukarane eller for organisasjonen. Me må jakta på effektar og sørgja for realisering av dei gevinstane som er forventa. Innovasjon i kommunen handlar om å:

- *skapa rom for idéar og setja pris på kreativitet, pleia talent og utfordra innovatørar*
- *sjå kvar det er behov for å skapa noko nytt og føreslå nye løysingar*
- *bruka kompetanse på nye måtar og i nye samarbeidsrelasjonar*
- *henta inspirasjon og løysingar frå andre fagområde og organisasjonar*
- *dela og auka kunnskap internt og eksternt*

Behov for nedbemanning i deler av kommunen, bl.a. som følge av innføring av ny teknologi, samtidig som oppgåvene og kompetansebehovet aukar på andre område, er allereie ei utfordring når det gjeld å sikra rett kompetanse på rett plass. Kvam herad har retningslinjer for omorganisering, omplassering og nedbemanning, og omstillingsavtale med arbeidstakarorganisasjonane. Avtalen skal sikra medverknad frå tilsette i omstillingsprosessar.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
Kommunen møter i aukande grad komplekse utfordringar som ofte går på tvers i organisasjonen. Det krev nye tilnæringsmåtar	Bruka kompetanse på nye måtar og i nye samarbeidsrelasjonar	Arbeid i Lean-prosessar er viktigaste arenaen for involvering av den einskilde medarbeideren i kontinuerleg kvalitetsforbetring.
Når endringsprosessar vert igangsett er det forventa effekt i form av auka verdi for brukar eller effektivisering av arbeidsprosessar	Idéar vert løfta fram og det er rom for kreativitet	Gevinstrealisering krev systematisk oppfølging gjennom heile prosjektprosessen – gode analysar i forkant, konkrete planar for oppfølging av gevinstar undervegs og i etterkant. Ansvar ligg hos linjeleiinga
Omstillingsbehov som følge av kostnadsauke og inntektsnedgang	Planlagte gevinstar vert realiserte	
Omstillingsbehov som følge av endra behov, auka krav og forventningar til kommunale tenester	Me nyttiggjer oss innovative løysingar	
	Oppretthalda og vidareutvikla eit godt tenestetilbod kombinert med å bremsa kostnadsveksten	Smart organisering og innføring av ny teknologi
	Produsera meir og helst like godt med relativt mindre ressursar	Satsing, nytenking og investering i kompetanse, verktøy og metodikk
		Gjennomføring av omstillingsprosessar gjennom omorganisering, omplassering og nedbemanning

2.2.2 Sjukefråvær

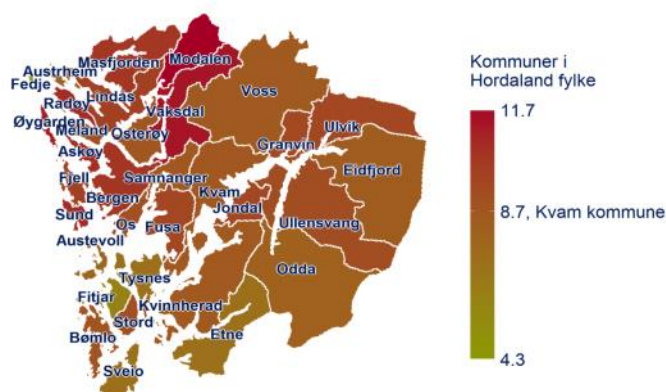
Kvam herad har vore IA-verksemd sidan 2003. Det er utarbeidd handlingsplan for IA-arbeidet med målsetjingar innan dei tre nasjonale IA-delmåla:

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår
Høgt sjukefråvær er kostbart og medfører kompetansetap for Kvam herad som tenesteorganisasjon	Delmål 1 i IA-avtalen: Sjukefråvær – <i>aktivitetar for å redusera sjukefråvær</i> Legemeldt sjukefråvær skal ikkje overstiga 6,5%	Støtta opp om IA-avtalen som stimulerer til dialog mellom arbeidsgjevar og arbeidstakar på den enkelte arbeidsplass gjennom: - oppfølgingssamtalar - dialogmøte - bruk av IA-verkemiddel - tilretteleggingstiltak Ta i bruk NAV si nettløysing for oppfølging av sjukefråvær Leiarutvikling med grunnlag i arbeidsgjevarpolitisk plattform om leiar- og medarbeidarskap - leiarsamlingar/kurs - leiarstøtte Utarbeida årsplan for bedriftshelsetenesta sitt arbeid Revidera IA-plan i samarbeid med tillitsvalde og NAV
	Delmål 2: Personar med redusert funksjonsevne – <i>tilrettelegging for eigne tilsette og utprøving av kandidatar frå NAV</i>	Tiltak definert i IA-handlingsplan
	Delmål 3: Avgangsalder – <i>tilrettelegging for ulike livsfasar og forlenga yrkeskarrieren</i>	Tiltakdefinert i IA-handlingsplan

Nærmare om delmål 1 – sjukefråvær:

Resultatmålet for legemeldt sjukefråvær i IA-handlingsplanen er 6,5%. Resultatmålet skal vera nådd innan 31.12.18. Pr. 30.09.17 ligg det samla sjukefråværet (eigenmeldt og legemeldt) på 7,7% der eigenmeldt fråvær utgjer om lag 1%.

Kartet nedanfor illustrerer det totale sjukefråværet i % i dei ulike Hordalandskommunane slik det er presentert i KS sin arbeidsgjevarmonitor. Sjukefråværet i Kvam låg på 8,7 % i perioden 4. kvartal 2015 - 3.kvartal 2016.

Kjelde: PAI/KS-arbeidsgivermonitor

2.2.3 Helse, miljø og tryggleik

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
Saman med tilsette og tillitsvalde pliktar arbeidsgjevar å arbeida systematisk med helse, miljø og tryggleik på arbeidsplassen, jf. aml. § 3-1 og <u>internkontrollforskrifta</u> Kommunen pliktar å ha bedriftshelseteneste for alle tilsette Kommunen skal etablera, utøva og vedlikehalda eit internt kontrollsystem for HMS, som skal sikra at reglar og forskrifter blir ivaretekne Det skal arbeidast målretta for kontinuerleg å betra HMS-relaterte forhold	Gjennom eit systematisk HMS-arbeid oppfylle krava i lov og forskrift Oppfylle krava i forskrift om organisering, ledelse og medverknad § 13-2 Tilsette skal oppleve at dei har eit fullt forsvarleg arbeidsmiljø verna mot fysiske eller psykiske belastningar	Årsplan for HMS-arbeidet i samarbeid med bedriftshelsetenesta Følgja opp avvikssystemet og ta i bruk nye modular i kvalitetssystemet IA/HMS-planar på den enkelte arbeidsplass Oppfølging av medarbeidarundersøkinga 10 FAKTOR

2.2.4 Arbeid for likestilling og tilgjenge, og mot diskriminering

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettåret
Kvam herad er medviten ansvaret for å arbeida aktivt, målretta og planmessig for å fremja føremål i likestillingslova og diskriminerings- og tilgjengelova	Det skjer ikkje direkte eller indirekte forskjellsbehandling som ikkje er lovleg etter likestillingslova eller diskriminerings- og tilgjengelova	Oppmoda underrepresentet kjønn om søkja i stillingsannonser Oppmoda i stillingsannonser om mangfald og arbeida for at organisasjonen skal spegla befolkninga

3 Kvam herad som ressursforvaltar – økonomiske hovudlinjer

Kommunebudsjettet er delt opp i to, drift og investering. I budsjett- og årsmeldingssamanheng, er det offentlege Noreg oppteken av to hovudelement for den kommunale drifta:

1. Kva teneste brukar kommunane pengar på, som går fram av budsjettskjema 1B for drift (2B for investering). Tenestene vert omtala i eige kapittel – «Kvam herad som tenesteytar».
2. Kva ressursar brukar kommunane for å produsera tenestene, som ein får svar på i hovudoversikt drift og investering. Hovudlinjene vert omtala i dette kapitlet. Sjå elles eige kapittel for detaljar «Kvam herad – Budsjett og økonomiplan».

Kvam herad forvaltar store økonomiske ressursar, både i drifts- og investeringsmidlar og i eigedelar. I 2018 er det budsjettert med driftsinntekter på 812,2 mnok² og det skal investerast for 271,8 mnok. Kommunen har eigedomsskatt³ og ein del kraftrelaterte inntekter som har gjeve rom for å investera og ha eit høgare driftsnivå enn det statlege overføringar og brukarbetalingar tilseier. Investeringsane er i hovudsak lånefinansiert, og Kvam herad vil ha over 1 milliard kroner i lån i økonomiplanperioden etter at det m.a. er bygd/ombygd barnehagar, skular, omsorgsbustadar, institusjonsplassar og infrastruktur for vatn og avlaup. Gjeldsgraden vil utgjera over 150 % av brutto driftsutgifter i økonomiplanperioden, mot eit nasjonalt tilrådd mål på 75 %. Per 31.12.16 forvalta kommunen eigedelar verdsett til 2,6 milliardar kroner.

Framlegg til økonomiplan 2018-2021 har følgjande hovudtal for drifta:

	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Brutto driftsinntekter	-799,2	-784,1	-28,0	-812,2	-805,8	-804,7	-803,7
Brutto driftsutgifter	781,7	772,4	39,3	811,7	804,7	808,9	816,1
Brutto driftsresultat	-17,5	-11,7	11,2	-0,5	-1,1	4,1	12,4
Resultat eksterne finanstransaksjoner	35,4	38,3	3,3	41,6	46,6	46,6	46,6
Netto driftsresultat	-17,6	-13,4	9,7	-3,7	0,6	5,9	14,1
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	2,2 %	1,7 %	-34,5 %	0,5 %	-0,1 %	-0,7 %	-1,8 %

Etter nokre år med høgare inntekter enn utgifter, snur biletet igjen i økonomiplanperioden. Drifta balanserer i 2018, med eit netto driftsresultat på 3,7 mnok i overskot, 0,5 % av driftsinntekter.

Årsaka til resultatforverringa i 2019-2020, er auke i pensjonsutgifter på til saman 16 mnok mot slutten av perioden. Det er mange faktorar i dette estimatet som er usikre, og kan endra seg, men tendensen med auka pensjonsutgifter har vore klar i mange år.

I tillegg vil foreslått endring i eigedomsskatt («maskinskatt») føra til ein inntektsreduksjon på om lag 5 mnok over ein 5-årsperiode, som startar i 2019. Innan 2021 er det lagt inn eit inntektsfall på 3 mnok. Kommunen har i løpet av dei seinare åra gjennomført ulike innsparingstiltak på om lag 40 mnok. Det står att 2 mnok i reduksjon i 2019 før nivået er nådd. Med det inntektsbortfallet som ligg i planperioden og dei auka utgiftene til pensjon, må kommunen finna nye tiltak for å få ned driftsnivået.

Det nasjonale målet om netto driftsresultat er heva til 2 % i «overskot» i høve brutto driftsinntekter, vert ikkje nådd.

Kommunen har kunne setja av midlar til disposisjonsfond dei siste åra, med eit uttala mål om 4 %. Ei ny tilråding er at disposisjonsfond bør ha ein storleik som dekkjer premieavviket. Kommunen kan seija av

² Mnok er forkorting for millioner kroner

³ Eigedomsskatten er 7 promille for verk og bruk, og 4 promille for bustader og fritidsbygg

til fond i 2018 og 2019 og, men må bruka midlar i 2020 og 2021 dersom ikkje inntektene aukar/utgiftene fell.

3.1 Framlegg til statsbudsjett

Rammevilkåra til kommunen vert i all hovudsak gjeve i statsbudsjettet, og gjennom forskrifter og lovverk vedteke av Stortinget.

Veksten i frie inntekter i 2018 er vurdert til 1 %, dersom ein tek omsyn til ein meirskattevekst som har oppstått i august 2017 på grunn av ekstraordinære store uttak av utbytte. Uttaket gjeld truleg tilspasning til skattereform. Denne meirskatten vil vera ei eingangsinntekt.

I tabellen nedanfor, er veksten i frie inntekter i 2018 rekna ut med utgangspunkt i kva inntektsnivået ville vera, dersom det ikkje hadde kome meirskattevekst:

	Komprp 2018 Mrd. kr.	Statsbudsj 2018 Mrd. kr.
Vekst frie inntekter	3,8-4,3	3,8
Opptrappingsplan rus	0,3	0,3
Tidlig innsats bhage/skole	0,2	0,2
Forebygg tiltak barn/unge	0,2	0,2
Ferjefylker	0,1	0,1
Demografi	2,2	2,2
Pensjonskostnader	0,35	0,35
Handlingsrom	0,45-0,95	0,45

I framlegg til statsbudsjett er veksten i frie inntekter auka med 3,6 milliardar kroner (mrd.) til kommunane. Auka utgifter til ressurskrevjande tenester, er ikkje teke omsyn til, noko som er rekna til 0,3 mrd. Kroner. Om lag 800 mnok er bunde opp i statlege satsingar⁴:

Statlige satsinger innenfor veksten i frie inntekter	Mill kr
Opptrappingsplan rusfeltet	300
Tidlig innsats i skole og barnehage	200
Forebyggende tiltak for barn, unge og familier	200
Særskilt fordeling til ferjefylkene	100
Sum	800

Statsbudsjettet er laga ut frå ein føresetnad om ein lønsvekst på 3 % og ein prisvekst på 1,9 %, som gjev ein samla deflator på 2,6 %. Skatteveksten er estimert til 2,4 %.

⁴ Frå KS sitt «Notat om Statsbudsjettet 2018»,

http://www.ks.no/contentassets/eb9fe6007d1c463e90b9c139a699c790/notat-statsbudsjett-2018_16102017.docx.pdf

3.2 Brutto driftsinntekter

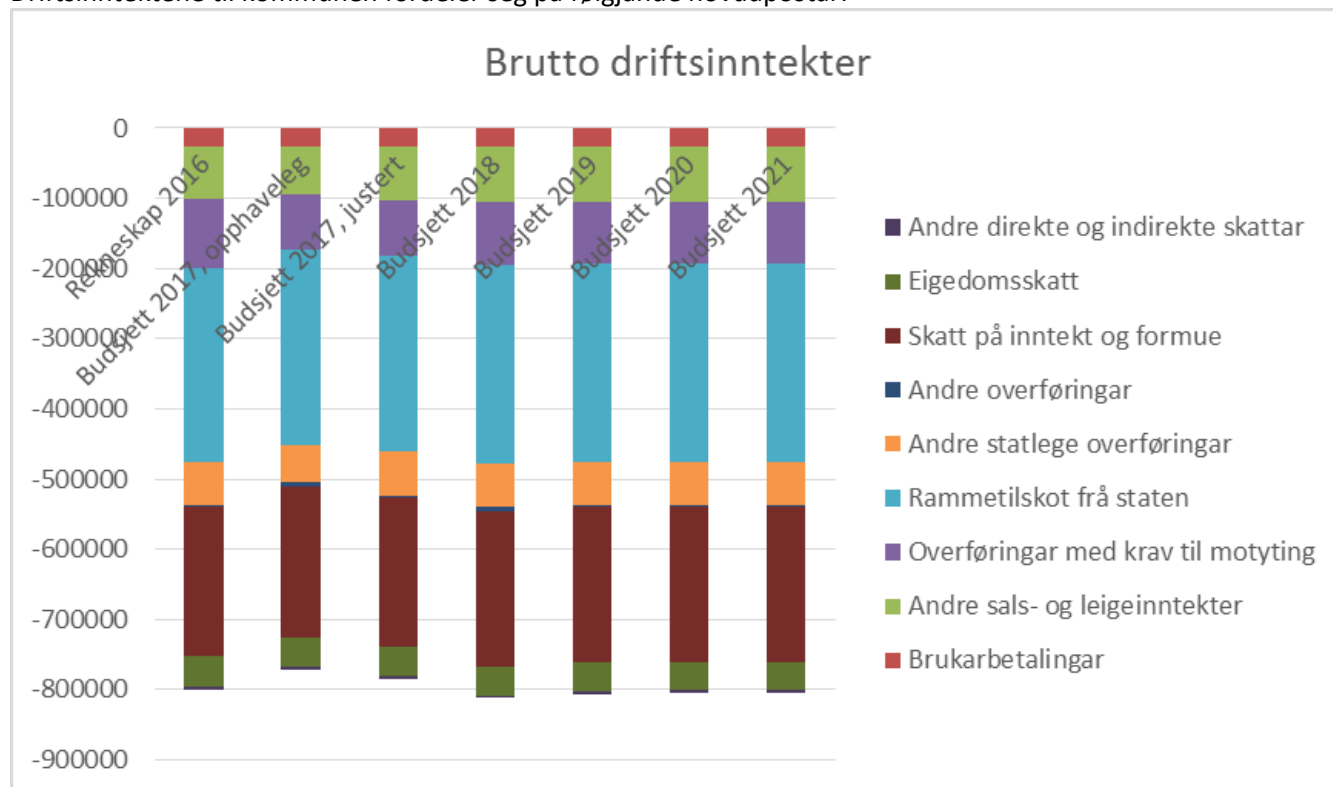
For Kvam sin del, viser prognosane i statsbudsjettet ein auke i skatt og rammetilskot på 1,4 %, dvs. under landssnittet. I tillegg ligg det inne ei rekkje forventningar om aktivitetssvekst i statsbudsjettet.

KS sin prognosemodell er nytta for å estimera rammetilskot og skatteinntekter. Det er så små endringar i pronosen for økonomiplanen, at inntektene ligg med 2018-nivå, og er heller ikkje justert for prisvekst. Skjønstilskotet vert tildelt per år og nivået for 2019-2021 er ukjent, men er lagt på same nivå som i 2018 (7,9 mnok).

Rammetilskot (i 1.000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017	Prognose 2017	Endring 2018-2017	Endring %	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020	Prognose 2021
Distriktstilskot Sør-Noreg	5 329	4 167	4 167	2 046	49,1 %	6 213	6 213	6 213	6 213
Inntektsutjamning	17 630	18 103	18 103	544	3,0 %	18 647	18 647	18 647	18 647
Ordinært	244 018	251 017	251 017	434	0,2 %	251 451	252 493	252 756	252 688
Skjønnsdel	9 100	8 800	8 800	-900	-10,2 %	7 900			
Sum rammetilskot	276 077	282 087	282 087	2 124	0,8 %	284 211	277 353	277 616	277 548
Skatt	212 701	216 363	216 363	5 147	2,4 %	221 510	221 510	221 510	221 510
Sum frie inntekter	488 778	498 450	498 450	7 271	1,5 %	505 721	498 863	499 126	499 058

Skatten varierer i tråd med skatteinngangen per kommune, men vert delvis omfordelt mellom kommunar med høg og låg skatteinngang ved hjelp av inntektsutjamning. Rammetilskotet (eks. inntektsutjamning) kan verta endra etter Stortinget si handsaming, og vert justert for folketallet per 1.1.2018. Det kan og koma ei endring i revidert nasjonalbudsjett (RNB) i mai 2018.

Driftsinntektene til kommunen fordeler seg på følgjande hovudpostar:

Skatt og rammetilskot utgjer om lag 62 % av dei totale driftsinntektene til kommunen. Staten påverkar og i stor grad dei andre inntektspostane til kommunen, enten gjennom direkte fastsetting som pris på barnehageplass og satsar for pleie- og omsorgstenester, eller gjennom lovverk som husleigelova og eigedomsskattelova og regelverk for sjølvkostområde.

Sals- og leigeinntekter og brukarbetalingar utgjer 106 mnok 13 % av driftsinntektene.

18,1 mnok vert betalt for pleie- og omsorgstenester. Inntektene frå barnehagar er på 9,2 mnok, SFO på 3 mnok og kulturskulen på 1,3 mnok. Sjølvkostområda feiing, vatn, avlaup, slam og renovasjon har inntekter på 28,6 mnok. Plan- og byggjesaksinntektene er budsjettert med 4,4 mnok. Den største enkeltstående salsinntekta er frå sal av konsesjonskraft, som i 2018 er budsjettert med 15 mnok. Kommunen sel 60,9 GWH per år, og det er lagt til grunn ein gjennomsnittspris på vel 244 NOK/MWH. Det er førebels ikkje inngått prisbindingar for 2018.

Refusjonsinntekter, eller «overføringar med krav til motyting», er den tredje største inntektsposten til kommunen (86 mnok i 2018). I denne posten er det igjen tilskot og refusjonar frå staten som utgjer hovuddelen, som ulike øyremerka tilskot (15,4 mnok), ressurskrevjande brukarar (16), sjukelønsrefusjon (25,9) og momskompensasjon (14,1).

Andre statlege overføringar er budsjettert med 61,6 mnok, der 8,5 mnok er vertskommunetilskot som Kvam mottek for tidlegare vertskommune for HVPU⁵-institusjon. 21,8 mnok ligg inne i budsjettet som integreringstilskot, og 5 mnok gjeld støtte til renteutgifter for investeringar i skule og pleie- og omsorgsplassar. Medan sal av konsesjonskraft ligg under salsinntekter, skal heimfallskrafta førast som ei overføring frå staten. I denne inntektsposten ligg det difor sal av 106,6 GWH heimfallskraft til 26 mnok frå Nye Bjølvo kraftstasjon, til vel 244 NOK/MWH.

Eigedomsskatten på bustader og fritidshus er auka med 0,5 mnok i estimert auke for nye bustader, og utgjer totalt 25 mnok. Når det gjeld eigedomsskatten på verk og bruk, er denne redusert med 0,8 mnok til 16 etter forventa fall i skattegrunnlaget for kraftverk, mellom anna på grunn av høgstrettssak og auke i særskatten for vasskraft, grunnrenteskatten.

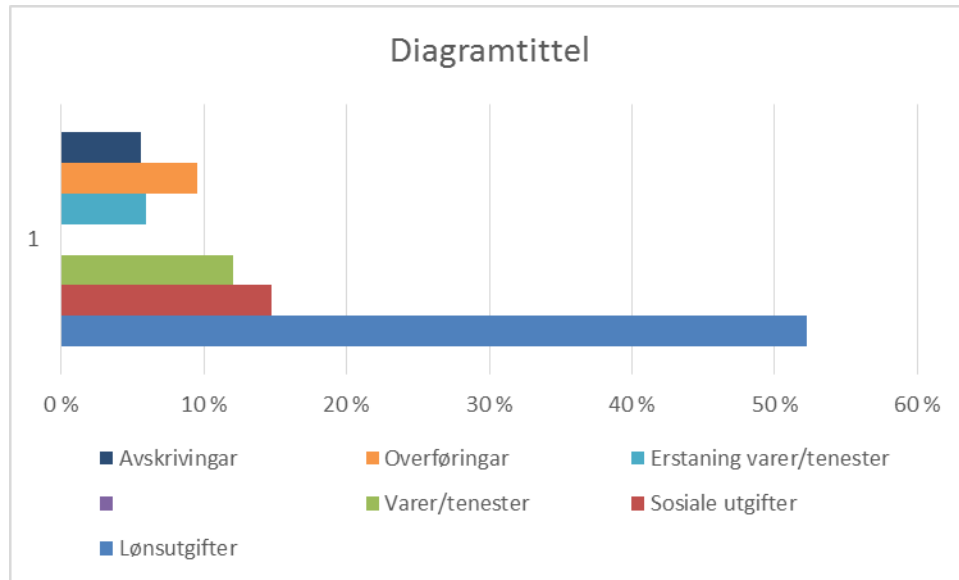
Dersom statsbudsjettet vert vedteke slik det er lagt fram, vil det verta ein ytterlegare reduksjon i eigedomsskatten, då det er foreslått å fjerna ein del av grunnlaget for eigedomsskatt, såkalla maskinskatt. Dette utgjer om lag 5 mnok for Kvam herad, og er tenkt som fråfall på 1 mnok per år over 5 år. Kvam herad er medlem i Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK), og nyttar dei til hjelp med klagesak og påverknad på avgjerslene til Stortinget.

Kommunen mottek ei konsesjonsavgift som kompensasjon for skader i samband med vasskraftutbygging. Avgifta vert indeksjustert av NVE kvart 5. år, og er for tida på 4,2 mnok. Midlane skal setjast av på eit kraftfond (i Kvam kalla «Kraftfond»).

⁵ HVPU – helsevernet for psykisk utviklingshemma. HVPU-reformen frå starten av 90-talet innebar at ansvaret for psykisk utviklingshemma vart overført frå fylkeskommunen til kommunane, og institusjonar lagt ned (Bjørketeigen i Kvam). Tilskotet er fordelt i høve til talet på gjenverande vertskommunebebuarar.

3.3 Brutto driftsutgifter

Fordeling av brutto driftsutgifter er illustrert til høyre. Hovuddelen av tenestene til kommunen vert produsert med eige arbeidskraft, og utgjør over 67 % av utgiftene til kommunen, 543 mnok.

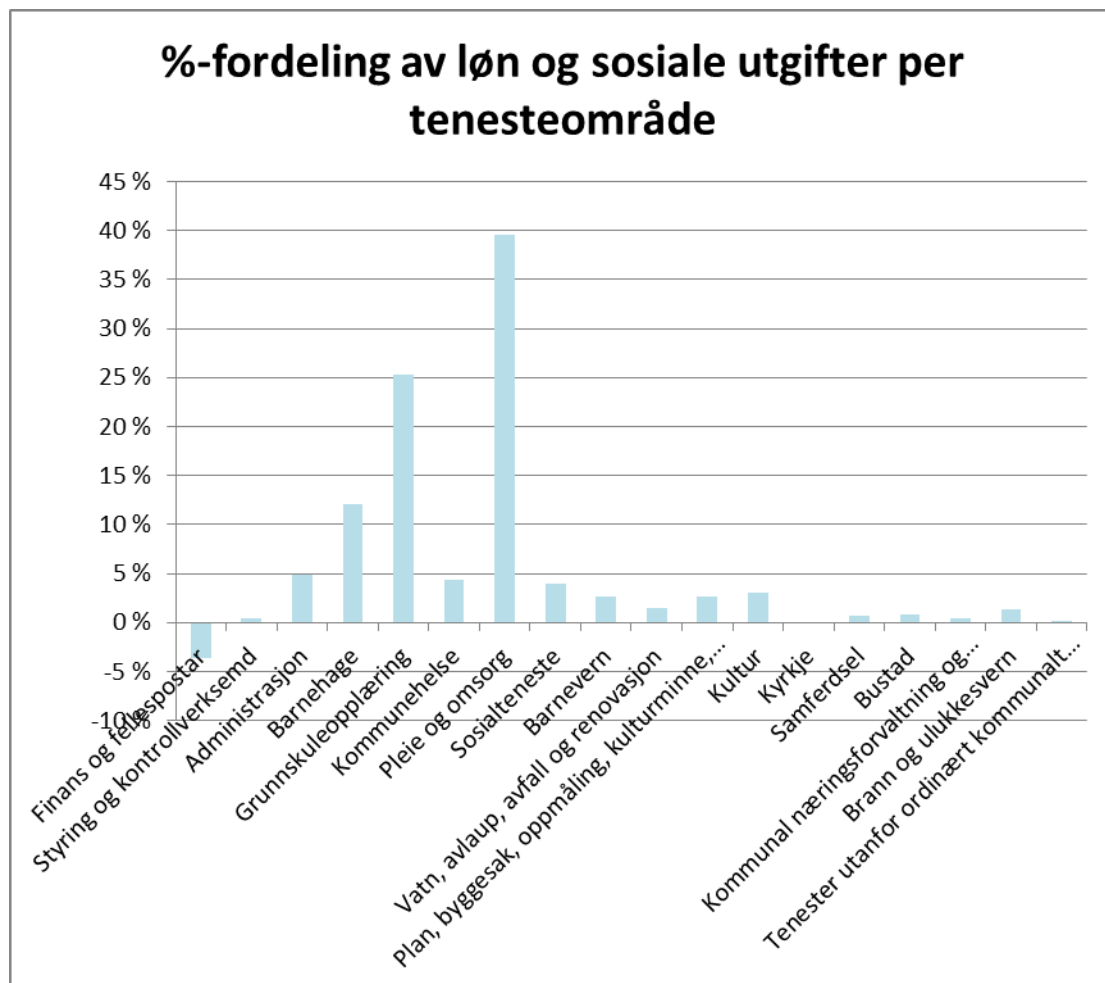

Kommunen brukar 15 %/98 mnok av midlane på kjøp for å produsera tenestene sine, og 6 %/48 mnok der heile tenesta er sett ut, som t.d. privat barnehagar.

Kommunen overfører og ei rekkje midlar til andre, totalt 78 mnok. Overføringane kjem bl.a. som sosialhjelp og tilskot til lag og organisasjonar. I tillegg mottek kommunen midlar som skal vidareutbetalast, som spele- og konsesjonsmidlar. Kjøp av konsesjonskraft, heimfallskraft, grunnrente- og overskotsskatt skal etter rekneskapsreglane og først under overføringar. I 2018-budsjettet utgjør det 31,8 mnok.

Avskrivningar ligg som ein utgiftspost, men vert trekt ut att av driftsrekneskapen før utrekning av netto driftsresultat. I staden vert låneavdrag og -renter lagt inn i utrekninga. På grunn av det høge investeringsnivået, har nivået på avskrivningar auka, og ligg i økonomiplanperioden på 44 mnok. Sidan nettoverknaden i driftsrekneskapen er 0, er avskrivningane i 2018-2020 ikkje justert. Det er i hovudsak investert i anlegg med lang levetid, og vekta levetid var per 31.12.2016 på om lag 34,5 år.

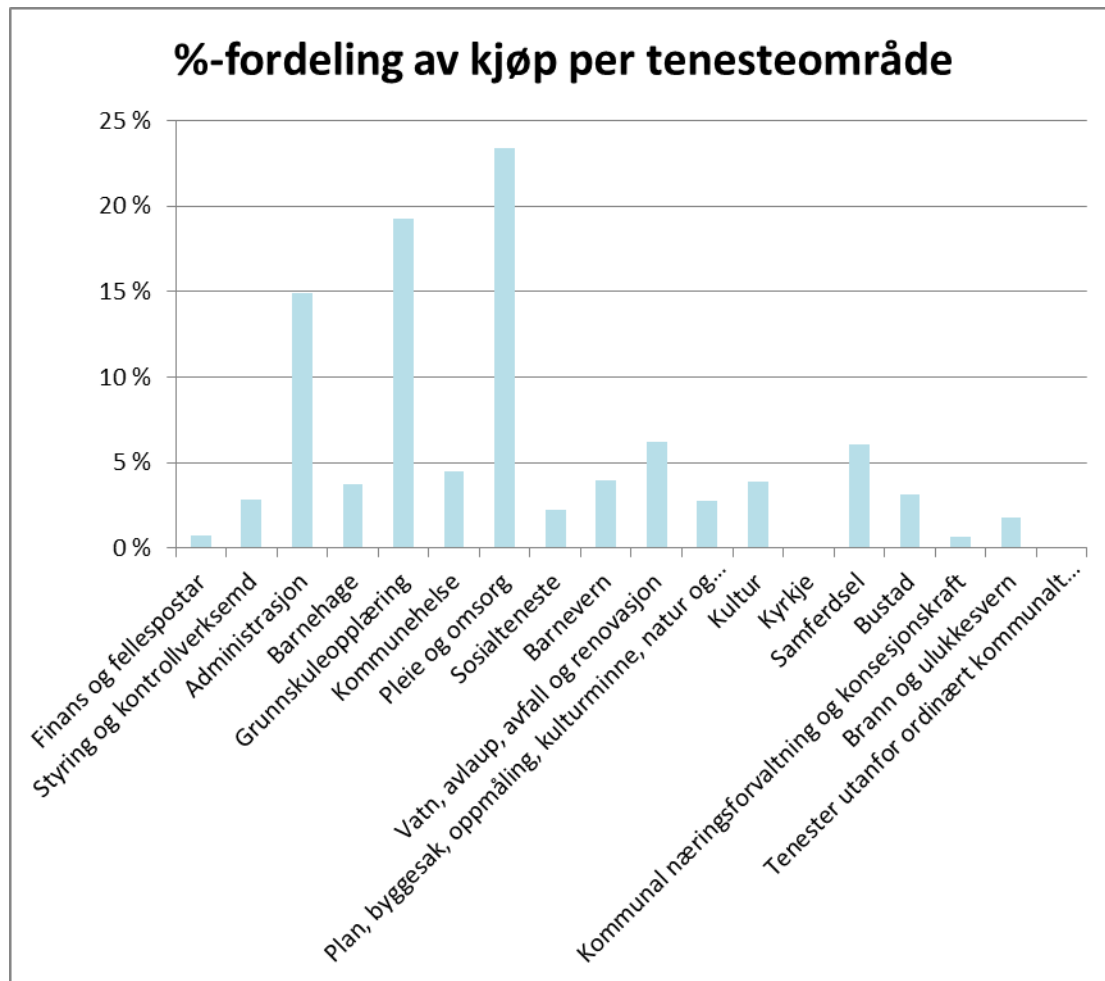
Løn og sosiale utgifter på 540 mnok fordeler seg på følgjande tenesteområde/KOSTRA-tema⁶:

Fordelinga er litt misvisande då ein del av innsparingskrava ikkje er fordelt på teneste endå (ca. 9,5 mnok). Desse er lagt på Fellespostar, som viser ein minussaldo i 2018. Premieavviket ligg og i denne posten med 13 mnok i fråtrekk. Premieavviket svingar mykje frå år til år. Det er likevel ikkje tvil om at pleie- og omsorgstenestene er dei mest arbeidskrevjande, og kommunen brukar om lag 40 % (214 mnok) av lønsmidlane til desse tenestene. Deretter kjem grunnskuleopplæring med 25 % (136) og barnehage med 12 % (65).

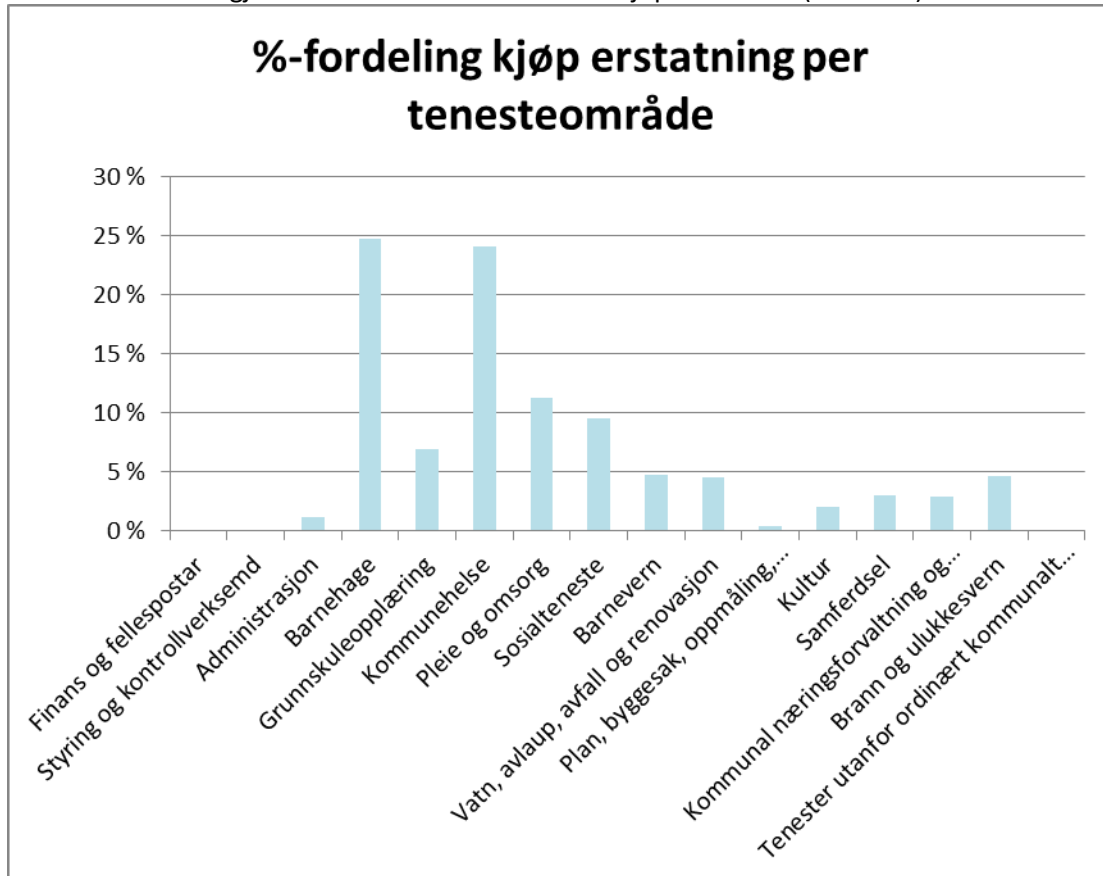
⁶ KOSTRA=KOMMuneSTATRAPportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

Når det gjeld kjøp av varer og tenester på totalt 92 mnok, er fordelinga litt annleis:

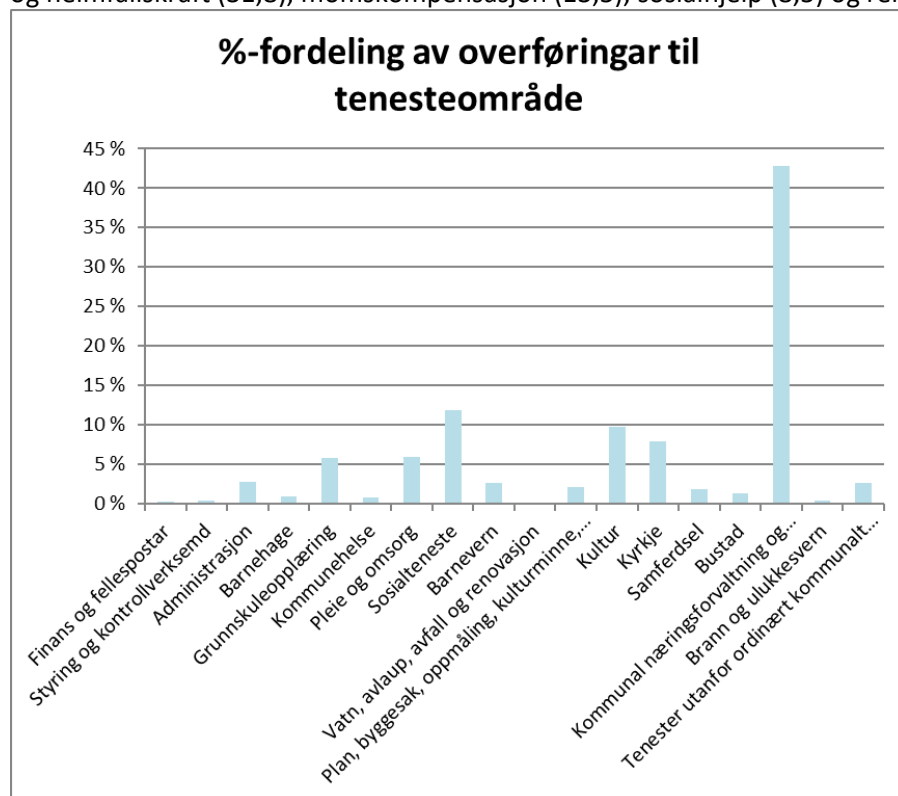
Det er framleis utgifter til produksjon av pleie- og omsorgstenester (21,6 mnok) og grunnskuleopplæring (17,8) som krev mest. Mesteparten går til innkjøp av mat og forbruksmateriell. Men det vert og kjøpt ein del til administrasjon, om lag 14 mnok. 8,2 mnok av dette gjeld utgifter til felles IT-infrastruktur. Ulike utgifter til transport utgjer over 12 mnok og utgifter til energi er på 8 mnok. Eit av innsparingstiltaka i kommunen har vore å redusera husleigeutgiftene, men det ligg framleis vel 4,4 mnok i budsjettframlegget for 2018.

Kommunen har følgjande tenesteområde som vert kjøpt frå andre (48 mnok):

Det er ein privat barnehage i Kvam, som har krav på i underkant 11,9 mnok i tilskot frå kommunen. Driftstilskot til legar, fysio-, ergoterapeutar og legevakt utgjer ca. 11,5 mnok. Elles er det utgifter til elevar, barnevernsheimar og pleieplassar i andre kommunar (6,9), kjøp av VTA-plassar hjå Hardanger AKS (3,9 mnok), til snøbrøyting (1,4), feiing (1,4) slam (1,8) og veterinærvakt (0,9 mnok) m.m.

Når det gjeld overføringer til andre på 75,7 mnok, går utgiftene bl.a. til skatt på og kjøp av konsesjons- og heimfallskraft (31,8), momskompensasjon (13,5), sosialhjelp (8,5) og religiøse føremål (5,7).

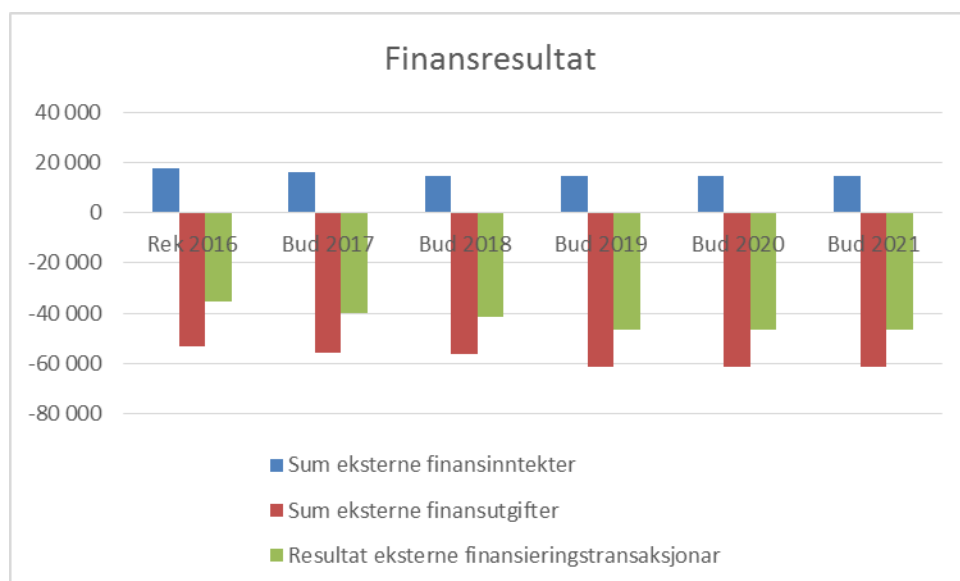

3.4 Finansresultat

Finansresultatet i økonomiplanen vert forverra på grunn av redusert utbytte frå Kvam kraftverk AS med 2 mnok, og auka låne- og renteutgifter. Utbyttet ligg inne med 4,5 mnok f.o.m. 2018. I tillegg mottek kommunen ca. 4,5 mnok i utbytte frå BKK. Kommunen har plassert likvide midlar i bank og fond, og mottek om lag om lag 5,6 mnok i renter/avkastning. Kommunen får og 0,9 mnok i renteinntekter på vidareformidla startlån frå Husbanken.

Den største endringa i høve 2017, er knytt til auka utgifter i avdrags- og renteutgifter. På grunn at det låge rentenivået, vert truleg renteutgiftene 0,5 mnok lågare i 2018 (21,1 mnok) og 0,9 mnok høgare i avdrag. Men f.o.m. 2018 vil nivået truleg ligga 5 mnok høgare på grunn av auka volum. Rådmannen har gjort ein del rentebindingar for å skapa ei meir føreseieleg drift.

Det er under føresetnad at låneopptaket ikkje aukar særleg meir enn det som ligg inne i økonomiplanen. Auka avdrag for VAR-lån er ikkje lagt inn, då dette vert kompensert med intern finansiering av sjølvkostrekneskapen.

Det er gjort mange avgrensingar og føringar for kva ein kommune kan gjera på finansområdet. Dei fleste av dei ligg i vedteke «Reglement for finans- og gjeldsforvaltning», som gjeld f.o.m. 1.10.16.

Reglementet skal gjennomgåast og vedtakast i kvar heradsstyreperiode.

Kommunen har og investert i ein del selskap der det er utarbeidd retningslinjer for eigarskap og styring, basert på KS sine retningslinjer.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Reglement for finans- og gjeldsforvaltning	Kommunen skal til ei kvar tid ha likviditet (inkludert trekkrett) til å dekkja løpande betalingsplikter.	Oppretta trekkrett på opptil 40 mnok Følgja med på utvikling av likviditet gjennom året
	Plassert overskotslikviditet skal over tid gje ei god og konkurransedyktig avkastning innanfor definerte krav til likviditet og risiko, når ein tek omsyn til tidsperspektivet på plasseringane.	Nytta dei ulike tilboda for plassering på bankkonti og nytta meklar til å vurdere evt. mellombels plassering i obligasjonar.
	Forvaltning av langsiktige finansielle aktiva skal gje ei god langsiktig avkastning til akseptabel risiko.	Bruka meklar til å ivareta krav til avkastning og avgrensa risiko
	Lånte midlar skal over tid gje lågast mogleg totalkostnad innanfor definerte krav til refinansieringsrisiko og renterisiko, når ein tek omsyn til behov for forutsigbare lånekostnader.	Leggja lån ut på anbod, og inngå låneavtalar i tråd med reglementet.
Eigarskap og styring - <i>Eigarinteressene til Kvam herad er primært motivert ut frå ynskje om politisk styring og innsyn i verksemdar som er viktige/kritiske for heradet.</i>	Retningslinjer for eigarskap og styring (18 punkt)	Obligatoriske opplæring av folkevalde Utarbeida og gjennomgå eigarskapsmelding (årleg) Revidera og følgja opp eigarstrategiar

3.5 Netto driftsresultat

Netto driftsresultat seier noko om kva midlar som ikkje er nytta i drifta i inneverande år, og som kan setjast av til fond til seinare bruk i driftsrekneskapen eller til finansiering av investeringar. Det er tilrådd av netto driftsresultat bør liggja på 2% av brutto driftsinntekter, tidlegare 1,75 %.

	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Netto driftsresultat	-17,6	-13,4	9,7	-3,7	0,6	5,9	14,1
Netto driftsresultat i % av driftsinntekter	2,2 %	1,7 %	-34,5 %	0,5 %	-0,1 %	-0,7 %	-1,8 %

I framlegg til budsjett, ser det ut som at kommunen får eit «overskot» i 2018, men at det snur i resten av økonomiplanperioden, dersom regjeringa vedtek endring for eigedomsskatt og pensjonutgiftene ikkje vert kompensert frå staten.

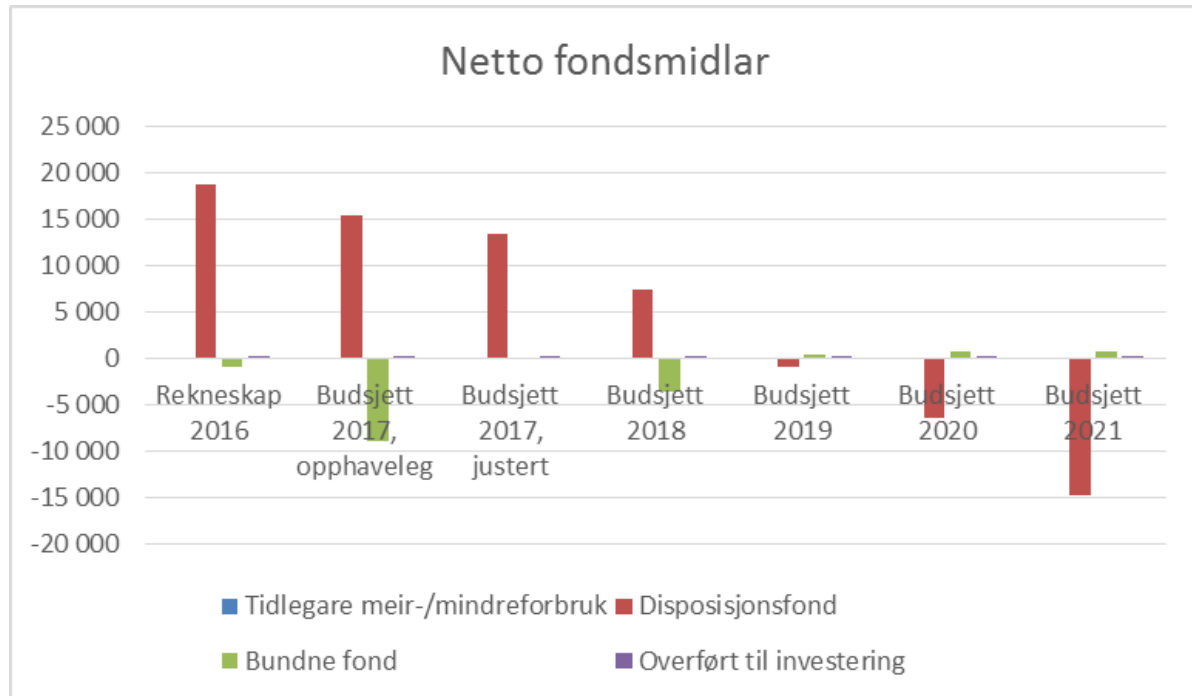
Det må difor arbeidast vidare med å finna nye innsparingstiltak i tillegg til å realisera dei eksisterande.

På grunn av dei økonomiske utfordringane, er kommunen lågt rangert på mange av kategoriene for økonomi i kommunebarometeret:

Økonomi				398 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 85		
10 % vekt i barometeret				Kommunens nøkkeltall		Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	Plass KB 2017	Landet KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
DRIFTSRESULTAT: Korrigert netto driftsresultat siste år, i prosent av brutto driftsinntekter (10 %)	-1,5	-3,0	2,4	286	3,7	2,8	1,0	2,8
DRIFTSRESULTAT: Korrigert netto driftsresultat siste fire år, i prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	-0,3	-1,6	-0,3	388	2,1	3,0	1,3	1,4
DRIFTSRESULTAT: Brutto driftsresultat siste år i prosent av brutto driftsinntekter (5 %)	-2,1	-1,9	2,2	268	3,6	2,0	1,5	3,3
DISPOSISJONSFOND: I prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	4,9	1,6	3,7	350	10,0	2,6	1,8	1,8
DISPOSISJONSFOND: Endring i disposisjonsfond siste år (5 %)	-0,3	-3,4	2,2	201	2,1	3,0	1,0	3,6
GJELD: Netto renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter (15 %)	40	58	57	319	37	3,1	2,1	2,5
GJELD: Endring i renteeksponert gjeld siste år (5 %)	-3,7	18,6	-1,3	133	5,3	5,0	1,0	4,6
NETTO FINANSUTGIFTER: I prosent av brutto driftsinntekter, eksklusive avdrag (5 %)	-1,2	1,2	0,4	164	0,5	4,6	2,2	3,1
INVESTERINGER: Snitt siste fire år, som andel av brutto driftsinntekter (10 %)	14	16	16	330	14	3,3	2,9	3,1
LÅN: Andel av investeringene som finansieres med lån, siste fire år (5 %)	77	75	76	367	61	1,6	1,7	1,6
PREMIEAVVIK: Oppsamlet beløp i balansen, i prosent av brutto driftsinntekter (10 %)	11,2	10,8	9,7	399	6,1	1,5	1,0	1,3

3.6 Fondsmidler

Etter nokre år med avsetning, går det mot bruk av fondsmidler i slutten av økonomiplanperioden, som fordeler seg på følgjande måte:

Det er ikkje budsjetttert med noko fond for meir-/mindreforbruk i økonomiplanperioden, då overskotsmidlar er foreslått disponert, og tidlegare midlar er brukt opp.

Bundne fond er i hovudsak fondsmidler til sjølvkostområde som vatn og avlaup.

Det er disposisjonsfond kommunen står fritt til å bruka på investeringar, og som er «bufferkapitalen» i dårlege tider.

3.7 Investeringar

Det er budsjettet med store investeringar i 2018 (261,2 mnok), men så fell nivået bratt ned i resten av perioden.

Tal i mnok	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Sum investeringsinntekter	-55,6	-34,1	-24,5	-1,8	-26,4	-3,3	-2,4	-1,4
Sum utgifter	189,6	233,2	130,3	141,5	271,8	23,1	12,7	6,5
Sum finansstransaksjonar	46,5	37,5	22,8	-7,1	15,7	15,2	15,2	15,2
Finanseringsbehov	291,7	304,7	177,6	136,3	313,9	41,6	30,3	23,1
Bruk av lån	-163,8	-205,9	-107,6	-129,0	-236,5	-28,8	-19,2	-14,1
Motteke avdrag på utlån	-5,3	-2,2	-2,2	0,0	-2,2	-2,2	-2,2	-2,2
Overføringer fra driftsregnskapet	-0,0	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Bruk av ubundne investeringsfond	-10,0	-16,8	-8,0	-7,9	-15,9	-3,5	-3,5	-3,5
Bruk av bundne fond	-1,2	-11,4	-10,6	8,9	-1,7	-0,3	-0,3	-0,3
Sum finansiering	-180,4	-236,6	-128,6	-127,9	-256,5	-35,0	-25,4	-20,3
Lånefinansiering	-56,2 %	-67,6 %	-60,6 %	-94,6 %	-75,4 %	-69,3 %	-63,6 %	-61,2 %

Investeringane i 2018 gjeld for det meste VA-området (137,2 mnok), som er sjølvfinansierende. 89,3 mnok i andre lån går til som Hardangerbadet, brannstasjon og ei lang rekkje andre proisjekt. Nivået i økonomiplanen er nok likevel for lågt, då kommunen i perioden truleg må starta opp arbeidet med Strandebarmshimmen og elles utvida tilbodet av omsorgsbustader og institusjonsplassar. Det kjem truleg òg fleire vegprosjekt etter at kartleggingsarbeidet på desse områda vert ferdigstilt. Kommunen må og vurdera evt. samarbeid og sambruk med ny vidaregåande skule som alternativ til nytt kulturhus. Når kommunen skal vurdera framtidige investeringsprosjekt, er det viktig at investeringane ikkje medfører netto auka driftsutgifter. Skulle dette likevel vera tilfelle, må kommunen gjennomføra ytterlegare innsparingar i drifta på andre måtar.

3.8 Føresetnader og risikovurdering

Kommunelova har to sentrale krav til dei kommunale budsjetta: balanse og realisme. Balansekravet inneber at dei budsjetterte inntektene minst må dekkja budsjetterte utgifter. Realismekravet tyder at budsjettet skal byggja på realistiske estimat for inntekter og utgifter. Ein kommune kan ikkje gå konkurs, men dersom den driv med eit underskot som det ikkje finnest fondsmidlar til å dekkja inn, vert den sett under administrasjon av fylkesmannen og vert ein såkalla ROBEK-kommune⁷.

Den største tilskotsytaren og premissleverandøren for kommunane, staten, fastset berre årlege rammer for kommunane, men krev at kommunane skal levera ein plan for komande fire år. Det er likevel svært nytting å laga økonomiplan og vurdera utfordringane og retninga for dei komande åra, men dei aller fleste tala vil endra seg i løpet av perioden.

⁷ ROBEK = Register om betinget godkjenning og kontroll. Kommunar i ROBEK må ha godkjenning av Kommunal- og moderniseringsdepartementet for å kunna føreta gyldige vedtak om låneopptak eller langsiktige leigeavtalar, samt at det skal kontrollerast om budsjettvedtaka er lovlege.

Tala i økonomiplanen er i nominelle 2018-tal, det vil seia at dei ikkje er justert for løns- og prisvekst i perioden 2019-2021. Nedanfor er dei mest sentrale føresetnadane og risikoelementa i høve avvik, lista opp:

<i>Føresetnader og risiko for vesentleg meirforbruk utover rammer i budsjettåret</i>	<i>Sannsyn (0-3)</i>	<i>Konsekvens (0-3)</i>	<i>Risikonivå (0-9)</i>	<i>Avbøtande tiltak</i>
Prisnivå brukarbetalingar/ salsinntekter - Statlege satsar på barnehageplass og HO-tenester - Fastsett husleigeauke, % frå 1.5. (konsumprisindeks august - august) - Satsar sjølvfinansierande tenester er fastsett v/bruk av sjølvkostprogram - Sal konsesjonskraft basert på prognose frå kraftmeklar (CA 244 kr /Mwh)	1	2	2	
Etterspurnad brukarbetalingar/ salsinntekter - Som regel stor etterspurnad etter alle kommunale tenester – heller avgrensa av kapasitet og regelverk enn underforbruk	2	1	2	
Refusjonsinntekter - Inntektene er som regel forsiktig budsjettet. Det vil seia at dei fyrst vert lagt inn i budsjettet når dei er tildelt. Endringar i inntekta medfører som regel nokolunde tilsvarende endring i utgifter som mva.kompensasjon	2	2	4	Passa på å tilpassa utgifter til endringar i refusjonsinntekter
Rammetilskot - Kommunen nyttar KS sin prognosemodell - Endring etter Stortinget si handsaming - Endring etter folketal	2	3	6	Justera i 1. tertial
Andre statlege overføringar - Sal heimfallskraft basert på prognose frå kraftmeklar (ca. 244 kr/Mwh)	2	3	6	Inngå avtalar om fastpris som ligg over budsjettpris
Andre statlege overføringar - Vertskommunetilskot - Tilskot flyktningar – mottak fleire/færre	2	2	4	Tilpassa utgifter viss fall i inntekter
Andre overføringar	2	2	4	Tilpassa utgifter viss fall i inntekter
Skatt på inntekt og formue - Kommunen nyttar KS sin prognosemodell med vekst på 2,38 % - Endring etter Stortinget si handsaming - Endring i skatteinngang i løpet av året	3	3	9	Endring i skatt vert delvis kompensert gjennom inntektsutjamning Vurdera justeringa i tertialar
Eigedomsskatt - Brukt 7 promille på verk og bruk - Brukt 4 promille på bustader og hytter	3	2	6	Bruka LVK til å ivareta E-skattegrunnlag for kraftverk

- Grunnlag kraftverk klart (red. E-skatt med 1,7 mnok). Kan koma nedgang				
Konsesjonsavgift - Fastsett for 5 år om gangen, indeksregulering	1	1	1	
Lønsutgifter - Lagt inn lønsvekst på 3 % - Hovudforhandlingar med verknad frå 1.5.18? - Gjennomføra innsparingskrav	2	3	6	Oppfølging/økonomistyring
Sosiale utgifter - Pensjon er i tråd med prognosar frå KLP og SPK (sjå eigen omtale) - Arbeidsgjevaravgift avheng av lønsutgifter og pensjonsstorleik	2	3	6	Fokus på innsparingar
Kjøp av varer/tenester - I statsbudsjettet ligg det inne ein prisvekst på 1,9 % - Utgiftene vert ikkje auka med ein generell vekst, men vert vurdert konkret i høve avtalar og liknande.	2	2	4	Oppfølging/økonomistyring
Overføringer - Mva-kompensasjonsutgifter er lik inntektene 1-1	1	1	1	
Overføringer - Kjøp konsesjons- og heimfallskraft skjer til prisar som vet fastsett i januar, med unntak av energiledd	2	2	4	Justera budsjett i 1. tertial, etter at prisane er kjende
Renteinntekter - Avkastning på obligasjonar basert på erfaring og inkl. krav til ytterlegare avkastning	2	2	4	Aktiv forvaltning i tråd med reglement
Utbytte - Nivå frå Kvam kraftverk AS fastsett - Nivå frå BKK AS signalisert	1	2	2	
Renteutgifter - Det er brukt rentenivå på eksisterande låneavtalar - Nye lån budsjettert med 2 % - Gjort fleire rentebindingar som reduserer risiko	2	2	4	Gjera rentebindingar ved refinansiering av lån
Avdragsutgifter - Minstefrådrag på 3,5 % av lånesaldo	1	3	3	
Budsjetteringsfeil – auka pga nytt system	3	2	6	Kontroll og kompetanse
Innsparingskrav - Gjennomføra krav	2	2	4	Oppfølging/økonomistyring
Enkelt saker	2	2	4	Organisera tenester på ein slik måte at enkelt saker krev minst mogleg ressursar
Beredskapssituasjonar	1	3	3	Fullmakt til å bruk midlar i krisesituasjon og Beredskapsplan.

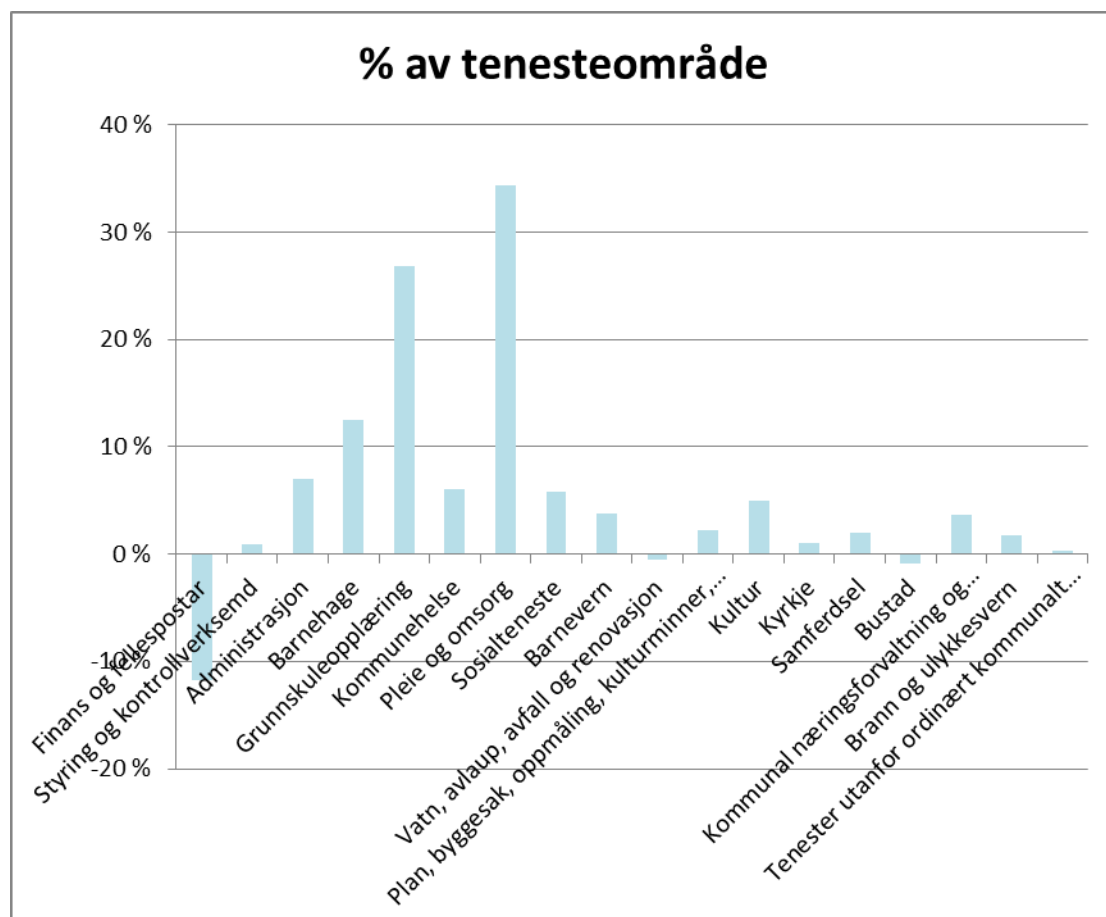
4 Kvam herad som tenesteytar

Kommunen si viktigaste rolle er å levera velferdstenester innanfor ei rekkje område og med eit vidt spekter. Nasjonal tenestekatalog inneheld over 220 tenester, der over 180 av desse er lovpålagt og lovheimla.

Nokre av tenestene er reine salstenester, som sjølvkostområda vatn og avlaup, medan andre har delvis brukarbetalingar som barnehage- og institusjonsplass, og nokre har ingen, som kommunale vegar. Kommunen leverer og støttetjenester som kommuneplanlegging og kommunalt arkiv.

Dei aller fleste tenestene kommunen produserer er lovpålagde og både omfang og kvalitet kan vera fastsett i detalj i lov og forskrift. På grunn av eigedomsskatt og kraftinntekter, har kommunen likevel noko rom for lokale prioriteringar og til utforming og organisering av tenestene.

Nedanfor er ei grafisk framstilling av budsjettframlegget si fordeling av økonomiske rammer per KOSTRA-tema⁸:

Til trass for at kommunen produserer mange tenester, er det tre store grupper som skil seg ut og kommunen brukar mest pengar på: pleie- og omsorgstenester (34 %/193 mnok), grunnskule (27 %/151 mnok) og barnehage (12 %/70 mnok). Finans og fellespostar er ikkje eit eige KOSTRA-tema, men inneheld premieavvik, fellespostar som skal fordelast til andre tenester i løpet av året og motpost til avskrivingar (-44 mnok). Posten er negativ. Det er og «Bustader» som inneheld husleigeinntekter.

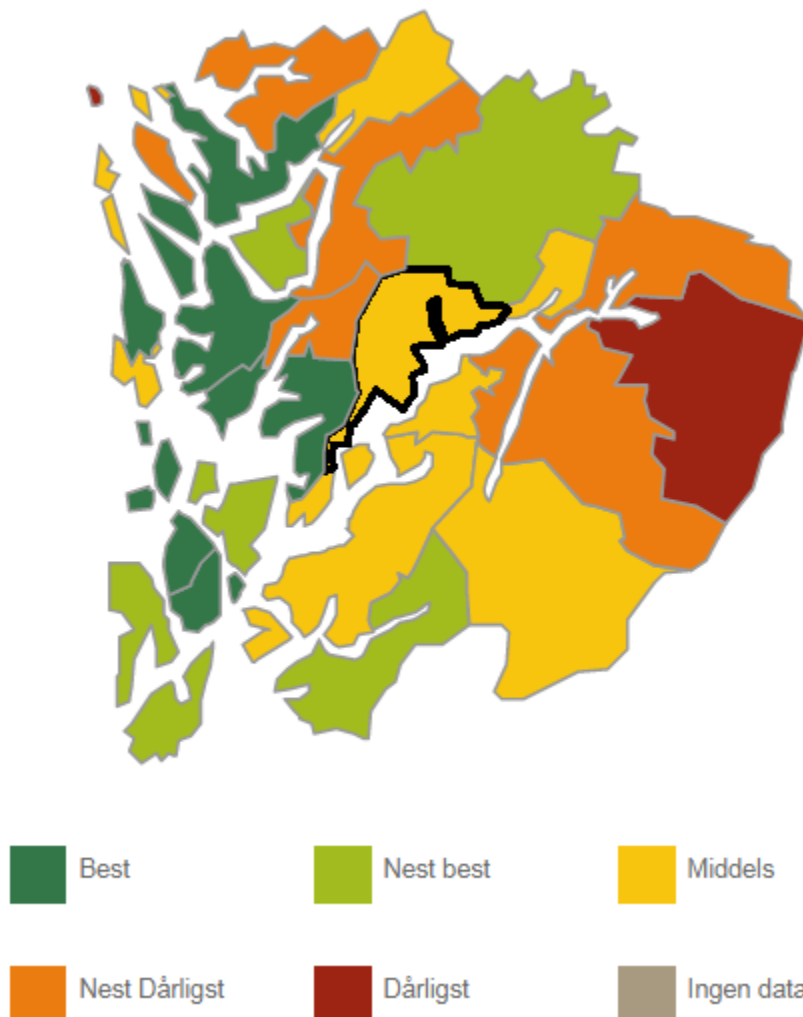
⁸ Om KOSTRA, sjå <https://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra/>.

KOSTRA-tema A, Fiansielle nøkkeltal, administrasjon, styring og fellesutgifter er her delt opp i «Finans og fellespostar», «Styring og kontroll» og «Administrasjon»

I KS-FoU mai 2011 har Først og Høverstad ANS konkludert med at dei ikkje finn teikn på at høg ressursbruk/høge utgifter per tenesteeining fører til betre resultat kvalitet. Det er t.d. ikkje funne samanheng mellom utgifter per plass i pleie- og omsorgsinstitusjonar og resultat i brukar- og pårørandeundersøkingar, eller utgifter per elev og læringsresultat.

Kvam herad har ikkje gjennomført brukarundersøkingar på fleire år, men har som mål å gjennomføra undersøkingar frå www.bedrekommune.no i økonomiplanperioden. Undersøkingane kan nyttast til å vurdera eigen tenestekvalitet, og til samanlikningar med andre kommunar, og over tid.

Private og offentlege aktørar gjennomfører ulike undersøkingar av den offentlege tenesteproduksjonen. I NHO sitt «Kommune-NM» vert kommunane rangert etter attraktivitet og lokal vekstkraft. Totalt er det 21 indikatorar fordelt på 5 område: næringsliv, arbeidsmarknad, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Basert på 2016-tal, fekk Kvam herad karakteren «Middels» og rangert som kommunenummer 229.

Kommunebarometeret er ei rangering av kommunane i Noreg som vert utarbeidd av Kommunal Rapport. Rangeringa er laga på grunnlag av offisielle tal som kommunane leverer til staten gjennom KOSTRA, Utdanningsdirektoratet, Folkehelseinstituttet, Helsedirektoratet og Statistisk sentralbyrå. Samla fekk Kvam herad i 2017 ein 302. plass (frå 361. i 2016), men det er stor variasjon innanfor dei ulike områda:

Plasseringer i Kommunebarometeret 2010-2017

Dette er plasseringene slik de faktisk ble rapportert de ulike årene. Serien er ikke sammenliknbar over tid, fordi innholdet i barometeret også har endret seg over tid.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nøkkeltallene alene	425	377	100	318	270	343	354	294
Totaltabellen -justert for økonomiske forutsetninger	400	381	112	348	305	385	361	302
Rangering inntektsnivå	149	149	117	121	124	98	118	188
Grunnskole	159	213	68	136	117	130	195	157
Pleie og omsorg	0	246	136	91	124	153	175	125
Barnevern	298	170	280	338	289	298	210	217
Barnehage	164	347	283	386	407	398	382	257
Helse			23	43	53	123	48	211
Sosial	241	403	420	369	362	353	346	363
Kultur		206	75	135	183	247	230	199
Økonomi	366	345	150	375	333	356	426	398
Kostnadsnivå		302	316	267	355	333	252	281
Miljø og ressurser	119		354	248	244	141	273	205
Saksbehandling			184	243	257	276	187	275
Vann, avløp og renovasjon			324	211	141	63	27	235

4.1 Mål og tiltak

Eit viktig mål for tenesteproduksjonen, er at mottakarane er nøgde med kvaliteten. Etter kvart som resultatane frå brukarundersøkingane vert kjent, er det mogleg å spissa mål og tiltak. I dette budsjettframlegget er mål og tiltak i stor grad henta frå mangfaldet av planar og retningslinjer som kommunen har. Eit viktig verktøy for å få til kontinuerleg kvalitetsforbetring, er Lean, der det er fokus på at det er mottakaren av tenestene som avgjer kva verdi den har.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Nøgde brukarar	Mottakarane av tenestene oppfattar kommunen som leverandør som - Imøtekomande - Har god service - Set seg inn i problemstillingar - Er fleksibel - Er løysingsorientert - Har god kvalitet på tenester - Leverer innan fristar - Er tydelege - Har kapasitet/tid	Betra samla plassering i Kommune-NM og Kommunebarometeret Gjennomføra brukarundersøkingar i bedrekommune.no Ta i bruk Lean-filosofi og gjennomføra Lean-prosessar <i>Sjå eigne kapittel for tiltak per tenesteområde</i>

4.2 Økonomiske rammer for tenesteproduksjonen

Tabellen under viser korleis drifta fordeler seg på KOSTRA-tema⁹. I kvart tema er det samla ei rekkje tenester som kommunen yter til brukarar og innbyggjarar. Tabellen er den same som budsjettskjema 1B, men sosiale utgifter, avskrivningar og driftsprosjekt er trekt ut i eigne tabellar som vert presentert til slutt i dette kapittelet. I tillegg er dei frie disponible inntektene som skatt og rammetilskot, finanspostar og fondsdisponeringar trekt ut, det vil seia innhaldet i budsjettskjema 1A.

Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finans og fellespostar	-46	-6 790	-115	-8 583	-8 698	-8 698	-8 698	-8 698
Styring og kontrollverksemd	4 182	4 733	4 745	-215	4 530	4 930	4 530	4 930
Administrasjon	27 970	28 991	27 230	1 814	29 044	29 024	29 024	29 024
Barnehage	46 215	49 119	50 862	-1 715	49 148	48 148	48 148	48 148
Grunnskuleopplæring	105 346	102 779	102 104	8 635	110 738	110 238	110 238	110 238
Kommunehelse	23 460	24 676	24 889	2 788	27 678	27 678	27 678	27 678
Pleie og omsorg	134 845	130 691	127 329	8 871	136 200	136 170	136 170	136 170
Sosialteneste	28 094	30 041	31 465	-1 913	29 552	29 052	29 052	29 052
Barnevern	15 271	15 130	18 379	161	18 540	18 540	18 540	18 540
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	-11 785	-6 542	-11 310	-3 499	-14 808	-14 808	-14 808	-14 808
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø	5 800	7 822	7 220	1 904	9 124	9 124	9 124	9 124
Kultur	13 978	16 272	19 002	-8	18 994	18 994	18 994	18 994
Kyrkje	5 617	5 622	5 622	61	5 683	5 683	5 683	5 683
Samferdsel	7 104	7 456	7 526	-406	7 120	7 120	7 120	7 120
Bustad	-9 050	-10 112	-9 952	-166	-10 117	-10 117	-10 117	-10 117
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	18 364	19 830	18 640	1 507	20 147	20 147	20 147	20 147
Brann og ulukkesvern	8 326	7 821	7 886	-136	7 750	7 750	7 750	7 750
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 914	2 001	2 001	-200	1 801	1 801	1 801	1 801
Sum	425 605	429 541	433 524	8 901	442 425	440 775	440 375	440 775

I resten av dette kapittelet vert endringane i dei økonomiske rammene i økonomiplanperioden kommentert samanlikna med det justerte budsjettet for 2017 per KOSTRA-funksjon, innanfor kvart KOSTRA-tema.

⁹ KOSTRA=KOMMuneSTatRAPportering. Kommunane skal nytta lik standard for rekneskap for å gjera det mogleg å samanlikna kommunar med kvarandre, på for eksempel tema «Grunnskule».

4.3 Finans og fellespostar

4.3.1 Om tenestene

Det meste av det som ligg under funksjonane «Finans» ligg i budsjettskjema 1A. Finans og fellespostar er heller ikkje eit eige tema i KOSTRA, men ein del av nøkkeltala i A, Finansielle nøkkeltal og adm., styring og fellesutgifter som i budsjettdokumentet delt opp i tre. Det er ikkje nokon direkte tenesteproduksjon i dette tema, men her ligg nokre fellespostar. Følgjande funksjonar er med:

- Funksjon 170 – Premieavvik, 172 – Pensjon, 173 – Premiefond ligg og her, men pensjonskontoane er trekt ut og vert presentert under «Fellestema: Sosiale utgifter».
- Funksjon 180 gjeld utgifter til kommunale råd og utval, beredskapsplanlegging, forsikring og leige av rettslokale.
- Funksjon 190 er ein mellombels støttfunksjon for postar som vert fordelt til andre KOSTRA-tema i løpet av året. Det gjeld og funksjon 880 der det ligg innsparingskrav som ikkje er konkretiserte på andre KOSTRA-tema. Etter kvart som tiltaka kjem i gang, vert krava ført ut av denne tenesta og inn på andre tenestekområde.
- Funksjon 860 er motpost til avskrivningar som er fordelt på dei andre funksjonane.
- Mesteparten av det som ligg i funksjon 870 ligg i budsjettskjema 1A, men i 1B ligg gebyr på bl.a. sertifikatlån

4.3.2 Mål og tiltak

Sidan det ikkje er eigen tenesteproduksjon for dette tema, er det ikkje utarbeidd eigne mål og tiltak her.

4.3.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finans og fellespostar		-46	-6 790	-115	-8 583	-8 698	-8 698	-8 698	-8 698
172	PENSJON	15	0	0	0	0	0	0	0
173	PREMIEFOND	52	0	0	0	0	0	0	0
180	DIVERSE FELLESUTGIFTER	566	536	536	20	556	556	556	556
190	INTERNE SERVICEENHETER	-322	-496	-307	1 395	1 088	1 088	1 088	1 088
850	GENERELT STATSTILSKUDD VEDRØRENDE FLYKTNINGER MV.	-53	0	319	81	400	400	400	400
870	RENTER/UTBYTTE OG LÅN (INNLÅN OG UTLÅN)	95	101	101	0	101	101	101	101
880	INTERNE FINANSIERINGSTRANSAKSJONER	-400	-6 931	-763	-10 079	-10 842	-10 842	-10 842	-10 842

Det er ingen større endringar i funksjon 180.

Det ligg 1,1 mnok i funksjon 190, som vert fordelt på andre tenester i løpet av året, 1,4 mnok meir enn i 2017.

Funksjon 850 har ein auke på 0,1 mnok til totalt 0,4 mnok i intern overføring av tilskot til arbeid med flyktningar frå NAV til skule.

Funksjon 880 er redusert med 10,1 mnok. Dette gjeld innsparingskrav på totalt 10,8 mnok som skal fordelast ut på andre tenester i løpet av året.

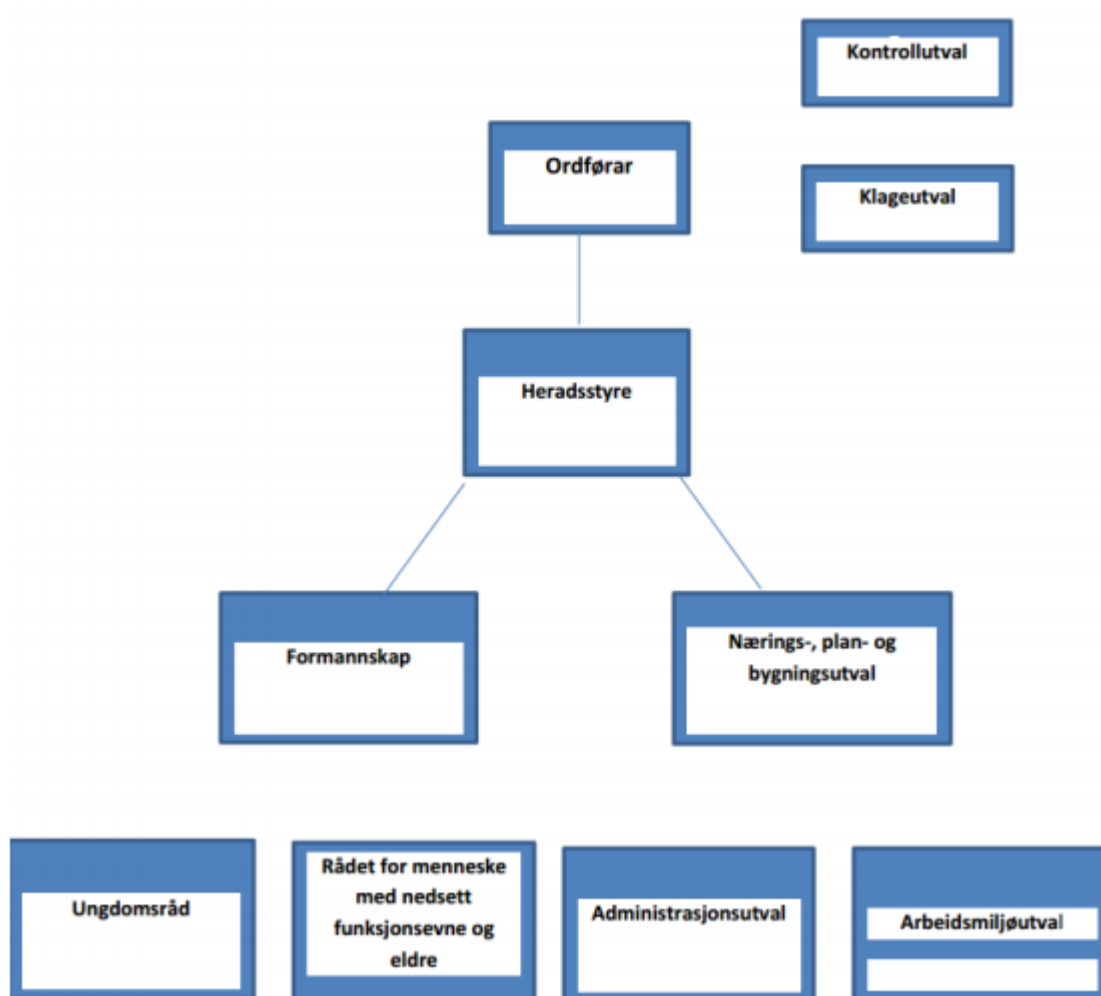
4.4 Styring og kontrollverksemd

4.4.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld to funksjonar; 100 – Politisk styring og 110 – Kontroll og revisjon.

Dette er eit lite, men grunnleggjande rammeområde for ein kommune si rolle i demokratiet. Utgiftene går til tilskot til politiske parti og grendeutval¹⁰, løn¹¹, godtgjersle, tapt arbeidsforteneste, frikjøp, refusjonar arbeidsgjevarar, møteutgifter og transport til politikarar, kontrollutval og Hardangerrådet. Hordaland fylkeskommune har sekretariatsarbeidet for Kontrollutvalet og revisjonen vert utført av Deloitte.

Gjeldande politisk organisering vart vedteke av heradsstyre 6.10.15 (HST-071/15):

¹⁰ Rådsutval som Ungdomsrådet og rådet for menneske med nedsett funksjonsevne og eldre høyrer til KOSTRA-tema «Fellespostar», funksjon 180

¹¹ Arbeidsvilkåra for folkevalde i Kvam herad 2015-2019 vart vedteke i heradsstyremøte (HST-070/15) 6.10.15. Ordføraren si løn skal vera tilsvarande som løna til ein stortingsrepresentant. Varaordføraren får ei fast godtgjersle på 10% av ordførargodtgjersla. Leiar for næring, plan og bygg får ei fast godtgjersle på 3,5% av ordførargodtgjersla. Andre politikarar får møtegjersle per møte.

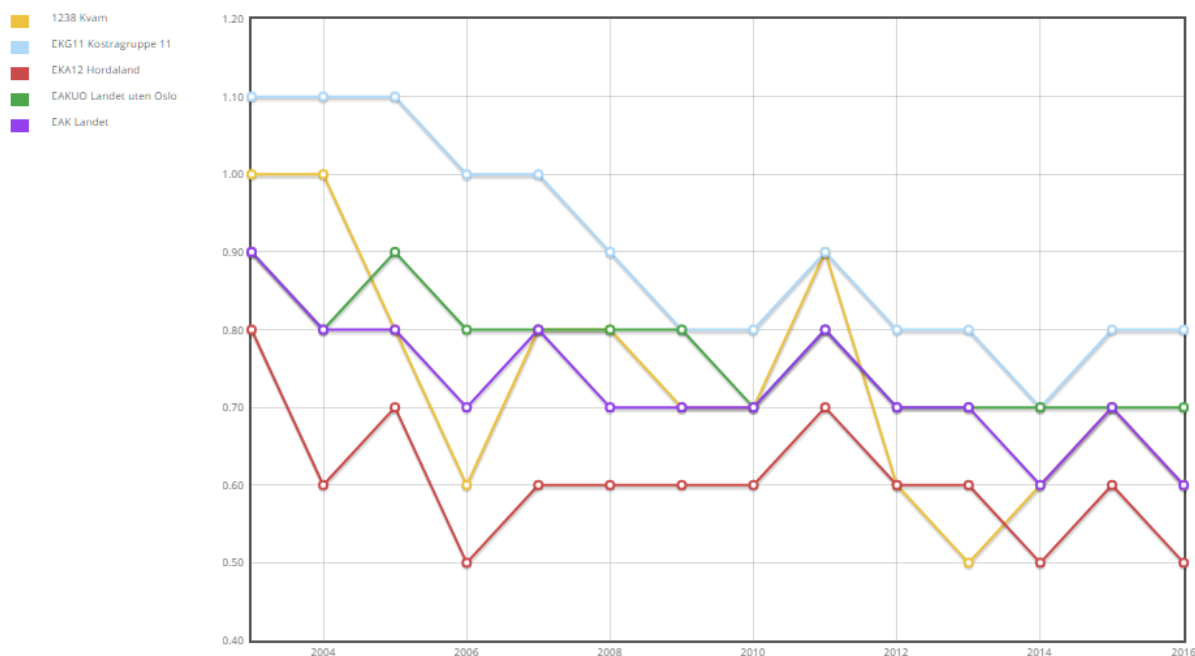
4.4.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Lokaldemokrati ¹² - Valdeltaking - Legitimitet til folkevalde - Legitimitet til kommuner - Dialog mellom folkevalde og innbyggjarar - Påverknad på tenester - Høve til å medverka i lokalsamfunnet	Påliteleg styre – tillit til folkevalde sin redelighet og styringsorgana sin virkemåte	Oppfølging av etiske retningslinjer for politikarar Gjera kjent og halda delegeringsreglementet oppdatert
	Ansvarleg styre – at innbyggjarane kan følgja med i politikken og stilla dei styrande til ansvar	Overføra heradsstyremøte på nett, «live» og for ettertid («Kommune-tv») Lett tilgjengeleg innsyn i offentlege dokument på nettsidene (innsynsportal)
	Borgarnært styre – høve for innbyggjarane å delta i og påverka politikken	Gjennomføra val i tråd med regelverk Leggja til rette for valdeltaking Arbeidsvilkår for folkevalde i tråd med HST-070/15
	Effektivt styre – evne til å levera tenester som er i samsvar med innbyggjarane sine behov, samt dei folkevalde sine evne til å styra kommunen	Følgja opp brukarsundersøkingar

Utvalde KOSTRA-tal:

Kvam har lege høgt på brutto driftsutgifter per innbyggjar til funksjon 100 og 110, men det er seinare år gjort innsparingar som nedlegging av utval og samanslåing av råd. Dei samla utgiftene ligg no under nivået i gruppe 11, og på linja med landet (0,6). Utgiftene til området aukar anna kvart år på grunn av gjennomføring av val. Grafen under er henta frå KOSTRA-databasen, og viser Kvam sine tal i gult.

Tidsserie

¹² Kjelda: «Hvordan fungerer lokaldemokratiet? Kartlegging av innbyggernes og folkevalgtes erfaringer og oppfatninger», prosjektrapport etter samarbeid mellom Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) og Kommunenes sentralforbund (KS):

<http://www.bedrekommune.no/bedrekommune.no/filestore/bedrekommunenno/lokaldemokratirapport.pdf>

4.4.3 Økonomiske rammer

			Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
		Styring og kontrollverksemd	4 182	4 733	4 745	-215	4 530	4 930	4 530	4 930
	100	POLITISK STYRING	3 554	3 862	3 875	-269	3 606	4 006	3 606	4 006
	110	KONTROLL OG REVISJON	628	870	870	54	925	925	925	925

Funksjon 100 Politisk styring er redusert med 0,3 mnok samanlikna med 2017. 0,4 mnok av reduksjonen kjem frå at 2018 ikkje er eit valår. Utgifter til matservering og reise har auka med vel 0,1 mnok. I 2019 er det kommune- og fylkeskommuneval, og utgiftene aukar igjen.

Rådmannen har ikkje auka overføringa til Hardangerrådet i sitt budsjettframlegg.

Funksjon 110 Kontroll og revisjon har i sitt forslag bedt om å få auka sin budsjettpost med 0,1 mnok til auka utgifter sekretariat (Hordaland fylkeskommune), kurs og revisjon.

4.5 Administrasjon

4.5.1 Om tenestene

Følgjande tenester vert utført i funksjon 120: Administrativ leiing, politisk sekretariat, merkantile oppgåver, IKT, informasjon, kantinedrift, juridisk og administrativ rådgjeving, innkjøp og økonomiforvaltning, organisasjons- og personalutvikling. I tillegg har rammeområdet/tema utgifter til eigedomsforvaltning (funksjon 121) og reinhald, forvaltning, drift og vedlikehald av rådhuset (130).

4.5.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Samspel mellom folkevalde og administrasjon	Det er god tillit og avklarte roller mellom folkevalde og administrasjonen	Gjera kjent og halda delegeringsreglement oppdatert Samarbeidsmøte ordførar/varaordførar – rådmann Syta for at saker til politisk handsaming er forsvarleg utgreidd, innanfor fristar Syta for at vedtak vert sett i verk
Internkontroll - Kommunelova §23, 2. ledd: <i>Administrasjonssjefen skal sørge for at administrasjonen drives i samsvar med lover, forskrifter og overordnede instruksjer, og at den er gjenstand for betryggende kontroll.</i>	Kvalitet og effektivitet i tenesteproduksjonen	Halda fram med kontinuerleg kvalitetsforbetring i organisasjonen – LEAN Gjennomføra og følgja opp brukarundersøkingar for å kartleggja opplevd kvalitet Utnytta funksjonalitet i politikarportal Bruka språkprofil i saksskriving og kommunikasjon med andre (Klart språk) Ta i bruk nye modular i kvalitetssystem
	Heilskapleg styring og rett utvikling	Gjera kjent og halda administrativt delegeringsreglement oppdatert Ta i bruk og utvikla styringssystem
	Godt omdøme og legitimitet	Ta i bruk kommunikasjonstrategi, som vert lagt fram til politisk handsaming hausten 2017. Ta i bruk nye modular i kvalitetssystem for dokumentstyring, og ROS-analyse Gjera kjent dei etiske retningslinjene for å oppnå tillitsskapande forvaltning som byggjer på ein høg etisk standard
	Etterleving av lover og reglar	Bruka kvalitetssystem for m.a. avvikshandtering Følgja opp tilsyn Ajourhalda og gjera kjent delegeringsreglement
Organisasjons- og personalutvikling	Måloppnåing gjennom leiing og styring	Følgja opp medarbeiderundersøking, ved bruk av KS sin 10-faktor-modell. Gjennomføra leiarsamlingar Laga opplæringsplan og plan for kompetansedeling Sjå og eige kapittel for «Kvam herad som arbeidsgjevar»

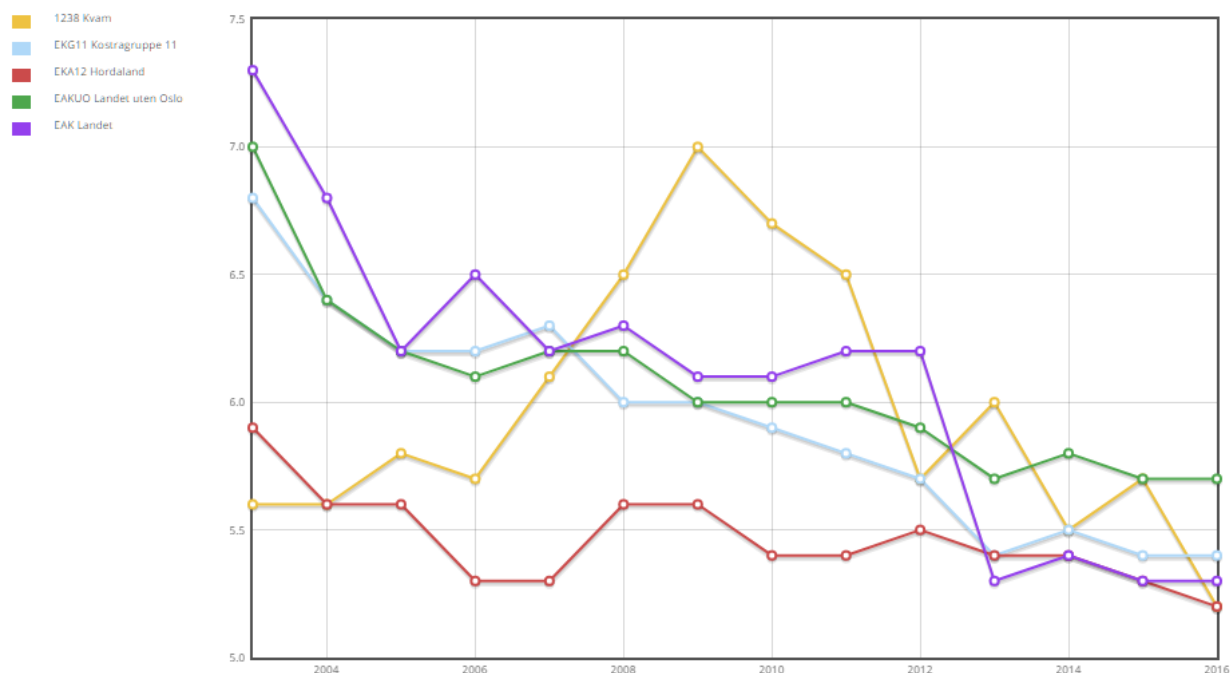
Økonomiforvaltning	Føremål for økonomireglement: - Skildra økonomi- og rekneskapssystem - Effektiv og forsvarleg økonomiforvaltning - Økonomistyring - Tilfredsstillande avgjerslegrunnlag for folkevalde - Sikra politisk påverknad i budsjettprosess og økonomistyring - Dokumentera viktige økonomirutinar - Sikra kontinuitet i samla økonomiforvaltning	Ajourhaldar økonomireglement Ajourhaldar rutinar for løns- og økonomisystem Enkel tilgang til løns- og økonomisystem for medarbeidarar og leiarar Følgja opp og gjennomføra innsparingstiltak Laga utkast til økonomiplan i junimøte og budsjettkonferanse i november
Innkjøpsstrategi - Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk	Best mogleg verdiskaping til lågast mogleg ressursbruk - Rett kvalitet for å dekkja behova til kommunen på best mogleg måte - Fremja effektiv ressursutnytting - Gjennomføra effektive innkjøpsprosessar - Fremja konkurranse - Ta samfunnsansvar	Gjennomføra tiltak i tråd med tiltaksplan for innkjøpsstrategi for 2017-2020 Ta i bruk ny eHandelsløsning (web-butikk) Nytta program for gjennomføring av anbodskonkurranse, når dette er ferdig utvikla.
Føremålstenleg og framtidsretta IKT-satsing	Digitalisering av tenester til innbyggjarar og næringsliv	Gjennomføra tiltak i tråd med «Digitaliseringsstrategi 2018-2021», som nettløysing for leige av kommunale bygg og eigedomar, og felles låssystem for kommunale bygg for utleige
	Digitalisering av administrative tenester	Ta i bruk ny internettportal der interessentar har tilgang 24/7/365 Kampanje for å auka bruk av eFaktura/AvtaleGiro Laga digitale skjema til web Ta i bruk e-Signatur på dokument Samarbeida med andre om digitaliseringsprosjekt (xxx) Delta i KS sitt digitaliseringsprosjekt - utviklingsfond

Arkivplan	Offentlege organ pliktar å ha arkiv, og desse skal vera ordna og innretta slik at dokumenta er tryggja som informasjonskjelder for samtid og ettertid	Tilgang til offentlege dokument via innsynsportal Nytta Interkommunalt arkiv Hordaland (IKAH) til langtidslagring Ajourhalda og gjera kjent internt kvam.arkivplan.no Digitalisera fleire arkiv, som gards- og bruksarkivet Systematisera og langtidslagring av helsearkiv
Eigedomsforvaltning	Eigedomsforvaltning skal - dekkja prioriterte brukarbehov - ha effektiv arealutnytting - ha verdibevarande vedlikehald - vera kostnadseffektiv - ha målretta utviklinga av eigedomane sine kvalitetar - vera hensiktsmessig organisert - ha rette økonomiske rammevilkår - ivareta lovpålagte krav	Sjå eige særtema for kommunale bygg. Gjennomføra sal i tråd med salslista og innanfor EØS-regelverk Ferdigstillast retningslinjer for utleige av kommunale bygg og eigedomar

Kvam herad deltok hausten 2015 i Agenda Kaupang si samanlikning av kommunar sine administrative stillingar. Undersøkinga viste at Kvam låg litt over snittet når ein samanlikna administrative stillingar per 1.000 innbyggjarar, og under snittet dersom ein såg dei administrative stillingane opp mot bemanning. Etter det har rådmannen arbeidd vidare med å redusera dei administrative utgiftene, og i 2017 er det i tillegg gjennomført nedbemanning i Stab. Når det gjeld brutto driftsutgifter per innbyggjar til funksjon 120, 121 og 130, låg Kvam i 2016 på det lågaste nivået, samanlikna med andre i KOSTRA:

Kvam herad	
Nøkkeltall	
Innbyggere pr 1.7.2015	8 459
Samlet bemanning - årsverk	681,66
Administrative årsverk - til sammen	30,85
Herav årsverk til administrativ ledelse	3,2
Herav årsverk til stabs- og støttefunksjoner	27,65
Administrativ andel	4,53
Administrative stillinger pr 1.000 innbyggere	3,65
Antall resultatenheter	5
Samlet administrativ støtte i driftsenhetene	3,97

Tidsserie

4.5.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Administrasjon		27 970	28 991	27 230	1 814	29 044	29 024	29 024	29 024
120	ADMINISTRASJON	25 038	25 568	23 837	1 458	25 295	25 275	25 275	25 275
121	FORVALTNINGSUTGIFTER I EIENDOMSFORVALTNINGEN	1 709	2 094	2 076	473	2 549	2 549	2 549	2 549
130	ADMINISTRASJONSLOKALER	1 223	1 329	1 316	-117	1 199	1 199	1 199	1 199

Funksjon 120 Administrasjon har netto auke på 1,5 mnok. 1 mnok gjeld auke i lisensutgifter, der auken i lisensar til Microsoft utgjør 0,6 mnok. Deler av auken skuldast dårlegare valutakurs. Det er òg ein auke på 0,2 mnok til medlemsskap i KS sitt digitaliseringsprosjekt. Denne utgifta fell vekk f.o.m. 2019, men då aukar lisensar til 2-faktorpålogging med tilsvarande resten av øk.planperioden. Auke i lønsutgifter på grunn av lønsvekst og vakante stillingar i 2017, utgjør ein netto 0,4 mnok, etter fråtrekk for nedbemanning.

Funksjon 121 Forvaltningsutgifter i eigedomsforvaltninga har auka 0,5 mnok , der 0,3 mnok gjeld sjukevikar som vil verta omfordelt i løpet av året, 0,1 mnok gjeld lønsvekst og 0,1 mnok er andre mindre endringar.

Funksjon 130 Administrasjonslokale har ein reduksjon på 0,1 mnok som skuldast redusert behov for nytt inventar og mindre justering av budsjett for reinhald og FDV bygg.

4.6 Barnehage

4.6.1 Om tenestene

Barnehageområdet omfattar funksjonane 201-Førskule, 211-Styrka tilbod til førskulebarn og 221-Førskulelokale og skyss i KOSTRA.

Barnehagedrifta vert regulert av gjeldande Lov om barnehagar, Barnehagelova og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Det nasjonale regelverket definerer kva ein barnehage er, stiller krav til det pedagogiske innhaldet og gjev nærare reglar for bemanning, areal og styringsorgan. Barnhagelova § 12 a regulerer retten til barnehageplass. I Kvam er det barnehageplass til alle som har lovfesta rett til barnehageplass etter barnehagelova (pr. definisjon full barnehagedekning). I praksis har born som er fødte etter november 2016, ikkje lovfesta rett til barnehageplass før 1/8-18.

Føremålsparagrafen i Barnehagelova § 1 startar med: *Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling.* Barnehagen er ei pedagogisk verksemd, og skal vera eit trygt og godt oppvekstmiljø til borna sitt beste. Det er foreldra som har hovudansvaret for utviklinga til borna. Med fokus på lek, trivsel og omsorg samarbeider barnehagane med foreldra om å gjera barnehagen til ein positiv utviklingsarena.

Det er om lag 81,5 årsverk til grunnbemanning i barnehage, som tilsvarar 110 tilsette. 10,5 årsverk er knytt til tilrettelegging for barn med nedsett funksjonsevne etter § 19g i barnehagelova.

Årsplan. Alle barnehagar skal utarbeida ein årsplan som skildrar barnehagen sitt pedagogiske arbeid med mål, metodar og aktiviteter. Årsplanen er basert på ny Rammeplan for barnehage frå 01.08.17, og er ei forskrift til barnehagelova som gjev retningslinjer for barnehagen sitt verdigrunnlag, innhald og oppgåver. Barnehagelova set krav til bemanning og personell i barnehagen. Styrar og pedagogisk leiar skal ha pedagogisk høgskuleutdanning. Barnehagen vert leia pedagogisk og administrativt av styrar. Det er styrar og pedagogisk leiar, i samarbeid med det andre personalet, som skal sikra at barnehagen gjev eit kvalitativt godt tilbod til borna. Foreldra skal ha høve til å delta og medverka i planlegginga av barnehagen sitt innhald, og barnehagen sitt samarbeidsutval fastset årsplanen.

Vedtekter. I samsvar med Lov om barnehagar har Kvam heradstyre vedteke felles vedtekter for dei kommunale barnehagane, som inneheld generelle føresegner om drifta, og opplysingar som er av særleg verdi for foreldra sitt forhold til barnehagen.

Kvam Herad er ferdig med strukturendringar på barnehagefeltet, og har i dag 5 nybygg/utvida kommunale barnehagar i dei 5 største bygdene. Norheimsund og Strandebarm barnehagar vart ferdige våren 2017, og hadde offisiell opning i september 2017.

Kvam herad har eit system for rettleiing og oppfølging av nyutdanna barnehagelærarar.

Barnehagane deltek i felles kompetanseheving i samband med satsinga på Læringsmiljø og pedagogisk analyse (LP). Gjennom kompetanseheving, utvikling av kollektiv kapasitet i styrargruppa og fokus på felles systemarbeid på barnehagefeltet, har Kvam Herad mål om å gje borna ein trygg og god barnehagekvardag.

PPT skal arbeida for barn, foreldre og tilsette i barnehage og i skule, både på individ- og systemnivå, i høve sakkunnig vurdering, kompetanseheving og organisasjonsutvikling. Barn i barnehage som har behov for ekstra oppfølging har rettar etter barnehagelova § 19a; «Rett til spesialpedagogisk hjelp». Kommunen skal fatta vedtak om tilrettelegging for barn med nedsett funksjonsevne etter ny § 19 g i barnehagelova. PPT arbeider i eit støttesystem med tidleg innsats inn mot alle barnehagar, for å styrkja dei til både å oppdaga tidleg og setja inn tiltak tidleg. Den systematiske rettleinga har som mål å styrkja

kompetansen hjå personalet i å fanga opp og hjelpe barnehagane til å setja i gang tiltak for barn som har behov for litt ekstra hjelp på eit tidleg stadium.

Høgt tal fleirspråklege barn i Kvam krev særleg godt tverrfagleg og tverretatleg samarbeid, der NAV og KFL er sentrale medspelarar for barnehage og skule. Barnehageplass til alle flyktningebarn og systematisk bruk av morsmålsassistentar ved oppstart er viktige tiltak for god integrering, og er no ein del av introduksjonsprogrammet for fleirspråklege barn og unge.

Ein god barndom hindrar fråfall frå utdanning og arbeidsliv i vaksen alder. Difor er kvalitet i våre barnehagar viktig. Forsking slår fast at høgkvalitetsbarnehagar er med på å utjamna sosiale skilnader, førebyggja psykiske helseplager, og styrkja barn si kognitive utvikling og hindra utanforskap. For å skapa høgkvalitetsbarnehagar må barnehageeigar saman med barnehagane jobba systematisk med kvalitetsutvikling. Dette handlar om tydeleg leiing, organisering av barnehagetilbodet, utvikling av kollektiv kapasitet, fagleg medvit og evne til omstilling og endring.

Utvalde nøkkeltal

KOSTRA

		1238 Kvam		Gruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
		2015	2016	2016	2016	2016	2016
Andel barn 1-5 år med barnehageplass	Prosent	87,8	89,3	91,5	91,4	91,5	91
Andel minoritetsspråklige barn i barnehage i forhold til alle	Prosent	14,8	16,4	11,4	12,7	14,5	16,4
Korrigerte brutto driftsutgifter i kroner per barn i kommunal barnehage, konsern	Prosent	180 150	190 109	183 802	198 259	187 734	191 792
Andel styrere og pedagogiske ledere med barnehagelærutdanning	Prosent	88	94,1	92	96	91,9	91,3
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager	Prosent	6,1	6,1	6,1	6,2	6	6
Korrigerte brutto driftsutgifter til styrket tilbud til førskolebarn (f 211) per barn som får ekstra ressurser, kommunale barnehager	Prosent	85 731	72 400	101 257	128 858	88 713	79 110
Andel barn som får ekstra ressurser til styrket tilbud til førskolebarn, i forhold til alle barn i barnehage. Alle barnehager	Prosent	18,8	18,4	14,8	15,3	17,6	19,5

Kommunebarometer

Barnehage				257 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre		50
10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
KB: Kommunale barnehager	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
BEMANNING (KB): Oppholdstimer per årsverk i kommunale barnehager (20 %)	11 892	11 896	11 951	370	11 363	1,7	1,7	1,6
FAGUTDANNING (KB): Andel styrere og ledere med pedagogisk utdanning (20 %)	87	88	95	272	95	3,2	3,4	5,3
FAGUTDANNING (KB): Andel øvrige ansatte i kommunale barnehager med pedagogisk utdanning (20 %)	31	31	36	190	36	3,0	2,8	3,8
ETTERSPØRSEL: Andel barn født før 1.9 (uansett bokommune), som hadde søkt om og ikke fått plass ved rapporteringstidspunktet (10 %)		0	0	1	10		6,0	6,0
KJØNN: Andel ansatte som er menn, alle barnehager (10 %)	5	6	5	219	9	2,6	3,2	2,5
MINORITET: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage siste år (10 %) (alle barnehager)	77,3	82,9	82,1	157	76,0	3,8	4,3	4,2
MINORITET: Andel av minoritetsspråklige barn som går i barnehage, snitt siste fire år (5 %)	69	73	79	168	74	3,4	3,3	4,0
AREAL (KB): Leke- og oppholdsareal per barn i kommunale barnehager (5 %)	6,2	5,7	6,5	216	5,9	2,1	1,6	2,1

Nøkkeltala viser at ca. 91% av alle 1-5 åringar i Norge går i barnehage. I Kvam går ca. 89% av alle barn mellom 1-5 år i barnehage, og kommunen har relativt mange minoritetsspråklege barn i barnehagen.

Driftsutgiftene pr. barn ligg under Hordaland og landsnittet, men litt over kommunegruppa.

Grunnbemanninga i barnehagane i Kvam er i følge kommunebarometeret låg samanlikna mot dei kommunane som har best tall. Kvam kjem på 370. plass av totalt 428 kommunar.

Kvam har hatt ein nedgang i driftsutgifter knytt til ekstraressurs til barn med ekstra og litt under landssnittet.

Andel personar med barnehagelærarutdanning eller anna pedagogiske utdanning og fagarbeidar utdanning i barnehage aukar og dette er svært bra. I Kvam har alle styrarane godkjent utdanning. 36% av andre tilsette har pedagogisk utdanning og me ligg likt med landssnittet på 36%.

Leike og opphalds areal i barnehagen er eit av få nøkkeltal om barnehagen som ikkje går på grunnbemanning. Leike- og opphaldsareal måler berre areal innandørs og gjev derfor ikkje eit faktisk bilde av arealet som er disponibelt for barna. I kommunebarometeret får Kvam forholdsvis låg karakter; 2,1 (der 1 er dårlegast og 6 er best) men dette er nok eit missvisande tal når ikkje noko av utearealet er medrekna.

4.6.2 Mål og tiltak

Visjon for barnehagane i Kvam: «Me skapar gode barndomsminner og livsglede»

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
<i>Pedagogisk leiing</i>	Kollektiv kapasitet og systemretta fagleiing av barnehagane.	Barnehage-eigar legg til rette for prosessar der leiarane er delaktige i utforming av leiarskap i barnehage jf. leiarhjulet og medarbeidarmhjulet
<i>Kvalitet i barnehagen</i>	Skapa inkluderande, gode og trygge miljø med vekt på leik, omsorg, glede, læring og utvikling. Auka og styrka fagleg refleksjon over eigen praksis Kvalitetssikra systemtenkinga	LP som verktøy for systematisk refleksjon over pedagogisk praksis Implementera Rammeplan frå 01.08.17 Utarbeida felles mal for alle skjema Auka pedagogtettleiken
<i>Heilskapleg og likeverdige læringsmiljø</i>	Alle barn skal oppleve å høyra til og vera ein del av eit inkluderande fellesskap/ læringsmiljø. Ingen skal oppleve å bli utestengt i barnehagen	Systematisk arbeid med fokus på vennskap, trivsel og vaksne som ser. Implementera og følgja opp handlingsplan mot mobbing Bruka LP modellen i analysearbeidet
<i>Fleirspråklege barn i barnehagen</i>	Inkludering Godt norsk språk	Morsmålsassistent for nyankomne flyktningebarn Sikra ein god start Skriftleg informasjon på alle aktuelle morsmål
<i>Rekruttering,</i>	Andel tilsette med pedagogiske utdanning skal minimum liggja på 50 %	Gje studiestøtte til fast tilsette som vil ta barnehagelærarutdanning Gje barnehagelærer tilbod om vidareutdanning i prioriterte fag-område

<i>Kompetanseheving/retteleiing</i>	Behalda og ta vare på nyutdanna barnehagelærarar	Gje veiledning til nyutdanna barnehagelærarar «Opplæringspakke» til vikarar.
<i>Måltid</i>	Måltid i alle barnehagar frå 01.08.17	Pilotprosjekt i 2 bhg februar 2018 Plan for innføring og gjennomføring
<i>Seksuelle overgrep</i>	Auka tilsette sin kompetanse om seksuelle overgrep mot barn	Informasjon og kurs innan seksuelle overgrep mot barn
<i>IKT- digitaliseringsstrategi</i>	Oppdatert IT-utstyr og godt trådløst nettverk Auka kunnskap om pedagogisk bruk av digitale verktøy	Gjennomføra tiltaka i tråd med digitaliseringsstrategien Internopplæring Nettverk – dela erfaring/kunnskap

4.6.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Barnehagar	46 215	49 119	50 862	-1 715	49 148	48 148	48 148	48 148
	201 FØRSKOLE	38 293	42 258	42 943	-903	42 040	41 040	41 040	41 040
	211 STYRKET TILBUD TIL FØRSKOLEBARN	3 636	3 753	4 751	-1 167	3 584	3 584	3 584	3 584
	221 FØRSKOLELOKALER OG SKYSS	4 285	3 108	3 168	355	3 524	3 524	3 524	3 524

Funksjon 201 Førskule viser ein netto reduksjon på 0,9 mnok. Innsparingar i løn utgjer 1,7 mnok og 0,2 mnok i andre utgifter. Tilskotet til privat barnehage aukar med 1,1 mnok. Tilskotet er basert på 2016-rekneskapen.

I perioden 2019-2021 ligg det inne eit innsparingskrav på 1 mnok i tilskot til privat barnehage.

Innsparingane er usikker da tilskotet mellom anna er avhengig av kor mange born barnehagen tar inn i tillegg til kostnadsnivået i dei kommunale barnehagane.

Funksjon 211 styrka tilbod til førskuleborn viser ein reduksjon på 1,2 mnok, der 0,7 mnok er reduksjon i lønsutgifter og 0,5 mnok skuldast reduksjon i øyremerkta tilskot frå staten.

Funksjon 221 Auke i funksjon for førskulelokale og skyss på 0,3 mnok som skuldast fordeling av løn til reinhald på overordna nivå, 0,4 mnok, og reduksjon i vedlikehaldskostnader til FDV bygg på 0,1 mnok.

4.7 Grunnskuleopplæring

4.7.1 Om tenestene

Grunnskule omfattar funksjonane 202-Grunnskule inkl pedagogisk psykologisk teneste (PPT), 213-Vaksenopplæring, 214-Spesialskular (Kvam har ingen), 215-Skulefritidstilbod, 222-Skulelokale, 223-Skuleskyss. Kommunelagoped 0-100 år inngår som ein del av 213-vaksenopplæring.

Grunnskuledrifta vert regulert av gjeldande Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa, *Opplæringslova*, og forskrifter, samt Kunnskapsdepartementet sine merknader til paragrafane i lova. Lova handlar om rettar og plikter knytt til opplæring og skulegang i Noreg. Formålsparagrafen § 1-1: *Opplæringa i skole og lærebedrift skal, i samarbeid og forståing med heimen, opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring.*

Det er 6 kommunale og ein privat grunnskule i Kvam herad;

Strandebarm skule 1-10
Tørvikbygd skule 1-7
Norheimsund skule 1-7
Øystese skule 1-7
Kvam ungdomsskule 8-10
Ålvik skule 1-7
Norheimsund friskule 1-10

Kvam har 1059 grunnskuleelevar. Det er om lag 145 årsverk i grunnskule/SFO fordelt på 210 tilsette. Læreplanverket for Kunnskapsløftet i grunnskulen og i vidaregåande opplæring gjev fundamentet for opplæringa i skule og bedrift. Kunnskapsløftet består av Læreplanar for fag, Generell del av læreplanen, Prinsipp for opplæringa, fag- og timefordeling og tilbodsstruktur. Læreplanen sin generelle del utdjupar formålsparagrafen i opplæringslova, gjev overordna mål for opplæringa, inneheld verdi- og kunnskapsgrunnlaget, og det kulturelle grunnlaget for grunnskulen.

Opplæringslova §13-10 fastset at skuleeigar pliktar å utarbeida ein årleg rapport om tilstanden i opplæringa. Rapporten skal drøftast av skuleigar, dvs. heradstyret, og leggjast fram for heradstyret årleg. «Tilstandsrapporten» skal framtidig kallast «kvalitetsmelding for grunnskulen i Kvam», og det er i gang ein prosess for å auka politisk medverknad kring utarbeiding av innhaldet, samt gjera dokumentet meir lesarvenleg og lettles.

SFO. Om lag 155 elevar 1-4.klasse har SFO-tilbod. Kommunen pliktar å ha eit skulefritidstilbod, (jf. § 13-7 i opplæringslova). Dei kommunale SFO vert drivne i samsvar med lov og føreskrifter, og kommunale/lokale retningslinjer. Innhaldet skal ta utgangspunkt i borna sin trong for omsorg og leik, og fremja sosial læring. I tillegg til kulturaktivitetar skal fysisk aktivitet, frileik, oppleving og undring knytt til natur- og uteområde vera ein viktig del av dagen. Involvera musikk-/kulturskule og frivillige.

Vaksenopplæringa er heimla i Opplæringslova kapittel 4A, *Opplæring spesielt organisert for vaksne.*

- Norskopplæring i tråd med kvalifiseringsprogram for flyktningar, 58 elevar.
- Grunnskuletilbod. Vaksne som ikkje har vitnemål i einskilte fag, har rett på grunnskuleopplæring for vaksne § 4A-1. 9 elevar.
- Spesialpedagogisk avdeling for vaksne, § 4A-2. 22 elevar.

Elevane ved vaksenopplæringa skal få opplæring ut frå dei føresetnader dei har. Målsetjinga er at dei skal få kompetanse og haldningar som gjer dei i stand til å meistra eigne liv og høve til å delta i skule, arbeid og samfunn. Undervisninga skal vera tilpassa både med omsyn til organisering og innhald.

Vaksenopplæringa samarbeider med andre deler av det kommunale tenesteapparatet slik at opplæringa kjem den enkelte elev, kommunen og arbeidslivet til gode.

PPT er heimla i Opplæringslova § 5-6: Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ei pedagogisk psykologisk teneste. PPT har 2 lovkrav:

1) Tenesta skal sørgja for at det vert utarbeidd sakkunnig vurdering der lova krev det, jf. § 5-1 om retten til spesialundervisning: Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbyte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning. I forkant av PPT si sakkunnige vurdering er det eit tett samarbeid med føresette, skule og andre hjelpetenester ved behov. Utgreiinga byggjer på kartlegging av eleven sine lære-føresetnader gjennom testing, observasjon og samtaler og vert samanfatta i ein utgreiingsrapport som vert lagt fram for føresette og skule før ein konkluderer. Den sakkunnige vurderinga er dokumentet som beskriv behov for spesialundervisning (§5.1), eller behov for tilrettelegging i ordinær opplæring (§1.3). PPT arbeider tverrfagleg og har tett kontakt med t.d. BUP. PPT er ein del av KFL.

2) Tenesta skal hjelpa barnehage og skule i arbeidet med kompetanseheving og organisasjonsutvikling for å leggja opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov. På systemnivå i Kvam har PPT dei siste åra vore sentral i skulane og barnehagane sine store utviklingsprosessar innan inkluderande læringsmiljø, særleg knytt til redusering av spesialundervisninga i Kvam, og oppbygging av nye støttesystem i ordinær opplæring (sjå under budsjett-tekst barnehage og skule). PPT har ei sentral rolle i å kvalitetssikra systemtenkinga i barnehagar og skular, slik at rutinar, prosedyrar og gjennomføring kring tidleg innsats/born som treng ekstra støtte, vert utvikla og drive likt i kommunen. Som ein del av systemarbeidet deltek også PPT i LP-arbeidet i skular og barnehagar, der dei er rettleiarar i arbeidet med å utvikla læringsmiljø og pedagogisk analyse i alle skular og barnehagar i Kvam.

Utvalde nøkkeltall

KOSTRA

		1238 Kvam		Gruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
		2015	2016	2016	2016	2016	2016
Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6	Prosent	122 008	125 574	113 172	105 839	104 736	104 956
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år, konsern	Prosent	98 004	99 390	91 380	84 019	83 872	83 473
Netto driftsutgifter til voksenopplæring (213), per innbygger, konsern	Prosent	773	680	276	228	211	232
Andel elever i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	Prosent	7,3	8,7	4,1	6,4	5,6	7,2
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	Prosent	7,6	8	8,3	7,2	7,8	7,8
Korrigerte brutto driftsutgifter til grunnskole (202), per elev, konsern	Prosent	106 535	107 721	98 589	91 913	91 514	91 130
Driftsutgifter til undervisningsmateriell (202), per elev, konsern	Prosent	1 556	1 606	1 774	1 519	1 510	1 477
Gjennomsnittlig gruppestørrelse, 1.-10.årstrinn	Prosent	11,8	11,6	12,2	13,9	13,4	13,7

Kommunebarometer

Grunnskole				157 .plass		Andel nøkkel tall som har blitt bedre 55		
20 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkel tall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste fire år (10 %)	40,2	40,0	40,7	171	40,6	3,5	3,2	3,6
AVGANGSKARAKTERER: Snitt grunnskolepoeng (10. trinn) siste år (5 %)	40,3	41,8	40,3	291	41,2	3,5	4,3	3,0
FRAFALL: Andel elever fra kommunen som har fullført og bestått videregående Innen fem år (10 %)	74	72	80	65	73	4,4	4,0	5,1
NP 5. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (5 %)	49,1	48,4	47,8	287	50,0	3,5	3,1	2,8
NP 8. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (10 %)	49,5	49,6	48,9	221	50,0	3,2	3,4	3,0
NP 9. TRINN: Gjennomsnitt nasjonale prøver siste fire år (10 %)	51,0	51,3	52,1	198	54,0	3,4	3,1	3,2
SKOLEBIDRAG: Skoleresultater korrigert for sosiale faktorer på ungdomstrinnet, snitt siste to år (10 %)	3,4	3,3	3,3	238	3,4	3,4	2,7	2,7
UTDANNING: Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk, 1.-7. trinn (5 %)		91	62	329	71		5,2	2,8
UTDANNING: Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk, 8.-10. trinn (5 %)		84	92	39	60		5,0	5,4
UTDANNING: Andel lærere med godkjent lærerutdanning, 1.-7. trinn (2,5 %)	100	99	99	28	95	6,0	5,9	5,9
UTDANNING: Andel lærere med godkjent lærerutdanning, 8.-10. trinn (2,5 %)	98	94	97	95	96	5,7	4,7	5,4
TRIVSEL: 7. trinn, snitt siste fem år (5 %)	88	88	90	196	90	4,5	4,2	4,5
TRIVSEL: 10. trinn, siste fem år (5 %)	85	85	90	18	85	4,8	4,4	6,0
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 1.-4. trinn, snitt siste fire år (2,5 %)	8,1	6,7	5,8	157	5,2	3,2	3,8	4,2
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 5.-7. trinn, snitt siste fire år (2,5 %)	16,5	14,4	11,6	250	9,4	2,0	2,8	3,7
SPECIALUNDERVISNING: Andel elever med spesialundervisning 8.-10. trinn, snitt siste fire år (2,5 %)	18,8	15,3	12,8	272	10,4	1,3	2,3	3,4
LEKSEHJELP: Andel elever 1.-4. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	36	0	0	364	16	3,0	1,0	1,0
LEKSEHJELP: Andel elever 5.-7. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	0	27	25	215	30	1,0	2,5	2,4
LEKSEHJELP: Andel elever 8.-10. trinn som har leksehjelp (2,5 %)	0	1	0	219	8	1,0	1,1	1,0

Mange av tala som står i kommunebarometeret er gjennomsnittstal frå dei fire siste åra og dei skil seg såleis frå Kostra-tal og tal som ein finn i Tilstandsrapporten.

Elevane i Kvam herad skil seg ikkje særleg frå landgjennomsnittet. Elevane trivst i stor grad på skulen og saman med lærarane sine. Prøveresultata viser at ved fullført grunnskule ligg elevane i Kvam på høgde med nasjonalt nivå. Det er særskild god gjennomføringsprosent i vidaregåande skule for elevane frå Kvam, noko som indikerer eit solid grunnlag frå grunnskulen og at dei vidaregåande skulane i Kvam jobbar godt med å motivera elevane til å fullføra vidaregåande skulegang. Andel elevar som får

spesialundervisning er synkende, og nasjonalt ligg talet på 7,9 prosent. I Kvam får 7,6 prosent av elevane spesialundervisning, ei halvering frå 2013, grunna den store satsinga og endringa i perioden 2013-2017. Kvam ligg framleis over kommunegruppe 11, Hordaland og Landet når det gjeld driftsutgifter pr elev. I hovudsak handlar det om skulestruktur, skysskostnader i ein langstrakt kommune, større andel fleirspråklege elevar enn kostragruppa, tal elevar pr.lærarårsverk og tilrettelegging for elevar med omfattande behov.

4.7.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak
Pedagogisk analyse av alle resultat frå LP, elevundersøking, nasjonale prøvar mm	Alle elevar som går ut av grunnskulen skal meistra grunnleggjande ferdigheiter Kompetanse i å læra: –Strategier for å handtera utfordringar –Kompetanse i sjølvevaluering –Forståing for at læring krev innsats og vera uthaldande –Haldningar og forventningar om at « <i>eg kan læra</i> »	Bruke LP-analysemodell Styrkja ordinær undervisning i tråd med resultat og ny forskning: 1.Gje eleven forståing av eiga læring 2.Sjølvreleksjon hjå lærar 3.Standard for god undervisning 4.Positiv støttande elev-relasjon 5.Lærar leier tydeleg/strukturert 6.Tryggleik i handtering av bråk/uro 7.Formativ evaluering med elevane
Alle elevar har rett på eit trygt og godt skulemiljø - ny § 9a i opplæringslova	Alle skal oppleva å vera ein del av eit inkluderande læringsmiljø både fagleg og sosialt Ingen elevar skal oppleva å bli mobba	Fylgja rutinar etter § 9a: Alle vaksne skal følgja med på at kvar elev har det trygt og godt Tilsette på skulane er tilgjengelege Arbeida pedagogisk etter LP-modellen (læringsmiljø og pedagogisk analyse)
Særskilt språkopplæring for fleirspråklege elevar i grunnskulen i Kvam	Elevar skal få dekkja sine rettar i tråd med opplæringslova	Morsmålsassistent ved oppstart Bruka kartleggingsverktøy frå Udir Fatta enkeltvedtak § 2-8 Tverrfagleg samarbeid kring mottak/introduksjon
Kompetanseheving	Sikra tilstrekkeleg kompetanse i tråd med forskning og nasjonale føringar Tett samarbeid med KFL : • organisasjonsutvikling • kurs, kompetanseheving • lærande nettverk • individ – og systemnivå	Gje lærarar tilbod om vidareutdanning i norsk, matematikk og engelsk, samt tilpassa opplæring og spesialundervisning Gje tilbod om rektorutdanning Gje rettleiing til nyutdanna lærarar

IKT	Oppgradert maskinpark og programvare 1:1 frå 5-10 steg/ 2:1 på 1-4 Digitale tavler i alle klasserom IKT som kompenserande hjelpemiddel for alle elevar som treng det	Gjennomføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategien Opplæring i digital programvare Textpilot til alle med dysleksi
System for ivareta elevar som har det vanskeleg	Alle skular skal kjenna fagleg trygge, samt sjå og møta eleven sine behov	Kompetanseheving
Kvalifiseringsprogram for flyktningar	Gje elevar eit fullverdig kvalifiseringsprogram i samarbeid med NAV	Vurdera fleire skuledagar pr.veke Gjennomgang av organisering Språkpraksis (NAV)
Kvalitetssystem	Oppretthalda og kvalitetssikra internkontroll og systemtenkinga Auka kollektiv kapasitet	Nytta 1310.no, VOKAL og PULS Leiarane utarbeider dette i fellesskap
Reduksjon av skuleramma jamfør økonomiplan	Ressursinnsats og resultat skal hengja betre saman, jamfør kostragruppe 11	Bruka «Sandnes-modellen» i analysearbeid: Gjennomgang og vurdering av resultat, organisering og kompetanse

4.7.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Grunnskuleopplæring	105 346	102 779	102 104	8 635	110 738	110 238	110 238	110 238
202	GRUNNSKOLE	85 369	83 916	83 184	7 859	91 043	90 543	90 543	90 543
213	VOKSENOPPLÆRING	4 006	4 479	4 479	36	4 515	4 515	4 515	4 515
215	SKOLEFRITIDSTILBUD	1 505	1 877	1 563	-360	1 203	1 203	1 203	1 203
222	SKOLELOKALER	9 794	8 340	8 710	869	9 579	9 579	9 579	9 579
223	SKOLESKYSS	4 672	4 167	4 167	231	4 397	4 397	4 397	4 397

Funksjon 202 Grunnskule samla har samla auke på 7,9 mnok.

Lønsveksten utgjør 3 mnok og auke i lærlingeløn og andre tillegg 1,7 mnok. Sjukeløn er auka med 0,5 mnok. Tilskot for 2,5 mnok fell vekk i 2018

Funksjon 213 Vaksenopplæringa har ingen større endringar.

Funksjon 215 Skulefritidsordninga har ein reduksjon på 0,4 mnok for auka inntekter.

Funksjon 222 Skulelokaler har ein total auke på 0,9 mnok som skuldast reduksjon på denne funksjonen i budsjett 2017 som del av innsparing på teknisk ening innan reinhald og FDV bygg, konto 12500 *Materialar til drift og vedlikehald*. Innsparingstiltaket er delvis gjennomført i løpet av 2017 og innsparinga for 2018 er lagt på andre område på teknisk. Nivået på funksjonen er teke opp att til opphavleg nivå og resulterer i ein auke i 2018.

Funksjon 223 skuleskyss har ein auke på 0,2 mnok grunna endring til funksjon 202

4.8 Kommnehelse

4.8.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 232-Førebygging - skule og helsestasjonsteneste, 233-Anna førebyggjande helsearbeid og 241-Diagnose, behandling og rehabilitering. Tenestene vert i hovudsak utførte av folkehelsekoordinator, helsestasjonstenesta, ergo- og fysioterapitenesta, kommunepsykolog og legetenesta.

Folkehelse er samfunnet sin innsats for å fremja befolkninga si helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige tilhøve og medverka til å førebyggja psykisk og somatisk sjukdom, skade eller liding. Kvam herad har folkehelsekoordinator i heil stilling.

Folkehelsearbeidet er heilskapleg og omfattar både offentleg, privat og frivillig sektor. Målet er å utvikla eit samfunn som legg til rette for helsegunstige val, fremjar tryggleik og medverknad for den einskilde, førebyggjer sjukdom og skade og legg til rette for gode bu- og oppvekstvilkår.

Arbeidet med kommunen sitt første oversiktsdokument over helsetilstanden og faktorar som påverkar helsetilstanden, «Folkehelseoversikt for Kvam 2016 – 2019 » viser at innbyggjarane i Kvam i det store og heile har god helse.

Folkehelsekoordinator sine oppgåver er mellom ann : plan- og analysearbeid, samarbeid med frivillige lag og organisasjonar, utforming av søknader, koordinering, planlegging og gjennomføring av tiltak innan ulike temaområde og tilrettelegging for eit systematisk og langsiktig folkehelsearbeid.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta

Helsestasjon- og skulehelsetenesta i Kvam herad er organisert i eining for oppvekst og er ei av tenestene i KFL (Kvam familie og læringssenter). Tenesta har nært samarbeid med eining helse- og omsorg. Tenesta har 6,95 årsverk inkludert leiar, og har base ved Norheimsund helsestasjon med utekontor ved legekontora i Strandebarm, Øystese og Ålvik.

Oppgåvene er heimla i Helse- og omsorgslova. Kommunen har ansvar for at tilbodet er tilgjengeleg for målgruppene, og at dei tilsette har nødvendig kompetanse og ressursar. Helsestasjon og skulehelsetenesta skal vera eit lågterskeltilbod. Kommunen har ansvar for å overvaka helsesituasjon til alle born i kommunen, og skal planleggja og gjennomføra tiltak som fremjar ei best mogleg fysisk og psykisk helse blant gravide, barn og unge. Tenesta skal leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge.

Helsestasjon- og skulehelsetenesta er eit allment tilbod til gravide, barn og ungdom i alderen 0-20 år og deira foreldre. Tenesta skal bidra til å førebygga sjukdom og fremja god fysisk og psykisk helse. Hovudoppgåvene er helseundersøkingar, vaksinasjonar, opplysning, råd og rettleiing. Tiltak for å styrkja eigenmeistring hos barn og unge og korleis foreldra meistarar foreldrerolla, er også sentralt i arbeidet. Helsestasjonstenesta har eit heilskapleg perspektiv på førebygging og skal difor driva tverrfagleg arbeid.

Arbeidet vert utført av helsesøster, jordmor, lege og fysioterapeut. Det skal vera lett å oppsøkje tilbodet i helsestasjon og skulehelsetenesta, og brukarane skal oppleve at dei vert tekne på alvor med små og store helseproblem og utfordringar.

Helsestasjonen har også oppgåver knytt til smittevernarbeid i kommunen, som tuberkulosekontroll, reisevaksine, influensavaksinering og helsestasjon for flyktningar. Tenesta når alle familiane i kommunen i ein tidleg fase i livet.

Ergo- og fysioterapi

Ergo- og fysioterapitenesta skal gje førebyggjande og kurative tenester til alle aldersgrupper. Det er utarbeidd eigen temaplan for tenesta.

Dei kommunale fysioterapeutane og ergoterapeuten har ansvar for å organisera tilbod til brukarar med samansette behov eller store funksjonsnedsetjingar. I tillegg til undersøking og behandling, har dei oppgåver som tilrettelegging for sosial deltaking, aktivitet, det å kunne bu i eigenbustad og å søkje om naudsynte hjelpemidlar. Dei er sentrale i kommunen sitt habiliterings- og rehabiliteringsarbeid og har også førebyggjande oppgåver.

Fysioterapiinstitutta gjev tilbod til dei som har muskel- skjelettlidingar, psykosomatiske lidingar eller treng opptrening etter skade, operasjon eller rehabilitering. Det er privatdrivne fysioterapiinstitutt i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Kommunen gjev tilskot til drifta i form av driftstilskot.

Ergo- og fysioterapitenesta har brei kompetanse og er ein viktig basisressurs i helse- og omsorgstenesta. Fleire av dei tilsette er spesialistar. Barnefysioterapi er fagleg ein del av helsestasjons- og skulehelsetenesta i tråd med lokale og sentrale føringar.

Tenesta har 1 ergoterapeut, 4,2 fastlønna fysioterapeutar, 1 turnuskandidat og 6,35 driftsheimlar.

Kommunepsykolog for barn og unge

Tenesta er organisert i eining for oppvekst, i Kvam Familie og Læringssenter (KFL-sjå særtema 4.25).

Familieterapeutar, utekontaktar og LOS-prosjekt er saman med psykolog organisert i Familiesenteret.

Tenesta er heimla i Lov om Helse og Omsorgstenester under tema førebyggjande og helsefremjande arbeid. Familiesenteret skal ha fokus på tidleg innsats og arbeida tverrfagleg. Oppgåvene til psykologen er delt mellom allmennpsykologisk arbeid, og helsefremjande og førebyggjande arbeid saman med tenestene i og utanfor KFL. Tenesta skal bidra til at barn og unge får rask vurdering av behovet for psykisk helsehjelp og «rett hjelp til rett tid». Ved behov, kan psykologen tilvisa til psykisk helsevern for barn og unge, på linje med fastlege og barnevernsteneste. Tilboda er psykisk helsehjelp for lette og moderate vanskar i form av kortvarig hjelp, støttesamtalar, rettleiing til føresette, barnehage/skule og andre kommunale tenester. Tenesta har årleg kontakt med 40-50 nye barn, unge og familiar i tillegg til at om lag like mange har oppfølging i periodar. Grunnar for kontakt er uro for den psykiske helsa, teikn på psykiske plager, belastningar i familie, skule eller nettverk, eller akutte hendingar. Det er ikkje krav til formell tilvising, og det skal vera lett å ta kontakt med tenesta. Kvam har sagt opp avtalen med Jondal kommune om kjøp av psykologteneste f.o.m. 1.1.2018.

Legetenesta

Legetenesta famnar om alt frå kurativ legeteneste, allmennmedisinske offentlege oppgåver og samfunnsmedisinske oppgåver til legevakt og koordinerte akuttmedisinske tenester utanfor sjukehus. Dette er lovpålagde tenester og basisfunksjonar som er avgjerande for å skapa framtidsretta, fagleg forsvarlege og likeverdige helse og omsorgstenester av god kvalitet.

Alle fastlegane er spesialistar i allmennmedisin. Kommuneoverlege og sjukeheimslege er tilsette i heile stillingar, og begge er spesialistar. Kommuneoverlegen er leiar for tenesta.

Kurativ verksemd - fastlegetenesta. Alle som bur i kommunen har rett til ein fastlege. I Kvam er det legekontor i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm. Totalt er det ti fastlegar, ein i Ålvik, fem i Øystese og fire i Norheimsund. I Norheimsund er det også turnuslege. Dei tre kontora er privat drivne

med basistilskot frå kommunen. Strandebarm legekantor vert drive som kommunalt utekantor. Fire legar deler på arbeidet i Strandebarm. Saman med legane arbeider det til saman ni helsepersonell i ulike stillingsstorleikar ved legekantora.

Allmennmedisinske offentlege oppgåver. Kvar einskild fastlege kan tilplikast å ta del i arbeid med sjukeheimsmedisin, skulehelseteneste og helsestasjonsteneste i inntil 7,5 time pr. veke i full stilling. Kommunen har prioritert å ha legane med på dei ulike arenaane innan helse og omsorg og legg praktisk til rette for at dei kan vera det.

Samfunnsmedisinske oppgåver - kommuneoverlege. Kommunen skal ha ein eller fleire legar som medisinske rådgjevarar. Funksjonen skal ivareta oppgåver som plan,-system,-beredskaps,- smittevern- og miljøretta helsevernarbeid. Samfunnsmedisinsk kompetanse er også nødvendig i interkommunalt samarbeid og samarbeid med spesialisthelsetenesta, t.d. arbeid med samarbeidsavtalar, tenesteavtalar, prosjekt og prosessarbeid.

Legevakt. Kommunen si legevaktordning skal sikra innbyggjarane sine behov for øyeblikkeleg hjelp-tilbod heile døgnet og er ein del av den allmenne beredskapen i kommunen. Kvam legevaktstasjon er ein av tre legevaktstasjonar i Hardanger og Voss legevaktdistrikt og er lokalisert ved Kvam lokalmedisinske senter på Toloheimen. Legevaktstasjonen består av Kvam legevaktsentral og legevaktlokala. I opningstida ved fastlegekantora fungerer legekantora som legevaktlokale.

Ein vakthavande lege skal vera tilgjengeleg i naudnettet heile døgnet. Kvam har samarbeidsavtale med dei andre kommunane i Voss sjukehusområde om legevakt på natt . Voss kommune er vertskommune, og legevakta er på natt lokalisert i sjukehuset på Voss.

I tillegg til legane er det tilsett sju sjukepleiarar i til saman 288 % stilling ved legevakta.

Kvam legevakt er ein av sju «vaktårnlegevakter» i Noreg og er slik leverandør av data til nasjonal statistikk for legevakt. Kommunen samarbeider med nabokommunane, føretaket og andre lokale døgntenester, t.d. brann og redningstenesta og helse og omsorgstenesta elles for å sikra gode løysingar for akutttilbodet.

4.8.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Folkehelse		
«Helse i alt me gjer».	Alle avdelingar i kommunen skal ha forståing for «helse i alt me gjer» og arbeida for å ha «helse i alt me gjer».	Utvikla målretta informasjon til alle einingar omkring «helse i alt me gjer» Delta i planforum Etablera overordna folkehelsegruppe
Samarbeid med frivillige lag og organisasjonar.	Meir systematisk samarbeid mellom kommunen og frivillig sektor.	Etablera møtestadar. Meir kunnskap og informasjon om korleis samarbeida med frivillige lag og organsasjonar til dei tilsette i kommunen. Tilretteleggja for meir samarbeid med frivillige lag og organisasjonar på fleire avdelingar.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Helsestasjon og skulehelseteneste		
Nasjonale føringar	Styrkja skulehelsetenesta Fylja veiledande normtal for skulehelsetenesta Løysa nye oppgåver som blir lagt til helsesøster	Fylgja nasjonal opptappingsplan Helsesøster skal vera tilgjengeleg for elevar på alle skulane kvar veke Søkja på aktuelle tilskotsmidlar/øyremerka tilskot Utføra nye pålagde oppgåver (HPV vaksining også til gutar) Setja i verk nødvendig kompetanseheving for å kunne utføra nye oppgåver
Prevensjon	Få ned talet på abortar (nasjonalt mål)	Kompetanseheving Helsesøster/jordmor - utvida rett til å skriva ut prevensjon
Rekruttering	Rekruttera helsesøster og jordmor til ledige stillingar	Ha tett kontakt med høgskulen Oppmoda sjukepleiarar i eigen kommune til å ta helsesøsterutdanning

		Delta i faglege nettverk
IKT	Ha effektive digitale verktøy	Utføra tiltak i tråd med digitaliseringsstrategi Arbeidet med å innføra E-meldingar fortset.
Samhandling med andre	Bidra til å leggja til rette for gode oppvekstvilkår for barn og unge i kommunen vår, og styrkja det som bidreg til betre helse	Tilby lågterskeltilbod for ulike målgrupper i skulen Vidareutvikla tverrfagleg samarbeidsmodell for gravide med rusrelaterte og psykiske vanskar

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Ergo- og fysioterapi		
Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering	Fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som lar brukarane medverka Heilskaplege og koordinerte tenester	Ferdigstilla plan for rehabilitering og søkja om tilskot til å utarbeida plan for habilitering Auka satsinga på rehabilitering i heimetenesta Etablere « kultur» for å meistre eige liv (haldningsendring) og leggja til rette for meningsfulle aktivitetar Vidareføra tilbod om Kvardagsrehabilitering Sikra god samhandling med anna helsepersonell i kommunen og med spesialisthelsetenesta Sørgja for at personar med behov for langvarige og koordinerte tenester får individuell plan og koordinator Etablere tverrfagleg system for m.a. palliativ omsorg Få på plass treningskjøkken til bruk i ADL-trening

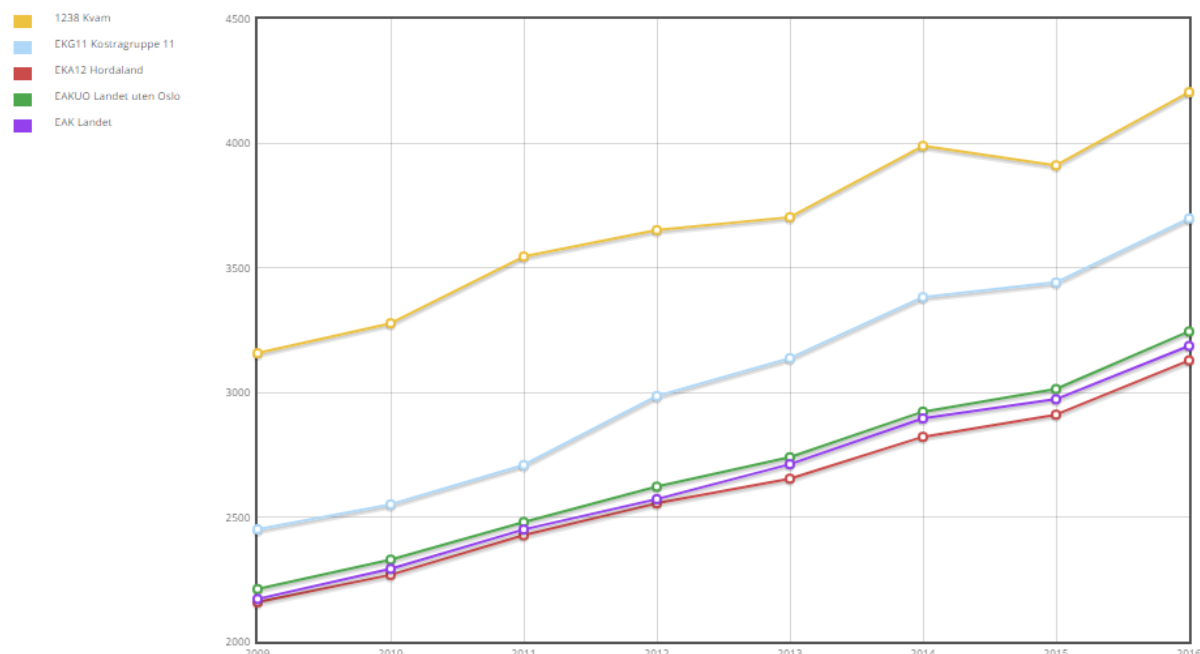
Dreia tenesta mot meir førebyggjande arbeid og tidleg innsats	Prioritera meir ressursar til førebygging og tidleg innsats	Vidareføra gruppetilbod som td. balansetrening og fallførebygging Vurdera nye gruppetreningstilbod Evaluera prosjekt Kvardagssteg
Eigenandel for fysioterapi frå kommunale fysioterapeutar	Ny ordning i tråd med endra lovverk i 2017	Evaluera ordninga
Auke i oppgåver grunna tidlegare utskriving frå sjukehus og forventa rask respons	Tilgjengelege tenester	Evaluera prioriteringsnøkkelen God samhandling mellom offentlege og private fysioterapeutar , redusera ventetid og samarbeida om prioritering Arbeide kunnskapsbasert
Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kommunepsykolog		
Stort press på klientretta arbeid. System- og utviklingsoppgåver vert nedprioritert	Betre balanse mellom klient - og systemarbeid	Samordna og integrera ressursane i Familiesenteret Nytta ressursen betre for fleire ved gruppetilbod, undervisning og veiledning.
Fordeling av oppgåver mellom kommune og psykisk helsevern for barn og unge. Auka press pga BUP har «lagt ned utekontoret» i Kvam.	Gode samarbeids- og samhandlingsrutinar for å utnytte kvarandre sin kompetanse og ressurs. Leggja til rette for digitale samhandlingsverktøy	Vera pådrivar for å nytta BUP Voss sin kompetanse utover direkte samarbeid med barn, unge og familiar Vera pådrivar og delta i arbeidet med digitale verktøy
Samordna psykologressursen i kommunen	Nytta psykologkompetansen utover allmennpsykologisk arbeid i KFL og ROP-avdelinga	Faste psykologmøte Samarbeid om fagdagar, kurs og seminar
Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Legetenesta		
4 av 10 fastlegar er over 60 år. Det vert ei utfordring å oppretthalda 10-delt legevakt	Behalda og sikre rekruttering av nye legar og vikarar til legevakt	Skaffa eksterne vikarar til ledige vakter Avklara driftsform i Ålvik

Legetilbod for bebuarar i omsorgsbustadar	Betre kvalitet og meir effektivt legetilbod for bebuarar i omsorgsbustad	Gjennomføra prøveordning med at fastlege oppsøker pasientane sine i omsorgsbustadane saman med hjelpepersonell Evaluera ordninga
Nye krav i revidert akuttmedisinforskrift	Oppfylle krav til bakvakt, kurs i akuttmedisin og vald i nære relasjonar	Gjennomføra opplæring ved bruk av innvilga tilskot
Systematisk øving og trening/samtrening av lokale akuttmedisinske team	Koma i gong med systematisk øving og trening i regi av interkommunal legevakt	Saman med legevaktsjef laga og iverksetja øvingsplan i samarbeid med dei to andre legevaktstasjonane i legevaktdistriktet
Ventetid på ambulanse	Avklara behovet og ansvaret for ei akutthjelpar - teneste	Gjennomføra møte om akutthjelpar oppgåver og funksjon
Implementera smittevern i dagleg drift/den praktiske kvardagen	Aktiv haldning til smittevern i dagleg drift	Gjera kjent revidert smittevernplanen og ta i bruk infeksjonskontrollprogram
Det er for få helsepersonell som vaksinerer seg mot influensa	Auka talet på helsepersonell med 10 % fleire vaksinerte årleg	God informasjon om fakta om smittevern til helsearbeidarar

Utvalde nøkkeltal

KOSTRA – brutto driftsutgifter 232, 233 og 241 per innbyggjar

Tidsserie

Nivået i Kvam ligg over dei andre, men gjekk noko ned i 2015 og opp att i 2016. Kommunen har satsa på kommunehelse, noko som og viser igjen i kommunebarometeret, der kommunen ligg høgt på fleire av tenestene.

	1238 Kvam		Kostragruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Fysioterapiårsverk per 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	12,8	13,7	9,7	8,6	9,2	9,1
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innb. 0-5 år. Funksjon 232	1	1,5	6,8	3,2	6,6	6,2
Årsverk av fysioterapeuter pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	10	11	7,6	7	7,3	7,3
Andel timer av fysioterapeuter med fast lønn og turnuskandidater. Funksjon 241	30,7	31,2	31,9	35,3	31,8	31,9
Fysioterapitimer pr. uke pr. beboer i sykehjem	1,21	1,18	0,47	0,42	0,41	0,43

	1238 Kvam		Kostragruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Legeårsverk pr 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten	12,9	13,2	11,8	10	10,7	10,6
Brutto driftsutgifter pr. innbygger. Funksjon 232, 233 og 241, konsern	3912	4206	3699	3129	3245	3187
Gjennomsnittlig listelengde	882	880	959	1145	1159	1180

Kommunebarometer

Helse				211 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 70		
7,5 % vekt i barometeret				Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
LEGEDEKNING: Andel legeårsverk per 10.000 innbyggere (10 %)	11,6	12,9	13,2	161	10,6	2,4	2,7	2,8
HELSESØSTER: Antall årsverk per 10.000 innbyggere under 5 år (10 %)	53	91	110	106	71	1,7	2,8	3,4
PSYKISK HELSEARBEID: Antall årsverk med videreutdanning innen psykisk helse, per 10.000 innbyggere (10 %)	0	1	1	378	4	1,0	1,0	1,0
JORDMOR: Antall årsverk per 10.000 fødte (10 %)	91	115	169	71	61	1,7	2,1	2,3
INNLEGGELSER: Antall innleggelser på sykehus per 1.000 innbyggere (10 %)	255	223	212	102	245	4,5	4,6	4,8
SKOLEHELSE: Andel barn m fullført undersøkelse innen utgangen av 1. trinn (10 %)	96	100	80	401	97	4,7	6,0	1,3
HJEMMEBESØK: Andel hjemmebesøk, nyfødte innen to uker etter hjemkomst (10 %)	100	100	100	1	88	6,0	6,0	6,0
VAKSINE: Andel 2-åringer som er med i vaksinasjonsprogrammet (10 %)	94	96	96	96	95	5,0	5,5	5,4
VAKSINE: Andel 9-åringer som er vaksinert mot meslinger (10 %)	96	96	97	81	95	5,1	5,3	5,5
MEDISINBRUK: Total medisinbruk, per 10.000 innbyggere (5 %)	661	668	672	256	671	2,7	2,5	2,4
FOREBYGGING: Netto driftsutgifter forebygging, kr per innb - snitt fire år (5 %)	534	491	441	47	184	5,2	5,2	4,6

4.8.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Kommunehelse		23 460	24 676	24 889	2 788	27 678	27 678	27 678	27 678
232	FOREBYGGING - HELSESTASJONS- OG SKOLEHELSETJENESTE	4 979	6 499	6 052	1 497	7 549	7 549	7 549	7 549
233	ANNET FOREBYGGENDE HELSEARBEID	2 022	2 441	2 441	-79	2 362	2 362	2 362	2 362
241	DIAGNOSE, BEHANDLING, RE-/HABILITERING	16 458	15 737	16 397	1 370	17 766	17 766	17 766	17 766

232 Forebygging skule- og helsestasjonsteneste har ei auke på 1,5 mnok. 0,4 mnok av auken gjeld estimert sjukevikar, som kan koma på andre ressursar i løpet av året. 0,6 mnok i lønsutgifter er overført frå 242, og 0,3 mnok i lønsvest. Avtalen med Jondal kommune om kjøp av tenester av kommunepsykolog er avslutta i 2018 og medfører eit fall i inntekter på 0,2 mnok.

233 Anna forebyggjande helsearbeid har ingen vesentlige endringar.

241 Lege- og fysioterapi tenester viser ein auke på ca 1,4 mnok. Dette er innsparingskrav i 2017 på 0,4 mnok som er endra til teneste 880, ressursar og driftskostnader som er flytt til andre teneste områder og tilskot 0,6 mnok som ikkje er vidareført i 2018. Nødnett i legetenesten har vist ein kostnadsauke i 2017 og legevakten har fått ei rammeauke på kr 50.000 for å dekkja dette.

4.9 Pleie og omsorg

4.9.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 234 - Aktivisering eldre og funksjonshemma, 253 – Helse- og omsorgstenester i institusjon, 254 – Helse- og omsorgstenester til heimebuande, 255 – Medfinansiering somatiske tenester (gått ut f.o.m. 2015), akutthjelp helse- og omsorgsteneste («ØH-seng», oppstart 1.1. 2016) og 261 – Institusjonslokale.

Pleie og omsorg.

Pleie- og omsorgstenesta yt individuell hjelp til dei som treng omsorg, behandling og pleie. Tenesta yt hjelp til personar i alle aldersgrupper. Dei største gruppene er eldre, personar med utviklingshemming og personar med psykiske vanskar og/eller rusproblem. Dei siste åra har det vore ein auke i brukargruppa under 67 år. Me opplever at denne gruppa ofte har meir samansette behov, og at dei er ressurskrevjande.

Pleie- og omsorgstenesta har som overordna mål at innbyggjarane skal få hjelp på lågaste effektive omsorgsnivå. Det betyr mellom anna at flest mogleg skal få bu heime lengst mogleg. Heile helse- og omsorgstenesta er organisert for å nå dette målet, og det er viktig at «omsorgstrappa» frå hjelp i heimen til spesialisert sjukeheimstilbod fungerer.

Institusjonsomsorg og heimetenesteomsorg er organisert i 15 arbeidsgrupper fordelt på Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm:

- Ei institusjonsgruppe på Strandebarmheimen, to på Toloheimen og 2 på Øysteseheimen
- Fem heimetenestegrupper fordelt på Strandebarm, Norheimsund, Øystese og Ålvik. Gruppene har basen sin på Strandebarmheimen, Tolo omsorg, Mikjelsflaten og Ålvik omsorgsbustadar. Det er heildøgnsstilbod i omsorgsbustadane i Tolo omsorg og Mikjelsflaten.
- Fire grupper organiserer tilbod til personar med utviklingshemming, desse gruppene er lokalisert i bufelleskap i Norheimsund og Øystese.
- Ei gruppe organiserer tilbod om korttidsopphald lokalisert på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling på Toloheimen, i alt 16 plassar.

Det er 57 heildøgns plassar (for langtidsopphald) i sjukeheim; 13 på Strandebarmheimen, 16 på Toloheimen og 28 på Øysteseheimen (6 nye), alle einsengsrom. Om lag halvparten av heildøgns plassane i sjukeheimn er tilbod tilrettelagt for personar med demenssjukdom.

Det er 32 bustadar med tilbod om heildøgnsomsorg i Tolo omsorg og 31 på Mikjelsflaten. Helse og omsorg har om lag 90 andre bustader for utleige (trygdebustader og omsorgsbustader).

Det er 3 nattevaktteam i kommunen, i Strandebarm, i Norheimsund og Øystese/Ålvik.

Kvam herad har sjukeheimslege i heil stilling knytt til Toloheimen. Sjukeheimslegen har oppgåver knytt til pasientar, systemarbeid og samarbeidsoppgåver, både internt og eksternt.

Ved Øysteseheimen og Strandebarmheimen er det sjukeheimslegar i deltidstillingar.

Pleie og omsorg har tilbod om middaglevering til heimebuande og har avtale med eksterne leverandørar om matlevering til institusjonane og heimetenesta.

Det er dagtilbod for eldre på Strandebarmheimen, Øysteseheimen og i Ålvik omsorgsbustader.

Dagtilbod for utviklingshemma er lokalisert på Øysteseheimen. Det er totalt 51 dagplassar, 25 av desse er spesielt tilrettelagde for personar med demens og 6 plassar spesielt tilrettelagde for personar med utviklingshemming.

Pleie og omsorgsleiar har saman med 16 gruppeleiarar ansvar for institusjons- og heimetenesteomsorga. Pleie og omsorgsleiar har kontor på Toloheimen. Det er om lag 190 årsverk i avdelinga:

- 55 årsverk i institusjonsomsorg
- 115 årsverk i heimetenesteomsorg, av desse 42 årsverk i omsorg til utviklingshemma
- 8 årsverk til dagsenter
- Om lag 13 leiarårsverk

Avdelingsleiar for Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) har ansvar for å organisera korttidstilbod i institusjon. Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling har 16 senger og gjev tilbod om utgreiingsopphald, avlastning, rehabilitering, behandling og omsorg ved livets slutt (palliasjon). Ei (1) seng vert nytta til øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng), dette vart etablert 1.1.2016. Kvam har avtale med Helse Bergen om ØHD-senga og samarbeidsavtale med Voss kommune om tilbodet på natt.

Samhandlingsreforma og Primærhelsemeldinga legg føringar for at fleire oppgåver skal flyttast frå sjukehus til kommunen og at me skal leggja til rette for « Pasienten si helseteneste». Kvam har tilpassa seg føringane og har ei fagleg sterk pleie og omsorgsteneste og god samhandling mellom helsepersonellet internt og mot sjukehusa. Den faglege omstillinga er knytt til meir vektlegging på meistring, rehabilitering, førebygging, tidleg innsats, aktivisering, nettverksarbeid, miljøarbeid, veiledning av pårørande og frivillige og innføring av velferdsteknologi. Kvam lokalmedisinske senter er også eit viktig tiltak i denne utviklinga. Senteret skal vera eit lokalt helsetilbod der Kvam herad mellom anna samarbeider med helseføretaket om tenester før eller etter sjukehusinnlegging. Helsetilbodet skal skåna pasientar for lange reiser til behandling, kontrollar og opplæring når dei kan få eit like godt eller betre tilbod i nærmiljøet sitt. Senteret er «ei overbygning» for fleire funksjonar som i dag er samlokaliserte på Toloheimen. Der er:

- ✓ base for pleie og omsorgstenesta (kontor for pleie og omsorgsleiar)
- ✓ base for kommunale fysio- og ergoterapeutar
- ✓ tenestekontor for helse og omsorg
- ✓ Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling
- ✓ øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-seng)
- ✓ dialysesatelitt frå Helse Bergen
- ✓ Kvam lokale hjelpemiddellager
- ✓ treningslokale for rehabiliteringspasientar
- ✓ Kvam legevakt
- ✓ ambulansestasjon
- ✓ polikliniske tenester frå Helse Bergen

Samlokaliseringa legg til rette for god samhandling og godt samarbeid internt på Toloheimen og eksternt med andre samarbeidspartar i kommunen og i spesialisthelsetenesta.

Ved å samla tilbod og kompetanse på Kvam rehabiliterings- og behandlingsavdeling (KRB) vert tilbodet styrkt. Heile tenesta har fått eit sterkare fagmiljø som styrker den medisinske oppfølginga av

pasientane. Kommunen tek i dag imot sjukare og meir behandlingsskrevjande pasientar enn tidlegare. Pasientane er ofte alvorleg sjuke, har eit komplekst sjukdomsbilete og krev avansert behandling. Skal KRB fungera etter intensjonen, er det avgjerande at pasientar som er ferdigbehandla i avdelinga kan tildelast anna kommunalt tilbod utan ventetid. Det er viktig med godt samarbeid med resten av pleie og omsorgstenesta, ergo- og fysioterapitenesta og legetenesta.

Det er tilbod om dialyse i avdelinga, etablert i november 2013 med to dialysestasjonar og utvida med ein ny dialysestasjon i 2016. Tilbodet er i drift 3 dagar i veka og vert finansiert av Helse Bergen.

Lokalt hjelpemiddellager er lokalisert på Toloheimen og organisatorisk knytt til KRB. Vaktmeister og ergoterapeut arbeider ved lageret og har ansvar for utlån av tekniske hjelpemidlar både for kortvarig og langvarig behov. Vårt lokale hjelpemiddellager har nært samarbeid med Hjelpemiddelsentralen i Hordaland.

Kreftkoordinator er ei prosjektstilling delvis finansiert med midlar frå Kreftforeningen. Stillinga er organisatorisk knytt til KRB og vert vidareført som kommunal stilling etter at prosjektperioden er over i 2018. Det er 20,19 årsverk i avdelinga fordelt på 35 personar.

Avdeling Rus og Psykisk helse (RoP) yt tenester til personar i heile kommunen. Avdelinga har kontor i gamle Norheimsund ungdomskule. Gjennom *Opptappingsplan for psykisk helse i 1998-2008* og *Opptappingsplan for rusomsorg 2014-2016* vart tenester innan rus og psykisk helse styrkt på fleire område. Sentrale styresmakter varslar ytterlegare styrking innan rusomsorga . Tilboda frå avdelinga vert gjeve på kontoret eller i klienten sin heim. Arbeidsoppgåvene spenner frå opplysningsarbeid, førebyggjande arbeid, tidleg innsats, kartlegging, oppfølging , behandling og rehabilitering av personar med både lettare psykiske vanskar, alvorleg psykisk sjukdom og rusproblematikk. Det er brei kompetanse i personalgruppa, også psykologkompetanse. Kommunen gjev lågterskel- aktivitetstilbod, individuelle støttesamtalar, ulike gruppetilbod og meistringskurs, t.d. meistring i belastningar og depresjon.

Det er 7,5 årsverk i avdelinga; leiar, psykolog, psykiatriske sjukepleiarar, ruskonsulentar og miljøarbeidarar. Kvam herad mottek statlege tilskot til ruskonsulentstillingane og kommunepsykolog.

Stab- og forvaltarkontor; helse og omsorg har eige tenestekontor lokalisert på Toloheimen. Det er seks årsverk ved kontoret. Koordinerande eining er lokalisert her. Kontoret har ein koordinerande funksjon for pleie- og omsorgstenester og handsamar søknader om tenester, i tillegg til følgjande oppgåver:

- sakshandsaming av bustøtte
- merkantil støttefunksjon for avdelingane utført frå resepsjonen på Toloheimen
- arkivansvar for pleie og omsorgstenesta og dei kommunale tenestene i Nav
- koordinatoroppgåver på innkjøp for helse og omsorg
- IT-ansvar i eininga, dvs. systemansvar for elektroniske fagsystem, opplæring knytt til desse, oppgåver knytt til iplos og KOSTRA-rapportering og systemansvar for internt kvalitetssystem.
- ulike prosjektarbeid, t.d. Velferdsteknologiprojektet

4.9.2 Mål og tiltak

Helse og omsorgstenesta i Kvam skal skapa framtidsretta, fagleg forsvarlege og likeverdige tenester som sikrar befolkninga eit profesjonelt, tilgjengeleg og effektivt tenestetilbod.

Helse og omsorgstenesta skal leggja til rette for at kvar enkelt kan ta ansvar for eiga helse gjennom fysisk aktivitet, sosialt fellesskap og tilrettelegging av eigen livssituasjon

«Helse i alt me gjer» skal prega tenestetilbodet.

Hovudutfordringa for pleie- og omsorgstenesta i framtida er å greia tilpassa drifta i tråd med faglege og individuelle krav, sentrale føringar og økonomisk ressursar. Utfordringsbilde er på den eine sida knytt til fleire yngre brukarar og fleire eldre (demografi) og på den andre sida knappheit på kvalifisert personell og behov for betre medisinsk kompetanse.

Felles tema for helse og omsorg

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Innsparingskrav i 2018 på kr. 6,9 mnok	Greia innsparingskravet	Vurdera aktuelle område for innsparing, laga plan og gjennomføra denne Vurdera alle ledige stillingar, om dei er aktuelle for innsparing Bruka « Lean» som metode i effektiviseringsprosessar, fjerna « tidstjuvar» og få meir tid til brukarretta oppgåve
Leiing og kvalitetsforbetring i helse og omsorgstenesta jfr. ny forskrift	Fagleg forsvarlege helse- og omsorgstenester Kvalitetsforbetring Pasient- og brukartryggleik	Opplæring i og implementera ny forskrift om « leiing og kvalitetsforbetring i helse og omsorgstjensten» i alle avdelingar Kompetanseheving Deltaking i nettverk Nytta avvikssystemet Compilo i kvalitetsforbetringsarbeid
Kommunikasjon og informasjon	Tilgjengeleg informasjon til innbyggjarane og til helsepersonellet God og sikker informasjon God dialog med brukarar	Gjera « kommunikasjonsstrategien» kjent for alle tilsette Informasjon på ny nettside Nytta « Klarspråk» Brukarundersøkingar

Pleie og omsorg

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak
Auka hjelpebehov hos pasientar/ brukarar og fleire nye brukarar som søker om hjelp Fleire brukarar som søker om Brukarstyrt personleg assistentordning Fleire som skal få tilbod om hjelp i eigen kommune Færre utskrivingsklare pasientar i sjukehus og færre på ventelister til plass i institusjon og omsorgsbustad i Kvam	Rett hjelp til rett tid på rett nivå Fagleg forsvarleg, heilskapleg og koordinert tenestetilbod Fleksibelt tenestetilbod tilpassa den enkelte sine behov Nok institusjonsplassar og omsorgsbustader til dei som har behov Ta imot pasientar frå sjukehus straks dei er ferdig behandla Auka rehabiliteringstilbodet til heimebuande Auka fokus på tidleg innsats og førebyggjande arbeid	Leggja til rette for eigen-meistring slik at flest mogleg kan leva sjølvstendige liv i eigen heim Leggja til rette for tilbod på lågaste effektive omsorgsnivå Vidareutvikla tverrfaglege team rundt brukaren Prioritera rehabiliteringsopphald for heimebuande Ta i bruk 6 nye institusjonssenger på Øysteseheimen Ta imot fleire utskrivingsklare pasientar straks dei er ferdigbehandla i sjukehus Gjennomføra analyse i dei 3 avdelingane pleie og omsorg, Kvam rehabilitering og behandlingsavdeling og Stab og forvaltning. Vurdera organisering, tildelingspraksis og ressursfordeling Delta i forprosjekt om vidare utbygging av Strandebarmheimen Vurdera nye tiltak i tråd med «Utbyggingsstrategien»
Øyeblikkeleg hjelp døgntilbod (ØHD-tilbod) i Kvam	ØHD-tilbod for både somatikk, rus og psykiatri Auka bruk av ØHD-tilbodet	Vidareutvikla tilbodet og gjera det kjent for legane og innbyggjarane God samhandling med legane og auka bruk av ØHD-senga

Framtidsretta tenester	Leggja til rette for nytenking, satsa på innovasjon og ta i bruk velferdsteknologiske løysingar	Vidareføra prosjekt Velferdsteknologi Kjøp av nytt varslings- og telefonsystem i institusjon og omsorgsbustader og nye tryggleiksalarmar for heimebuande Vidareføra bruk av E-lås, og anna utstyr som døralarm, sengealarm mm Auka den «digitale kompetansen» hos tilsette
Dagtilbod for personar med demenssjukdom (lovkrav frå 1.1.2020)	Etablera gode dagtilbod for heimebuande personar med demenssjukdom	Vidareføra prosjekt « Dagtilbod for personar med demens» Søkja om tilskot Etablera nye tilbod i omsorgsbustadane som har heildøgnsstilbod
Samarbeid med pårørande og frivillige	Vera gode støttespelarar for pårørande Auka frivillig deltaking i helse og omsorg	Gi god informasjon, ha god dialog, gje støtte og fagleg veiledning til pårørande Leggja til rette for frivillig arbeid og etterspørje kva dei frivillige ønskjer å bidra med Samarbeida med Lions og Grannehjelpa mellom anna i prosjekt « Saman på sykkel» Leggja til rette for meir kultur og aktivitetstilbod

Samarbeid med helseføretaket	Godt og tett samarbeid God og sikker kommunikasjon Gode og tilgjengelege spesialisthelsetenester nært til pasienten	Gjera samarbeidsavtalar kjende for helsepersonell i kommunen Nytta elektronisk meldingsutveksling i dialogen om pasientar Delta i samarbeidsfora og møteplassar Arbeida for nye spesialisthelsetenestetilbod lokalt
Bu- og hjelpetilbod til personar med utviklingshemming	Gode tenestetilbod i tråd med lov og forskrift og føringar i ny <i>NOU om menneske og utviklingshemming - ideologi, rettigheter og virkemidlar</i>	Evaluera tilbod knytt til arbeid, helse og bustad Vurdera ny struktur i dagens bufellesskap Samhandla med andre , t.d. vaksenopplæringa
Bu- og hjelpetilbod for personar med psykisk helse og rusproblem	Gode bu- og hjelpetilbod	Vurdera ulike buformer og få på plass ny bustad Miljøarbeid Fokus på helseutfordringar Meiningsfulle aktivitetar Vurdera alternativ støttekontaktordning Revidera Ruspolitisk handlingsplan
Rettssikkerheit for bruk av makt og tvang overfor enkelt personar med utviklingshemming	Dei tilsette skal ha kunnskapar om regelverket og gjera rett vurdering i forhold til lovverk og førebyggja og avgrensa bruk av makt og tvang	Opplæring for tilsette og støttekontaktar i regelverk om bruk av makt og tvang

Organisering	Fjerna « tidstjuvar» for å få meir tid til brukarretta oppgåver	Nytta «Lean» som metode i forbetningsprosessar Vurdera organisering Utvida bruk av Mobil pleie og Mobil plan Utvida bruk av Multidose Vurdera « Stille rapport» Lukka avvik knytt til påloggingsproblem og andre problem knytt til datautstyr og programvarer
Kompetanse og rekruttering	Rekruttera og behalda kvalifisert personell	Laga kompetanseplan Leggja til rette for kurs, hospitering, internundervisning Delta i læringsnettverk Leggja til rette for E-læringskurs Prioritera støtte til grunnutdanning og vidareutdanning, spesielt for helsefagarbeidarar og desentralisert sjukepleiarutdanning Ta imot fleire lærlingar Arbeida for heiltidskultur og ta i bruk årsturnus Redusera bruk av vikarbyrå Vurdera tiltak som rekrutterer nyutdanna sjukepleiarar til sommarjobb
Betalingsordning for tenester til heimebuande		Evaluera gjeldande abonnementsordning

		Vurdera eigenbetaling i samband med innføring av velferdsteknologiske løysingar
Kreftkoordinator	Prosjektstilling i samarbeid med Kreftforeningen. Tilskot vert avslutta 1.9.2018	Vidareføra stillinga etter prosjektperioden Etablere internt kompetansenettverk
God ernæringspraksis	Fagleg forsvarleg hjelpetilbod, også når det gjeld ernæring	Fylgja nasjonale retningslinjer for førebygging og behandling av underernæring Fylgja råd i « Kosthåndboken», nasjonal veileidar Ernæringskompetanse
Branntryggleik	Sikra branntryggleiken for risiko-utsette grupper i Kvam	Etablere samarbeid mellom pleie og omsorg, avdeling rus og psykisk helse, brann og redning og FDV-bygg for å risikovurdere og kartleggja behov for tiltak

Utvalde nøkkeltal

	1238 Kvam		Kostra-gruppe 11	Hordaland	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Institusjoner (f253+261) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	45,3	43,8	41,6	46,1	44,4	44,6
Tjenester til hjemmeboende (f254) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	49,7	51,4	53,9	47,3	50,3	49,9
Aktivering, støttetjenester (f234) - andel av netto driftsutgifter til plo, konsern	4,9	4,8	4,5	6,5	5,3	5,5
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 80 år og over, konsern	318 217	336 406	380 157	392 135	389 746	394 803
Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 67 år og over, konsern	108 964	114 437	114 276	118 902	112 247	113 895
Mottakere av hjemmetjenester, pr. 1000 innb. 80 år og over.	456	411	298	321	324	320
Korrigerte brutto driftsutg pr. mottaker av hjemmetjenester (i kroner), konsern	210 040	221 616	306 454	259 891	247 605	246 489
Brukerbetaling, praktisk bistand, i prosent av brutto driftsutg, konsern	1,2	1,1	1,2	1,4	1,2	1,2
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over	12,6	12,4	17,5	19,6	18	18,3
Andel innbyggere 80 år og over som er beboere på institusjon	9,4	10,1	10,9	14	13	13,3
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass, konsern	1 148 787	1 167 187	1 070 674	1 075 455	1 101 656	1 110 419
Brukerbetaling i institusjon i forhold til brutto driftsutgifter, konsern	10	10,5	12,9	13,6	12,6	12,9
Andel hjemmetj.mottakere med omfattende bistandsbehov, 0-66 år	23,6	21,7	20	23,4	19,6	19,8

Kommunebarometer

Pleie og omsorg				125 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 50		
20 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
BEMANNING: Andel ansatte med fagutdanning (10 %)	65	72	75	204	74	1,0	3,3	3,9
SYKEHJEM: Andel av beboere i institusjon totalt med omfattende bistandsbehov (10 %)	70	65	70	301	75	3,3	2,5	3,0
DEMENTE: Andel plasser til demente, mot antall over 80 år på sykehjem (10 %)	44	49	47	149	38	3,8	4,1	3,9
KORTTIDSPASSER: Andel korttidsplasser av alle totalt antall plasser med heidøgns omsorg (5 %)	24	25	25	100	18	3,2	3,7	3,3
BEMANNING: Tid med lege på sykehjem (5 %)	0,80	0,84	0,86	43	0,55	5,6	5,4	4,9
BEMANNING: Tid med fysioterapeut på sykehjem (5 %)	0,94	1,21	1,18	12	0,43	6,0	6,0	6,0
ENEROM: Andel brukertilpasset enerom på sykehjem med bad/wc (5 %)	99	96	93	256	82	5,9	5,6	5,4
DAGTILBUD: Antall vedtak om dagaktivitet, målt mot andel over 80 år som ikke bor på institusjon (5 %)	6	5	7	134	8	2,2	2,3	2,4
REHABILITERING: Plasser avsatt til rehabilitering i institusjon per 1.000 innbyggere over 67 år (5 %)	5	4	4	197	4	2,2	2,2	2,1
PROFIL: Gjennomsnittlig antall tildelte timer i uken, hjemmesykepleie (5 %)	5,1	5,4	4,6	163	4,8	2,8	3,0	2,6
HJEMMETJENESTE: Andel vedtak om hjemmetjenester som iverettes innen 15 dager (5 %)	97	99	99	114	96	4,5	5,4	5,8
SAMHANDLING: Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter, per 10.000 innb. (5 %)	522	674	672	421	157	1,0	1,0	1,0
TRYGGHET: Antall trygghetsalarmer, målt som andel av hjemmeboende eldre over 80 år (2,5 %)	36	39	38	209	39	3,2	3,6	3,5
BEMANNING: Årsverk av ergoterapeut per 1.000 innb. over 80 år (2,5 %)	3	3	3	180	5	1,8	1,9	1,9
BEMANNING: Årsverk av geriatrisk sykepleier per 1.000 innb over 80 år (2,5 %)	7	4	4	285	9	2,3	1,9	1,9
HJEMMETJENESTE: Mottakere av matombringning, gruppa over 80 år som ikke bor på institusjon (2,5 %)	32	31	29	106	12	4,4	4,3	4,0
FUNKSJONSHEMMETE: Andel med funksjonshemminger som får bistand til å delta i arbeid og studier (5 %)	88	86	85	148	77	4,7	4,4	4,4
FUNKSJONSHEMMETE: Andel med funksjonshemminger som får bistand til å delta i organisasjonsarbeid, kultur eller fritidsaktiviteter (5 %)	59	62	62	192	59	3,8	3,8	3,9
FUNKSJONSHEMMETE: Mottakere av BPA, støttekontakt og omsorgslønn per 1.000 innbyggere (5 %)	17	19	22	8	9	5,1	5,4	6,0

Det er store variasjonar i rangeringa innanfor eldreomsorga. På utskrivningsklare pasientar låg kommunen heilt på botnen i 2015, men har og fleire plasseringar i toppen som tid lege og fysioterapeut på sjukeheim og helsetilstand.

4.9.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Pleie og omsorg	134 845	130 691	127 329	8 871	136 200	136 170	136 170	136 170
234	AKTIVISERING OG SERVICETJENESTER OVERFOR ELDRE OG PERSONER MED FUNKSJONSNEDSETTE	6 790	8 360	8 198	353	8 551	8 551	8 551	8 551
253	HELSE- OG OMSORGSTJENESTER I INSTITUSJON	54 296	53 838	52 017	4 203	56 220	56 220	56 220	56 220
254	HELSE- OG OMSORGSTJENESTER TIL HJEMMEBOENDE	69 103	62 904	61 523	4 213	65 736	65 706	65 706	65 706
256	TILBUD OM ØYEBLIKKELIG HJELP DØGNOPPHOLD I KOMMUNENE	0	2 191	2 191	0	2 191	2 191	2 191	2 191
261	INSTITUSJONSLOKALER	4 656	3 400	3 400	103	3 502	3 502	3 502	3 502

234 Aktivisering eldre og funksjonshemma auka med 0,4 mnok. Innsparingskrav i 2017 er flytta til andre funksjonar (bl.a. 880), medan tilskotsmidler til dagsenter er auka med 0,1.

253 Helse og omsorgstenester i institusjon har ein auke på ca 4,2 mnok. Grunnlag til auken er innsparingskrav 2017 er flytt til teneste 880, lønnsauke og endringar innan lønn og driftskostnader mellom tenester. Øysteseheimen har fått midlar til å ta i bruk 6 nye senger frå nyttår, desse midlane er henta frå andre lønnspostar og tenester. Avtalen om refusjon for stillinga kreftkoordinator går ut frå 1. september 2018 og er redusert ifht avtale. Tenesten har fått auka ramma med 0,3 mnok på grunn av auke i lisensavgifter.

254 Helse og omsorgstenester til heimebuande viser ein auke på 4,2 mnok. 2,6 mnok av desse er innsparingskrav 2017 som er overført til teneste 880. 0,5 mnok rammeauke i grunnbemanning i heimetenestene. 0,5 mnok er løyvd til kjøp av BPA tenester på grunn av fleire nye brukarar med omfattande vedtak om hjelp. Andre endringar gjeld endringar mellom ressursar/tenester og noko innan drift.

256 Tilbod om øyeblikkelig hjelp har ikkje endringar.

261 Institusjonslokaler har ein auke på 0,1 mnok til materialar til vedlikehald og lønskostnader reinhald.

4.10 Sosialteneste

4.10.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 242 – Rådgjeving, rettleiing og sosialt førebyggjande arbeid, 243 – Tilbod til personar med rusproblem, 273 – Arbeidsretta tiltak i kommunal regi, 275 – Introduksjonsordning, 276 – Kvalifiseringsordning og 281 – Økonomisk sosialhjelp.

Nav Kvam yt ulike tenester til innbyggjarane i Kvam. Nav-kontoret har både statlege og kommunale oppgåver. Nav-leiar er kommunalt tilsett, men Nav Hordaland delfinansierer stillinga. Det er om lag 17 årsverk ved kontoret, 5 av desse er statlege årsverk.

Den statlege delen av Nav-kontoret har ansvar for oppfølging av arbeidssøkjjarar, sjukemelde og personar i arbeidsavklaringsløp. Dei tilsette skal også rettleia personar i andre statlege ytingar t.d. pensjon, uførepensjon, foreldrepengar og ulike bidragsordningar.

Den kommunale delen av Nav-kontoret har oppgåver og ansvar knytt til sosialtenesta og flyktingetenesta og har om lag 12 årsverk. Sosialtenesta har ansvar for sakshandsaming etter Lov om sosiale tenester i Nav. Dette inneber rådgjeving, økonomisk stønad (sosialhjelp) og butilbod for bustadlause. Tenesta har ansvar for å setja i verk og følgja opp personar i kommunalt kvalifiseringsprogram (KVP). Dette er arbeidsretta tiltak som skal føra fram til utdanning eller ordinært arbeid. Tenesta utfører mange individuelle samtalar og har ofte lange individuelle oppfølgingsløp.

Tenesta har og oppgåver som:

- Gjeldsrådgjeving til innbyggjarane i Kvam herad
- Handsamer saker om bustadtilskot frå Husbanken
- Skaffa bu-tilbod til bustadlause

I samband med innføring av aktivitetsplikt for sosialhjelp har Nav Kvam etablert avdeling «Ressurs». På bakgrunn av individuelle vurderingar vert det sett i verk ulike arbeidsretta tiltak for personar som mottek sosialhjelp, med tett oppfølging av den einskilde. Målet er å ha færrest mogleg passive sosialhjelpsmottakarar. Enkelte personar kan få fritak frå aktivitetsplikta grunna medisinske vurderingar.

Flyktingtenesta har ansvar for å busetje flyktingar som kjem til Kvam. Kvam har vedtak om busetje 110 personar i ein 4 års periode (30 i 2016 og 2017 og 25 i 2018 og 2019). Grunna endringar i flyktingestraumen til Noreg er talet på busette endra til 20 personar i 2017 og 20 i 2018. Tenesta har ansvar for oppfølging av flyktingar i ein periode på 5 år frå busetjingsdato. Busetjing inneber å ha tett samarbeid med Integrerings- og mangfaldsdirektoratet (IMDI) om kven som skal busetjast i Kvam. Viktige oppgåver er å ta imot, finna bustad, og bistå med praktisk tilrettelegging for dei som kjem.

Tenesta har ansvar for koordinering, oppfølging og integrering av flyktingar, og mellom anna sikra at Kvam oppfyller krava i Introduksjonslova. Tenesta fattar vedtak etter Lov om introduksjonsordning. Det er særskild viktig at tenesta har eit godt fulltidsprogram for alle flyktingar som har rett til introduksjonsprogram. Dersom flyktingtenesta skal lukkast i sitt arbeid, er det viktig med god samhandling og godt samarbeid med andre kommunale tenester som t.d. barnehage, skule, andre helse – og omsorgstenester og teknisk eining.

Avdeling for alkohol og servering (tidlegare skjenkekontroll) er organisert i eining for helse og omsorg og lokalisert på rådhuset. Avdelinga har i dag 6 tilsette som gjennomfører kontrollar i 11 medlemskommunar (Eidfjord, Odda, Voss, Granvin, Ullensvang, Vaksdal, Kvam, Jondal, Fusa, Samnanger og Ulvik). Avdelinga har ansvar for sakshandsaming av saker om serveringsløyve og sals- og skjenkeløyve i Kvam og rådgjev dei andre kommunane. I området som er omfatta av samarbeidet, skal det i 2018 gjennomførast 690 kontrollar. Det er 84 salsløyve, 145 skjenkeløyve og om lag 100 einskildløyve (ambulerande løyve). Butikkane vert kontrollert på dagtid og skjenkestader vert kontrollert i helgene og om kveldane.

Avdelinga driv jamleg med kurs og opplæring i kommunen.

4.10.2 Mål og tiltak

Alle innbyggjarane i Kvam skal vera ein del av lokalsamfunnet ved å delta å bidra i fellesskapet

Alle innbyggjarane skal ha same moglegheit til å delta i samfunnet ut frå individuelle føresetnader og potensiale

Alle innbyggjarande har plikt til å bidra innanfor sine føresetnader og sitt potensial

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak
Busetja flyktningar	Sikra heiltids-introduksjonsprogram i tråd med lovverk Fleire ut i arbeid eller utdanning 60% av deltakarane i introduksjonsprogrammet skal vera i arbeid eller utdanning etter 2 år 100% av arbeidsføre flyktningar skal vera i arbeid eller utdanning etter 3 år Styrkja programrådgjevarane sin praksis i kartlegging av individuell kompetanse	På bakgrunn av individuell kartlegging av kompetanse og motivasjon, og kunnskap om tilbod i kommunen, skal det utarbeidast karriereplan for arbeid og utdanning Tilby språk- og arbeidspraksis i tråd med karriereplan Leggja til rette for permisjon i programmet for lønna arbeid Inngå faste avtalar med bedrifter og verksemder i Kvam herad Nytta kvalifisert tolk ved behov Styrkja flyktningane sine grunnleggjande ferdigheiter i lesing, skriving m.m Både munnleg, skriftleg og bruk av digitale medier. Søkja om prosjektmidlar Kompetansehevingstiltak for programrådgjevarane Delta i prosjekt arbeidspraksis i landbruket (fellesprosjekt for Ullensvang og Kvam)

Aktivitet for sosialhjelp	Redusera tal langtids sosialhjelpsmottakarar Kvam skal ikkje ha fleire enn 5 personar som har sosialhjelp som einaste inntekt etter 6 månader	Vidareutvikla og prioritera Nav Kvam si Ressurs-gruppa Arbeida for fleire aktivitetar
Sjenkekontrollar	Oppfylla krava i alkoholforskrifta	Minst to kontrollørar ved kontroll av skjenkestadar i heile skjenkekontrollområdet.
Tilsyn av tobakksalg- nytt lovkrav frå 1.1.2018	Oppfylla lovkrav om tilsyn av tobakksalg	Gjennomføra opplæring for kontrollørane i det nye lovkravet. Utarbeide kontrollrutinar jf tilsyn tobakk.

Utvalde nøkkeltal

	1238 Kvam		Kostra-gruppe 11	Horda-land	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år	4,2	4,3	:	:	4,2	4,2
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år	3,9	4	:	:	4	4

Kommunebarometeret

Sosial				363 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 75		
7,5 % vekt i barometeret				Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
STØNADSTID: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 18 og 24 år (15 %)	5,4	5,8	5,1	346	3,9	1,0	1,0	1,6
STØNADSTID: Snitt stønadslengde for mottakere mellom 25 og 66 år (10 %)	6,5	6,4	6,1	401	4,2	1,0	1,0	1,0
STØNADSTID: Andel som går over 6 måneder på stønad (10 %)	50	48	43	353	36	1,0	1,0	1,5
ØKONOMI: Andel av mottakerne som har sosialhjelp som hovedinntektskilde (10 %)	36	34	38	76	49	4,3	4,9	4,6
AKTIVITET: Mottakere av kvalifiseringsstønad, andel av dem som går over 6 mnd på sosialhjelp (10 %)	12	11	13	139	20	1,5	1,6	1,8
ØKONOMISK RÅDGIVNING: Brukere som får gjeldsråd, som andel av langtidsmottakere (5 %)	39	0	1	364	65	1,6	1,0	1,0
BOLIG: Andel søknader om kommunal bolig som blir innvilget (10 %)	75	96	100	1	70	4,1	5,7	6,0
INDIVIDUELL PLAN: Brukere som har individuell plan, som andel av langtidsmottakere (5 %)	8	8	7	128	9	1,3	1,3	1,3
AKTIVITET: Andel av sosialhjelpsmottakere som ikke søker jobb (10 %)	45	51	45	302	37	4,0	2,9	3,3
AKTIVITET: Netto driftsutgifter til kvalifiseringsprogrammet per bruker (10 %)	126	134	126	90	138	3,0	3,5	3,2
KRISESENTER: Totale kostnader til krisesenter, per innbygger (5 %)	47	50	59	276	65	2,0	1,7	2,1

Kvam ligg lågt i rangering i høve stønadslengder, noko som ligg til grunn for målsetjingane under aktivitet for sosialhjelp og Lean-prosjekt.

4.10.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Sosiale teneste	28 094	30 041	31 465	-1 913	29 552	29 052	29 052	29 052
242	RÅD, VEILEDNING OG SOSIALT FOREBYGGJENDE ARBEID	7 027	9 453	9 353	-51	9 301	9 301	9 301	9 301
243	TILBUD TIL PERSONER MED RUSPROBLEMER	5	15	15	0	15	15	15	15
273	ARBEIDSRETTEDE TILTAK I KOMMUNAL REGI	3 952	3 931	3 931	91	4 021	4 021	4 021	4 021
275	INTRODUKSJONSORDNINGEN	6 632	7 145	7 145	71	7 217	7 217	7 217	7 217
276	KVALIFISERINGSORDNINGEN	1 389	1 700	1 700	0	1 700	1 700	1 700	1 700
281	YTELSE TIL LIVSOPPHOLD	9 089	7 797	9 322	-2 024	7 297	6 797	6 797	6 797

242 Rådgjeving og sosial førebyggjande arbeid. Sosialkontor teneste har ein reduksjon på ca 0,1 mnok som gjeld lønn. Stilling er overført til andre tenester og Sals- og skjenkekontroll er redusert med ca 0,2 mnok og dette er i hovudsak lønn. Koordineringsarbeid med flyktningar er auka med ca 0,2 mnok, som er kjøp av språkplasser til flyktningar.

273 Arbeidsretta tiltak i kommunen auken er prisauke på 0,1 mnok for kjøp av VTA plassar.

275 Introduksjonsordningen – differansen gjeld endring i stillingar og kjøp av språkplassar i skulen (0,4 mnok).

276 Kvalifiseringsordninga har ikkje endringar i 2018.

281 Ytelse til livsopphald har eit innsparingskrav på 0,5 mnok i 2018. Resterande differanse gjeld økonomisk sosialhjelp som måtta aukast i 2017 med tilskotsmidlar frå Imdi, dette er ikkje videreført i 2018. I økonomiplanperiden ligg det ytterlegare 0,5 mnok i innsparingskrav.

4.11 Barnevern

4.11.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 244 – Barnevernteneste, 251 – Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevernet og 252 – Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevernet.

Barneverntenesta er ei lovpålagt teneste. Barneverntenesta i Kvam er organisert i eining oppvekst og som ein del av Kvam familie og læringssenter (KFL) – *sjå pkt. 4.25 Særtema: Kvam familie og læringssenter.*

Barnevernet vert i hovudsak regulert ut frå Lov om barneverntjenester. Barnevernet si hovudoppgåve er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deira helse og utvikling, får naudsynt hjelp og omsorg til rett tid. Barneverntenesta skal søke å avdekke omsorgssvikt, åtferds-, sosiale og emosjonelle problem, og sette i verk tiltak i forhold til dette, så tidleg at barn unngår å få varige problem. Barneverntenesta skal, uavhengig av kva tiltak som er sett i verk, følgje opp barnet og familien så lenge tiltaka varar.

Barneverntenesta startar saksarbeidet i familien med å gjennomføre ei undersøking. Det vert sett inn hjelpetiltak der det vert vurdert å vere behov for det. Hjelpetiltak har som formål å bidra til positiv endring hos barnet og familien. Døme på hjelpetiltak er familieveiledning, avlastning- eller støttetiltak, familieråd, barnehageplass, støttekontakt, leksehjelp, miljøarbeid i heimen osv.

Barnevernet sitt arbeid er ei blanding av hjelp, støtte og kontroll. Dersom det ikkje er mogleg å avhjelpe barnet sine behov eller endra forholda i heimen ved hjelpetiltak, kan barneverntenesta, med eller utan samtykke frå foreldre, flytte barnet ut av heimen. Om foreldra ikkje er einig, er det fylkesnemnda som skal avgjere om barnet skal bu hos foreldra eller i fosterheim eller institusjon. Fylkesnemnda er ein partsnøytral og uavhengig statleg instans som tek avgjerder om tvang i barnevern- og sosiale saker.

Barnets beste er ei rettesnor for barnevernet og fylkesnemnda sine avgjerder. Prinsippet om barnets beste inneber at kva som er til det beste for barnet skal vere avgjerande når tiltak, for eksempel omsorgsovertaking, vert vurdert. Alle omsorgsovertakingar er i utgangspunktet midlertidige. Dette inneber at dersom det er sannsynleg at foreldra kan gje barnet forsvarleg omsorg, og ei flytting tilbake til foreldra ikkje vil gje barnet alvorlege problem, skal eit vedtak om omsorgsovertaking opphevast av fylkesnemnda. Barn som ikkje kan bu heime skal fortrinnsvis få bu i fosterheim. Institusjonstiltak kan nyttast, men hovudsakleg for korte periodar og dersom dette er det beste alternativet.

Barneverntenesta har færre saker enn på fleire år, medan alvoret i sakene er høgt. I samband med at det er etablert eit lågterskeltilbod i Kvam, går det i retning av eit meir spesialisert barnevern. Dette er i tråd med forslag til ny barnevernlov. Dette inneber at kvar einskild sak krev store personal- og økonomiske ressursar. Når det gjeld dei plasserte barna mottar barnevernet fleire krav frå foreldre om tilbakeføring, og om nye behandlingar i fleire rettsinstansar.

Barneverntenesta har etablert fem einsleg mindreårige flyktningar. To bur i fosterheim og tre bur i hybelverttiltak. Ein går på vanleg grunnskule, medan fire får tilrettelagd undervisning, eit samarbeid

mellom Vaksenopplæringa og Øystese gymnas. Målet er at alle skal ha fullført grunnskule til sommaren 2018.

Utvalde nøkkeltal

KOSTRA

	1238 Kvam		Kostra- gruppe 11	Horda- land	Landet uten Oslo	Landet
	2015	2016	2016	2016	2016	2016
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten, konsern	10 099	8 785	9 163	8 737	8 897	8 920
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-17 år	4,3	4,6	:	:	4,9	4,9
Andel barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år	3,3	3,6	:	:	3,8	3,8
Andel barn med tiltak som ikke er plassert (funksjon 251) ift. ant innb. 0-17 år	3	3,1	:	:	3,2	3,2
Andel barn med tiltak som er plassert (funksjon 252) ift. ant innb. 0-17 år	1,3	1,5	:	:	1,7	1,7
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter per barn (funksjon 244), konsern	63 553	59 681	:	:	44 788	45 892
Brutto driftsutgifter til tiltak (funksjon 251, 252) per barn med tiltak, konsern	157 532	142 153	:	:	161 027	157 807
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	80	100	82	87	85	86
Andel barn med tiltak per 31.12. med utarbeidet plan	92	71	:	:	86	87
Stillinger med fagutdanning per 1 000 barn 0-17 år	4,6	4,5	4,3	4,8	4,7	4,6
Andel meldinger som går til undersøkelse	90	80,4	:	:	81,4	82,2
Andel undersøkelser som førte til tiltak	52,5	54,5	:	:	42,8	41,9

Kommunebarometer

Barnevern				217 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 45		
10 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
ARSVERK: Stillinger med fagutdanning, per 1.000 mindreårige (20 %)	4,6	4,6	4,5	235	4,6	3,0	2,8	2,2
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser m behandlingstid under 3 mnd (20 %)	83	80	100	1	86	4,6	4,2	6,0
SAKSBEHANDLINGSTID: Andel undersøkelser med behandlingstid under 3 mnd, snitt siste fire år (15 %)	65	72	84	163	81	2,9	3,4	4,7
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan (5 %)	52	85	61	277	84	2,0	4,7	2,0
PLAN: Andel barn med utarbeidet plan, snitt siste fire år (5 %)		62	61	256	81		2,3	2,0
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan (5 %)	80	93	93	201	93	3,6	5,0	4,7
PLAN: Andel barn under omsorg som har omsorgsplan, siste fire år (5 %)		83	85	212	90		3,2	3,2
TILTAK I HJEMMET: Andel saker med tiltak i hjemmet (10 %)	67	68	65	145	60	4,6	4,7	4,3
TIDLIG INNSATS: Netto utgifter til forebygging, helsestasjon og skolehelsetjeneste, per innb. 0-5 år (5 %)	12 799	12 534	12 795	114	9 142	3,3	3,5	3,2
SAKSBEHANDLING: Avsluttede undersøkelser, per årsverk knyttet til saksbehandling og adm. (5 %)	4	9	5	377	10	1,1	2,5	1,4
BRUKERPERSPEKTIV: Brukerundersøkelser siste fire år (5 %)	0	0	0	195	0	1,0	1,0	1,0

Kvam barnevernteneste har 4,6 fagstillingar pr. 1000 mindreårig. Dette er det same som landsgjennomsnittet. I 2016 gjennomførte me alle undersøkingane innan 3 månader. Kvam har dei siste åra satsa målretta på tidleg innsats blant anna ved omorganisering av tiltaksstillingar og satsing på å sette i verk råd og rettleiing som hjelpetiltak. Me får såleis god rangering på kommunebarometeret på denne indikatoren.

Kvam starta arbeidet med brukarundersøkingar hausten 2017.

Kostnaden i barnevernet i Kvam har gått ned og ligg nærare kommunegruppe 11, Hordaland og landssnittet, enn tidlegare. Me har litt færre barn med barnevernstiltak enn landet, men me brukar meir ressursar på dei barna som mottar hjelp. Me brukar fortsatt meir ressursar på driftsutgifter barnevernteneste, medan driftsutgifter tiltak no ligg under, Hordaland og landssnittet.

4.11.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår
Meldingar	Auke tenesta si kompetanse i handtering av kontakt og meldingar.	Fagsamling om meldingar og råd/rettleiing.
Undersøkingarbeid	- Barneverntenesta skal gjennomføra alle undersøkingar på mindre enn 3 månader. - Undersøkingarbeidet skal strukturerast og gje familien oversikt og innsikt i opplysningar og vurderingar undervegs. - Alle barn skal få anledning til å medverke i undersøkinga.	- Verdistraumsanalyse over undersøkingarbeidet. - Avdekke sløsing og sette i verk tiltak for meir effektiv framgang i undersøkingsperioden. - Innføre systematisk midtvegsevaluering. - Jobbe med barnevernfaglege formuleringar i undersøkingsrapport.
Hjelpetiltaksarbeid	- Tiltaksplanar til alle barn. - Alle barn, som er i stand til det, skal få moglegheit til å medverke i tiltaks- og evalueringsarbeidet. - Tiltaka og planane skal evaluerast kvar 3. månad. - Auka fokus på nettverksarbeid.	- Opplæring i bruk av metoden familieråd. - Tiltaksplanane skal innehalde tidspunkt for evalueringsmøter og evalueringsspørsmål til barn, føresette, tiltakspersonar og evt. samarbeidspartar. - Fagsamling om tiltaksplanarbeid og medverknad.

		• Barnevernet skal gje alle familiar som mottar hjelpetiltak tilbod om familieråd.
Barn under omsorg	• Alle barn under omsorg skal ha ein omsorgsplan. • Auka fokus på nettverksarbeid for barn under omsorg.	• Gjennomgang av alle omsorgsplanar. • 50 % av barna under omsorg skal få tilbod om familieråd.
Utadretta verksemd Tverrfagleg samarbeid	• Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal ha kjennskap til barneverntenesta. • Alle samarbeidspartar i Kvam herad skal vite kor dei kan venda seg dersom dei har ein bekymring.	• Barneverntenesta skal tilby deltaking på foreldremøter og ha eit besøk årleg i kvar barnehage i heradet. • Deltaking i tverrfaglege fora og kome ut i skular og barnehagar for å informera. • Barneverntenesta utarbeidar samarbeidsavtalar med ROP-avdelinga, PPT og NAV.
Kompetanseheving	• Auka fagleg tryggleik. • Kompetansehevande kurs i forhold til nytt regelverk.	• Veiledningsgrupper for å auke fagleg tryggleik. • Alle deltar på KFL-samlingar for felles kompetansehevande tiltak.
Einsleg mindreårige flyktningar	• Kompetanseheving jfr. Fylkesmannen • Betre integreringa i heradet. • Alle gutane skal fullføre grunnskulen våren 2018.	• Samarbeide med Utekontakt og evt. andre for tiltak for betre integrering. • Delta på kurs. • Oppfølging av skulesituasjonen.
Kostnader v/barneverntenesta	• Redusera driftskostnadane ved barneverntenesta	• Utarbeide rutinar for utbetalingar/kva utgifter barneverntenesta skal dekkja. • Avklare fordeling av utgifter med NAV.
Brukarundersøking	• Gjennomføra brukarundersøking	• Sette i verk brukarundersøking.

4.11.3 Økonomiske rammer

			Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
		Barnevern	15 271	15 130	18 379	161	18 540	18 540	18 540	18 540
	244	BARNEVERNTJENESTE	4 340	4 769	4 576	128	4 703	4 703	4 703	4 703
	251	BARNEVERNTILTAK NÅR BARNET IKKE ER PLASSERT AV BARNEVERNET	1 813	2 702	2 649	225	2 874	2 874	2 874	2 874
	252	BARNEVERNTILTAK NÅR BARNET ER PLASSERT AV BARNEVERNET	9 118	7 659	11 154	-192	10 962	10 962	10 962	10 962

244 Barnevernteneste har ca 0,2 mnok auke. Tenesten har lågare lønnskostnader pga endringar innan ressursar og innsparingskrav i 2017 er ikkje videreført i 2018. Driftskostnadane har auke og midlar for dette er henta frå teneste 251 og 252.

251 Barneverntiltak når barnet ikkje er plassert av barnevern ca auke 0,2 mnok. Gjeld lønnsendringar og deler av statleg familiestønad som er flytt frå teneste 252.

252 Barneverntiltak når barnet er plassert av barnevern redusert med ca 0,2 mnok. Gjeld lønnsenringar og deler av statleg familiestønad flytt til teneste 251.

Barnevern mottek stønad for einslege mindreårige flyktningar. Tilskot for 2018 er estimert til ca 3,75 mnok. Tilskot er ført på teneste 850 og kostnader er fordelt på teneste 244 og 252. Differansen på motteke tilskot i 2017 og estimert tilskot i 2018 er ca 0,45 mnok.

4.12 Vatn, avlaup, avfall og renovasjon

4.12.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 340 – Produksjon av vatn, 345 – Distribusjon av vatn, 350 – Avlaupsreinsing, 353 – Avlaupsnett/innsamling av avlaupsvatn, 354 – Tømming av slamavskillarar og 355 – Avfall.

Tenesteområdet omfattar ansvaret for produksjon og levering av tenester knytt til drikkevatt og mottak av spillvatn frå tilknytte abonnentar i Kvam herad, samt Eikedalen i Samnanger kommune. Vidare omfattar tenesteområdet innsamling av slam som vert utført av ein totalleverandør, og innsamling av avfall som skjer i regi av BIR.

Kvam herad har 5 vassverk, 12 trykkaukestasjonar, 10 høgdebasseng og eit om lag 130 km langt distribusjonsnett for drikkevatt. Vasstrykk til abonnentar er minimum 2 bar, og med eit rettleiande trykk på mellom 3-6 bar.

Avlaupsnettet er om lag 90 km langt. Kvam herad har kommunale nett og anlegg fordelt på heile kommunen. Det er 30 pumpestasjonar og pr. i dag 2 reinseanlegg (silanlegg) for avlaup. I tillegg til dette eit høgt tal på kummar for forsyning av drikkevatt og mottak av avlaup fordelt over heile kommunen.

Arbeidsoppgåver knytt til VA er til dømes drift og tilsyn av drikkevasskjelder/ inntak/vassverk/pumpestasjonar/reinseanlegg/brannhydrantar, prøvetaking av drikkevatt og avlaup, utspyling av leidningsnettet, reingjering av høgdebasseng, lekkasjesøk, videokøyring av leidningsnettet, badevassprøvar, samt ansvar for sigevassleidning frå bosstippen for å nemne noko.

5 stillingar driftar VA-nettet og anlegga. I tillegg kjem driftsleiar for VA, som i tillegg har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt.

4.12.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak i budsjettår
Arbeidet med nye kommunedelplanar for vatn og avlaup vart starta opp i 2016. Planane er vedtatt lagt ut på høyring i oktober 2017.	Kommunedelplanar for vatn og avlaup	Ferdigstille kommunedelplanane for vatn og avlaup.
Fylkesmannen i Hordaland handsamar og har tilsyn med kommunen sitt utsleppsløyve. I løyvet set fylkesmannen krav om tiltak som må verta gjennomført innan nærare fastsette fristar. Vilkåra er sette av miljøomsyn, og der det er viktig at kommunen jobbar for å oppfylle dei krav fylkesmannen set.	Stetta vilkår i fylkesmannen sitt utsleppsløyve for Kvam herad	Fylgje opp tiltak/prosjekt i framlegg til kommunedelplan for avlaup Redusera talet på overlaup og driftsstopp i avlauspumper med 5 % innan 2018 (tek utgangspunkt i tal for 2015) Etablere eit system for vurdering av energiforbruk i avlaupsanlegga Dokumentere forureining frå overlaup Laga tiltaksplan for tilførsel av overvatn til avlaupssystemet Dokumentera verknadsgrad for avlaupsnettet ved modell eller anna. Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring). Utbetre nokre kummar i tråd med saneringsplan

Mattilsynet set krav til kommunen sin produksjon av drikkevatt. Desse krava må derfor verta utført i tråd med dei tidsfristar Mattilsynet set for tiltaka.	Stetta krav frå Mattilsynet	Fylgje opp tiltak/prosjekt frå framlegg til kommuneplan for drikkevatt som er lagt ut til høyring. Laga saneringsplan for dårlege kummar (felleskummar, trykkreduksjonskummar og kummar med dårleg forankring). Utbetre nokre kummar i tråd med saneringsplan. Analysere resultat av gjennomført prøvetaking i Kalderassen for å vurdere om dette vil vera eit betre inntakspunkt for vassverket på Skålheim. Dersom naudsynt, utføre supplerande prøvetaking. Gjennomføre beredskapsøving knytt til vassproduksjon.
Vikøy vasslag har teke kontakt med Kvam herad med mål om overtaking av det private vassanlegget innan 2019	Trygt og godt vatn til alle	Starte arbeidet med å vurdere overtaking og krav for eventuell overtaking av Vikøy vasslag sitt anlegg i Vikøy
Nytt reinsanlegg for Øystese, Norheimsund og Kvamskogen skal byggjast på Notanes. Hovudarbeidet vert utført i 2018	Gjennomføre prosjektet utan uhell.	Tett oppfølging av prosjektet knytt til kostnader, framdrift, miljø og helse/tryggleik.
I Kommunebarometeret for 2017 får Kvam herad dårleg resultat knytt til hushaldningsavfall som vert levert til gjenvinning og biologisk handsaming. BIR vurderer å etablere ny gjenvinningsstasjon i Sandvenhagen	Nytt gjenvinningsanlegg i Kvam herad som stimulerer til auka kjeldesortering og gjenvinning	Legge til rette for ei rask og enkel etablering av gjenvinningsstasjonen
Stor utfelling av jernoksid i sivevassleidning frå Tolomarka skapar utfordringar for naboar og kommunens drift av anlegget	Etablering av reinseanlegg/utfellingsanlegg ved sivevassleidningen frå Tolomarka	Starte prosjektering av reinseanlegg/utfellingsanlegg og vera pådrivar for at prosjektet kan godkjennast som eit forsking- og utviklingsprosjekt

Vann, avløp og renovasjon				235 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre		75
2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
GEBYR: Årsgebyr, vann, avløp, renovasjon og feiing (10 %)		9 141	8 917	103	10 429		4,7	4,8
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet E-coli (7,5 %)	77	78	78	177	84	4,4	4,4	4,5
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet IE (7,5 %)	77	78	78	182	84	4,4	4,4	4,5
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet farge (2,5 %)	77	78	72	214	83	4,5	4,6	4,1
VANNKVALITET: Andel tilknyttet vannverk med god kvalitet pH (2,5 %)	77	78	68	221	82	4,9	4,6	4,1
LEVERANSE: Brudd i vannleveransen, snitt timer per år per innb. (5 %)	0,4	0,4	0,3	289	0,6	5,5	5,5	5,5
VANNLEKKASJE: Andel av vannet som lekker bort (5 %)		35	35	278	31		2,6	2,6
FORNYING: Andel fornyet vannledningsnett siste tre år (5 %)		0,2	1,1	72	0,7		1,5	3,5
FORNYING: Andel fornyet spillvannsnett siste tre år, avløp (5 %)	1,1	0,5	0,3	162	0,6	4,2	2,4	1,8
RENSEKRAV: Andel tilknyttet anlegg som overholder alle renskrav (20 %)	81	75	81	146	55	5,0	4,7	5,0
ANLEGG: Antall stopp i kloakken per 100 km spillvannsnett (5 %)	2,1				5,3	5,5		
OVERSVØMMELSER: Antall oversvømte kjellere hvor kommunen har erkjent ansvar, per 10.000 innbyggere (5 %)	0,0				1	6,0		
RENOVASJON: Andel husholdningsavfall levert til gjenvinning og biologisk behandling (20 %)	24	24	25	357	38	1,6	1,6	1,9

4.12.3 Økonomiske rammer

			Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Vatn og avlaup, avfall og renovasjon			-11 785	-6 542	-11 310	-3 499	-14 808	-14 808	-14 808	-14 808
	340	PRODUKSJON AV VANN	2 992	3 807	3 807	-19	3 788	3 788	3 788	3 788
	345	DISTRIBUSJON AV VANN	-8 668	-8 689	-11 196	-1 532	-12 728	-12 728	-12 728	-12 728
	350	AVLØPSRENSING	2 008	2 142	2 142	138	2 280	2 280	2 280	2 280
	353	AVLØPSNETT/INNSAMLING AV AVLØPSVANN	-6 895	-2 874	-5 035	-1 852	-6 887	-6 887	-6 887	-6 887
	354	TØMMING AV SLAMAVSKILLERE, SEPTIKTANKER O.L.	90	218	218	-233	-15	-15	-15	-15
	355	INNSAMLING, GJENVINNING OG SLUTTBEHANDLING AV HUSHOLDNINGSAVFALL	-1 311	-1 145	-1 245	0	-1 245	-1 245	-1 245	-1 245

Inntektene på vatn og avlaup aukar i 2018, etter å ha svært låge ei tid for å bruka opp fondsmidlar.

4.13 Plan, byggesak, oppmåling, kulturminne, natur og nærmiljø

4.13.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 301 – Plansaksbehandling, 302 – Byggesaksbehandling og eigarseksjonering, 303 – Kart og oppmåling, 335 – Rekreasjon i tettstad, 360 – Naturforvaltning og friluftsliv og 365 - Kulturminnevern.

Del av 301, private reguleringsplanar og funksjon 302 og 303, kjem inn under sjølvkostfinansierte tenester, og kan dekkast inn med 100% gebyrinntekter. *Kvam herad subsidierer framleis desse tenestene frå den ordinære drifta, men har som mål å gjera dei sjølvfinansiert.*

Arbeidet med arealplanar, dette gjeld kommuneplanen sin arealdel, kommunedelplanar for avgrensa geografiske område og reguleringsplanar vert gjort på eining for plan og byggesak. Tematiske kommunedelplanar vert gjennomført innanfor den eininga der tenesta eller oppgåvene naturleg høyrer til. Kvart fjerde år legg kommunen fram kommunal planstrategi, med prioritering av det offentlege planarbeidet innanfor kvar heradsstyreperiode. Planstrategien tek for seg kommunen sine utfordringar dei komande åra, og skal synleggjera trongen til nye planar, opp i mot tilgjengelege ressursar og utfordringar.

Funksjon 302 omfattar handsaming av søknader om dispensasjons-, byggje- og delingsløyve samt tilsyn og ulovleg oppfylgning etter plan- og bygningslova. Vidare handsamer avdelinga søknad om løyve til tiltak etter havne- og farvannslova, veglova og forureningslova. Dette er tenester som er gebyrlagt etter sjølvkostprinsippet. *Kvam herad subsidierer framleis desse tenestene frå den ordinære drifta, men har som mål å gjera dei sjølvfinansierte.*

Funksjon 303, kart og oppmåling/geodata omfattar handsaming av søknader om oppmåling, matrikkulering av grunneigedomar, arealoverføring, grensejusteringar m.m. Dette er tenester som er gebyrlagt etter sjølvkostprinsippet. Vidare tildeler avdelinga nye adresser. Geodata omfattar og arbeid med kartforvaltning. Arbeidet er organisert gjennom GEOVEKST samarbeidet og Norge digitalt avtalen, som sikrar Kvam inntekter til kartproduksjon. Kvam herad er originaldatabasevert for fylgjande kart; byggbasen, vegbasen, arearesurskart, planbasen, vass- og avlaupsbasen. Kommunen forvaltar kartprogram levert frå Norconsult, Powel Gemini og Norkart.

I funksjon 335 ligg det utgifter til offentlege plasser, torg og park/grøntanlegg og reinhald av offentlege toalett. Ansvar for grønntanlegg omfattar hovudsakleg arbeidet med å vedlikehalde om lag 60 kommunale uteområde og friområde. Mykje av dette arbeidet vert utført i nært samarbeid med Bergen og Omland Friluftsråd (BOF), men der kommunen åleine har ansvaret for tilsyn og renovasjon knytt til park og badestrendene i Øystese og Norheimsund. Utanom vekstseson vert året nytta til rehabilitering av områda, kontroll og ettersyn. Kommunegartnaren har og ansvaret for kontroll av leikeutstyr og leikeplassar. For å ta klare ettersynet med grønntanlegga i vekstseson, er ein avhengig av å nytte sommarvikarar i tillegg til egne tilsette. Innan park har ein normalt 2 stillingar fordelt på 1,5 årsverk. Om sommaren vert dette auka til mellom 7-8 personar.

I funksjon 360 ligg viltforvaltning som Kvam herad kjøper av Ullensvang herad, festeutgifter for friluftsområder og kontingent i Bergen og omland friluftsråd.

Kvam herad forvaltar store delar av sine friluftsområde igjennom sitt medlemsskap i Bergen og omegn friluftsråd, nokre friluftsområde vert og forvalta av kommunen sjølv, medan andre område vert forvalta via samarbeid i mellom Kvam herad, Bergen og omland friluftsråd og, og lokale grendelag/grendeutval.

4.13.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Byggesak, kart og oppmåling		
Sjølvcost	Sjølvsfinansierende tjenester	Auka gebyr med 4 % for for å oppnå større grad av sjølvcost. Gebyrinntekter dekkjer ikkje sjølvcost i dag
Byggesakshandsaming	Betre og meir effektiv sakshandsaming	Betre rutinar i alle ledd av sakshandsaminga.
Tilsyn	Auka tilsyn	Peika ut prioriterte område for tilsyn.
Geodata	Få gjennomført faganalysar av kartprogram	Definera brukarane sine behov, eksternt og internt.
Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Rekreasjon, naturforvaltning og friluftsliv		
Trass fokus på å leggja til rette for lettstelte parkområder i kommunen, har kommunen mange grøntareal spreidd i ein langstrakt kommune. Ressursane innanfor området er avgrensa, og aktiviteten stor og konsentrert innanfor vekstsesongen. Samstundes er velstelte grøntområde viktig for kommunens omdøme, og forventningane til standard høg hjå kommunens innbyggjarar.	Velstelte park- og grøntområde	Gjennomføre prøveprosjekt knytt til nokre av kommunens park- og grøntområde for å lette arbeidet grasklipping og handtering av avfall.

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kulturminnevern		
Kulturminneforvaltning	Få på plass ei berekraftig kulturminneforvaltning i kommunen	Vedta og følgja opp tiltak i kulturminneplan

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Plan		
Kommunalt planarbeid	<i>Det skal til ei kvar tid vera samsvar i mellom tilgjengelege planressursar og tal planar i prosess</i>	Gjennomgang av tilgjengelege ressursar, planar og oppgåver.

Kommunalt planarbeid	<i>Få på plass offentlege og private reguleringsplanar innanfor lovpålagte fristar, med høg kvalitet som fremmar vekst og utvikling basert på berekraftige prinsipp.</i>	Gjennomføre oppstartsmøter med høg kvalitet, raskt levera referat og naudsynt dokumentasjon til private. Ha god flyt i planprosessane frå innlevering til endeleg vedtak
Kommuneplanen sin arealdel	<i>Få lagt fram kommuneplanen sin arealdel til høyring og offentleg ettersyn.</i>	Kommuneplanen sin arealdel er levert til politisk handsaming. Det skal gjennomførast eit arbeidsmøte i oktober 2017. Arbeidet med høyring og offentleg ettersyn i 2018.
Kommunedelplanar	<i>Kommunedelplan for tunnel - Kvamskogen</i>	Arbeid med kommunedelplan for Tokagjelet/Hardangertunnel har starta. Hordaland fylkeskommune sendte bestilling på oppstart av kommunedelplan til Statens vegvesen i 2017. Statens vegvesen styrer prosessen og kommunen bidrar gjennom møte og informasjon.

Reguleringsplanar

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Ny veg til Rosseland - Fjærabygde	Ny vegtilkomst til Fjærabygda/Rosseland.	Oppstart av reguleringsplan
Ålvik sentrum	Gjera Ålvik sentrum meir attraktivt.	Endra plan og kunngjera
Nytt industriområde i Øystese	Få på plass nytt næringsområde i Øystese	Fjerna motsegner og gjera endeleg vedtak av reguleringsplanen.
Bustadfelt på Laupsa	Sikra felles friluftskvalitetar for ålmenta på Laupsa	Gjera ferdig reguleringsplan for Laupsa

Reguleringsplanar

Ny vegtilkomst til Fjærabygda/Rosseland:

Trafikken ved Steinsdalsfossen har auka på etter at det har komme nye parkeringsplassar, turistinformasjon, betre tilkomst til fossen mm. Auka trafikk har også gjort sitt til at trafikktilhøva er meir kaotisk ved området rundt fossen. Reguleringsplanen skal sikra ny og betre tilkomst over brua til Rosseland og Fjærabygda.

Finansiert via næringsfondet.

Ålvik sentrum:

Kommunen sette i gang arbeidet med reguleringsplan for sentrum av Ålvik i 2008. Ny plan har vore på høyring i 2014. I samarbeid med Statkraft har MAD arkitektar vore engasjert fram til sommaren 2015 med å utarbeida forslag til plassering og utforming av park som kan romma/nytte element frå riving av kraftstasjon/røyrsgata. Resultatet frå dette arbeidet vert no ein del av torgprosjektet som går ut på å gjera området rundt butikk/kafè og bibliotek meir attraktivt. Reguleringsplanen vil no verta justert.

Planen er eit viktig grunnlag for sentrumsutvikling i Ålvik. Planen har vore på høyring og er endeleg vedteken. Planen må justerast og kunngjerast.

Reguleringsplan for Fv 7 Øystese - Laupsa/Skarpasvingen.:

Planen er ein del av arbeidet med Kvammapakken. Planen tek for seg vegutbetring og gang- og sykkelveg frå Øystese til Laupsa, samt utbygging av 84 husvære på Stronde. Planen er delt i to, i frå Øystese og til Laupsa er planen vedtatt. Strekkja mellom Laupsa og Skarpasvingen, her må det gjerast avklaringar i høve til kulturminne med fylkeskommunen og Riksantikvaren. Planen vert finansiert via Kvammapakken. Det blir no gjennomført vegutbetring på fylkesvegen, gang- og sykkelsti vert ikkje prioritert i denne runden.

Reguleringsplan for Grustaket -Busdalen:

Reguleringsplan for nytt næringsareal i Øystese, samt tilførselsveg til Tolomarka. Planen vart lagt fram til høyring og offentleg ettersyn i 2015. Fylkesmannen og Noregs vassdrags- og energidirektorat har sett fram motsegn til planen. Planarbeidet har stoppa opp. Planen er finansiert via næringsfondet.

Ny ferjekai i Tørvikbygd

Ny ferjekai i samband med opprusting av ferjesambandet mellom Jondal og Tørvikbygd, for å ta i mot trafikken i frå Jondalstunnelen. Planen har vore på høyring og Hordaland fylkeskommune ber om ny plan, med eit mindre omfang av kaianlegget i Tørvikbygd. Arbeidet er så langt lagt på is. Ekstern finansiering via Statens vegvesen.

Reguleringsplan for Laupsa (privat plan - med offentlege interesser).

Kommunen har konsentrert seg om dei offentlege interessene i planen, som stort sett omhandlar friområdet og tilgjenge til strandsona på Laupsa. Motsegnene til planen er trekt. Planen er sendt ut på ny høyring i 2017. Planen må handsamast vidare.

Reguleringsplan for gang- og sykkelveg i frå Tokagjelet til Ungdomsheimen

Planarbeidet starta opp i 2015. Gjeld i frå den godkjente reguleringsplanen på strekkja mellom NAF'en og Ungdomsheimen. Hovudtema er gang og sykkelveg, avkøyrslar og busstopp, samt skibruer. Arbeidet på vent, vil verta sett på i høve til kva som skjer med tunnel under Kvamskogen, evt opp på Kvamskogen. Finansiert via eigne prosjektmidlar i kommunen og midlar i frå Statens vegvesen. Planen er sett litt på vent med omsyn til ny kommunedelplan for Tokagjelet/Hardangertunellen.

Reguleringsplan for gang- og sykkelveg i frå NAF til Eikedalen

Planarbeidet starta opp i 2015. Gjeld i frå den godkjente reguleringsplanen på strekkja mellom NAF'en og Ungdomsheimen. Hovudtema er gang og sykkelveg, avkøyrslar og busstopp, samt skibruer. Arbeidet på vent, vil verta sett på i høve til kva som skjer med tunnel under Kvamskogen, evt opp på Kvamskogen. Finansiert via eigne prosjektmidlar i kommunen og midlar i frå Statens vegvesen.

Reguleringsendring for Øystesekaia

Dersom dispensasjon for fylling føre Hardangerfjord hotell og Hardangerbade blir innvilga, vil det som eit vilkår vere at kommunen skal umiddelbart starte opp regulering av parkområde. Finansiert via prosjekt Hardangerbadet.

Reguleringsplan for Notaneset

Som eit vilkår i midlertidig dispensasjon for oppføring av nytt reinseanlegg på Notanes, skal det utarbeidast ei reguleringsplan for Notanes. Planarbeid er i gang (Geoplan as). Plan er finansiert via prosjekt Notanes.

Private reguleringsplanar som kan verta endelag handsama i 2018 - opplistinga er ikkje uttømmende:

- Reguleringsplan for Tokagjelet Fjellstove
- Reguleringsplan for Torpe
- Reguleringsplan for Laupsa
- Reguleringsplan for Kvednaskogen
- Reguleringsplan for Teigaberget
- Reguleringsplan for Kvamskogen Landhandleri (NAF'en)
- Reguleringsplan for Gråsteinsdalen
- Reguleringsplan for Tryglakleiv
- Reguleringsplan for Longelia
- Reguleringsplan for landbasert oppdrettsanlegg på Ljones
- Reguleringsplan for Gråskorv, Haukås
- Reguleringsplan for Skårane, Dalen, Leite og Vassværena

Det vil i 2018 bli sakshandsaming av reguleringsendring for fleire planar.

Saksbehandling				275 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre 30		
2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
FRISTBRUDD: Andel byggesaker med overskredet frist (20 %)	2	4	20	322	7	5,7	5,4	2,7
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 3 ukers frist (15 %)	21	21	21	301	17	3,6	2,9	2,8
BYGGESAK: Behandlingstid saker med 12 ukers frist (15 %)	84	37	52	261	38	1,0	3,8	3,0
EIERSEKSJONERING: Saksbehandlingstid (10 %)	21	14	5	20	6117	4,8	4,6	5,8
REGULERINGSPLANER: Saksbehandlingstid (10 %)	353	252	143	186	150	2,9	3,9	4,3
OPPMÅLINGSFORRETNING: Saksbehandlingstid (10 %)	21	50	10	12	17205	5,5	3,7	6,0
TILSYN: Andel av vedtatte byggesaker med faktisk tilsyn (10 %)	2	4	3	165	11	1,5	1,7	1,3
GEBYR: Saksbehandlingsgebyr for enebolig (10 %)	11 000	11 330	12 463	237	12 645	4,0	4,1	4,1

4.13.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Plansak, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur	5 800	7 822	7 220	1 904	9 124	9 124	9 124	9 124
301	PLANSAKSBEHANDLING	3 733	2 956	3 013	1 406	4 419	4 419	4 419	4 419
302	BYGGESAKSBEHANDLING OG EIERSEKSJONERING	-592	292	32	149	182	182	182	182
303	KART OG OPPMÅLING	931	1 366	1 316	235	1 552	1 552	1 552	1 552
335	REKREASJON I TETTSTED	1 209	2 621	2 271	258	2 530	2 530	2 530	2 530
360	NATURFORVALTNING OG FRILUFTSLIV	480	387	387	55	442	442	442	442
365	KULTURMINNEFORVALTNING	38	200	200	-200	0	0	0	0

301 - I 2017 vart det lagt inn innsparing på vakante og ledige stillingar i samband med bl.a. permisjon, totalt 1,4 mnok, men i 2018 er desse midlane lagt inn att i budsjettet og syner difor ein auke i høve til 2017.

302 - auke på 0,1 mnok med bakgrunn i innsparingskrav i 2017 knytt til vakante og ledige stillingar i samband med bl.a. permisjon, som no er lagt inn att i 2018

303 - auke på 0,2 mnok med bakgrunn i innsparingskrav i 2017 knytt til vakante og ledige stillingar i samband med bl.a. permisjon, som no er lagt inn att i 2018

335 er auka med 0,2 mnok for fråfall av «eingongsinntekter» i 2017.

360 er auka med 0,1 mnok i auka utgifter til kjøp av tenester til vilforvaltning, som vert noko redusert av innsparingskrav.

Funksjon 365 er redusert med 0,2 mnok i utgifter, då kjøp til plan i 2017 fell vekk i 2018.

4.14 Kultur

4.14.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld ei rekkje funksjonar:

231 – Aktivitetstilbod born og unge

370 – Bibliotek

373 – Kino

375 – Museum

377 – Kunstformidling

380 – Idrett og tilskot til andre sine idrettsanlegg

381 – Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg

383 - Musikk- og kulturskule

385 – Andre kulturaktivitetar, tilskot andre sine kulturbygg

386 – Kommunale kulturbygg

Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne

Kulturavdelinga rekrutterer støttekontaktar etter vedtak gjort i avdeling for Stab og Forvaltning. Det er registrert ca. 130 støttekontaktar i kommunen, og det er auke i tal søknader om å få tildelt støttekontakt. Tenesta er lovregulert. Kulturavdelinga arbeider for integrering gjennom ulike aktivitetar knytt til lag/organisasjonar tilrettelagt for den enkelte brukar, samt fellesaktivitetar.

Bibliotek

Bibliotek er ei lovpålagt teneste for kommunane og er ein viktig del av kunnskaps- og kulturpolitikken i Noreg. Kvam bibliotek er organisert med hovudbibliotek i Norheimsund og avdelingar i Ålvik og Strandebarm. Kvam bibliotek er knytt til «Hardangerbiblioteka» og Voss bibliotek i eit tett samarbeid.

Lov om folkebiblioteka (2014) definerer kommunane si plikt til å ivareta innbyggjarane sine behov for bibliotektenester og gjer greie for biblioteka sitt verdigrunnlag og samfunnsoppdrag:

«Folkebibliotekene skal ha til oppgave å fremme opplysning, utdanning og annen kulturell virksomhet, gjennom aktiv formidling og ved å stille bøker og andre medier gratis til disposisjon for alle som bor i landet. Folkebibliotekene skal være en uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt. Det enkelte bibliotek skal i sine tilbud til barn og voksne legge vekt på kvalitet, allsidighet og aktualitet. Bibliotekenes innhold og tjenester skal gjøres kjent. Folkebibliotekene er ledd i et nasjonalt biblioteksystem.»

Kino

Kvam herad har kinosal i Ungdomshallen i Norheimsund sentrum, med filmframvisingar fleire gonger i veka. Tilbodet er rettar seg både mot born og vaksne. Kvam kino samarbeider skulane, Kvam filmklubb og Senioruniversitet for å gje eit så breitt tilbod som mogleg.

Museum

Hardanger og Voss museum organiserer Hardanger fartøyvernssenter, Kabuso, Ingebrikt Vikmuseum og Kvam bygdemuseum, som mellom anna omfattar Borgstova i Vikøy prestegard og Storeteigen i Øystese. I Kvam har me også eigne museum som Ålvik industriarbeidermuseum og Vikøy skulemuseum. I dag er det selskapet Bygdagnist som driv på Storeteigen og grendeutvalet som Vikøy som driv den gamle skulen i Vikøy.

Kunstformidling

Kvam herad yter tilskot til ulike lag og organisasjonar i kommunen. Det gjeld mellom anna Kunshuset messen i Ålvik. Kvam herad har og tilsett pianist i deltidstilling.

Idrett

Kvam herad eig og driv mange idrettsanlegg i kommunen, men det er og anlegg som vert eigd og drive av private lag og organisasjonar. Kommunen har eit godt samarbeid med idrettsrådet, som mellom anna set opp prioriteringsliste for spelemidlar. Den offentlege badinga vert drifta av idrettslaga i Ålvik og Strandebarm. Løypepreparering vert gjennomført fleire stadar i kommunen, og kommunen gjev tilskot til preparering på Kvamskogen og på Sjusete. .

Kulturskule

Alle kommunar skal ha eit musikk- og kulturskuletilbod (Opplæringslova § 13-6). Kvam kulturskule driv med ordinær undervisning innan estetiske fag og er eit kulturelt ressurscenter i heradet. Kulturskulen samarbeider med grunnskulen og frivillige organisasjonar med fokus på elevar under 20 år, og både lærarar og elevar er aktive og viktige aktørar i kulturlivet. Kulturskulen har også ansvaret for Den kulturelle skulesekken, UKM (Ung Kultur Møtes), Bornas verdsdag og Fleire fargar

Andre kulturaktivitetar, tilskot til andre sine kulturbygg

Kvam herad bidreg med tilskot til lokale kulturbygg i kommunen.

Kommunale kulturbygg

Reinhald og FDV av eigne kulturbygg som Norheimsund kino og Ingebrigt Vik Museum.

4.14.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Aktivitetar for menneske med nedsett funksjonsevne	<i>Målet er å gje alle eit variert og tilrettelagt fritidstilbod ut frå egne interesser og funksjonsnivå</i>	Kvam herad arrangerer ulike aktivitetar for enkeltpersonar og som fellesarrangement. Det gjeld både Onsdagsklubb (med diskotek, basar, bingo og jolabord), bocciaturnering og vinteraktivitetsdag på Sjusete med deltakarar frå fleire kommunar i Hordaland. Kvam herad samarbeider med andre kommunar i Hordaland, Hordaland fylkeskommune og ulike lag og organisasjonar. Arrangementa er svært godt besøkt, og tiltaka gjev varierte og stabile aktivitetar.

Tiltak for born og unge	Målsetjinga er å gje born og unge varierte kultur- og fritidstilbod.	Ferieklubben gjev born i alderen 6-10 år eit dagtilbod 3 veker i sommarferien med aktivitetar knytt til opplevingar i nærmiljø, og utflukter. Det vert òg arrangert ferietilbod for born frå 11 år, samt familiar same veker som Ferieklubben, i samarbeid med m.a. Grannehjelpa, frivillige lag/organisasjonar og kommunale etatar i lag. Kulturkort og Ung Fritid rettar seg mot barn/unge, der målet er at alle skal kunna delta på kultur- og fritidsaktivitetar uavhengig sosial bakgrunn og økonomi. Samarbeid med lag/organisasjonar og ulike kulturinstitusjonar.
Bibliotek	Ferdigstillast bibliotekplan	Gjennomføra tiltak i tråd med ny plan
Kino	Gje godt kinotilbod til alle aldersgrupper med hovudvekt på barn og unge Fleire kinovitjingar pr. innbyggjar	Formidling av kinotilbodet for å nå ulike aldersgrupper. Samarbeid med t.d. lag/org, Kvam Filmklubb, skulane, Senioruniversitetet, Kvammaveko mfl.
Kunstformidling	Kvam herad skal vera ein støttespelar for kunst og kultur	Kvam herad yt økonomisk støtte til kunst- og kulturinstitusjonar i kommunen.
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha ein kultur for å dyrka fram entreprenørane, kunnskapen, møteplassane, det frivillige arbeidet, kulturtilboda og lokaldemokratiet	
Idrett/frivilligheit	I Kvam vil me ha eit mangfald av arenaer innanfor kultur, idrett og det frivillige lagslivet.	I Kvam skal me støtta opp om å leggja til rette for at det frivillige lagslivet kan styrkjast og vidareutviklast til det beste for alle innbyggjarane.
Idrett/frivilligheit	Bidra til gode rammevilkår for idrett og friluftslivsarbeid i kommunen (tiltak – gje tilskot, vera ein sparringspartnar, rådgjevar, støttespelar).	Fortsetja å gje tilskot til lag og organisasjonar i Kvam.

Friluftsliv	Bidra til gode rammevilkår for idrett- og friluftsarbeid i kommunen.	Få godkjent kommunedelplan for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv i 2018. Fortsetja å gje tilskot til prosjekt og lag for vidare drift.
Kulturskulen	Få fleire gutar med i kulturskulen	Nye aktivitetar som musikkproduksjon og komponering/arrangering med digitale verktøy

Utvalde nøkkeltal

Kommunebarometeret

Kultur				199 .plass		Andel nøkkeltall som har blitt bedre		45
2,5 % vekt i barometeret	Kommunens nøkkeltall			Plass	Landet	Kommunens karakter		
	KB 2015	KB 2016	KB 2017	KB 2017	KB 2017	KB 2015	KB 2016	KB 2017
IDRETT: Netto driftsutgifter til idrett og idrettsanlegg per innbygger (15 %)	747	755	612	180	706	3,2	3,4	2,9
BARN OG UNGE: Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge (15 %)	312	218	374	311	1 272	1,5	1,4	1,7
BIBLIOTEK: Netto utgifter til bibliotek, per innbygger (5 %)	378	339	385	133	276	2,7	2,3	2,9
BIBLIOTEK: Netto utgifter til bibliotek, per besøk (5 %)	69	88	78	175	60	5,6	5,2	5,3
BIBLIOTEK: Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger (5 %)	4,6	5,2	3,8	134	3,0	2,9	3,4	3,0
BIBLIOTEK: Andel av voksne som er aktive lånere på biblioteket (fra Norsk kulturindeks, Telemarksforskning) (5 %)	20	20	20	79	16	4,7	4,6	4,4
BIBLIOTEK: Besøk i folkebibliotek per innbygger (2,5 %)	5,5	3,8	4,9	106	4,6	3,8	2,8	3,4
KINO: Kinobesøk per innbygger (2,5 %)	0,7	0,9	1,0	163	2,5	1,9	2,0	2,0
SYSSELSATTE: Ansatte kulturarbeidere i kommunen (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforskning) (10 %)	5	5	5	167	9	2,6	2,6	2,6
MUSIKKSKOLE: Andel av elevene som går på kommunens musikk- og kulturskole (15 %)	34	30	25	174	16	3,8	3,4	2,9
MUSIKKSKOLE: Antall timer per elev (fra Norsk Kulturindeks, Telemarksforskning) (5 %)	14	13	17	72	12	3,5	2,6	4,0
FRITIDSSENTER: Antall besøk i året, per innb. under 20 år (5 %)	1,0	1,3	0,9	266	0,9	1,2	1,4	1,3
FRIVILLIGE: Andel av kulturutgiftene som er overført til frivillige (10 %)	3	4	7	139	7	1,8	1,7	2,7

4.14.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Kultur		13 978	16 272	19 002	-8	18 994	18 994	18 994	18 994
231	AKTIVITETSTILBUD BARN OG UNGE	437	874	874	-7	866	866	866	866
370	BIBLIOTEK	2 616	3 567	3 567	-7	3 560	3 560	3 560	3 560
373	KINO	340	1 054	1 054	3	1 057	1 057	1 057	1 057
375	MUSÉER	1 448	801	801	-1	800	800	800	800
377	KUNSTFORMIDLING	577	600	600	46	645	645	645	645
380	IDRETT OG TILSKUDD TIL ANDRES IDRETTSANLEGG	247	-420	2 580	305	2 885	2 885	2 885	2 885
381	KOMMUNALE IDRETTSBYGG OG IDRETTSANLEGG	1 582	2 303	2 303	-13	2 290	2 290	2 290	2 290
383	MUSIKK- OG KULTURSKOLER	3 843	4 464	4 464	-79	4 385	4 385	4 385	4 385
385	ANDRE KULTURAKTIVITETER OG TILSKUDD TIL ANDRES KULTURBYGG	2 843	2 240	1 970	-155	1 815	1 815	1 815	1 815
386	KOMMUNALE KULTURBYGG	45	791	791	-100	691	691	691	691

Funksjon 231 Aktivitetstilbud for barn og unge har ingen vesentlege endring.

Funksjon 370 Bibliotek har ingen vesentlege endring.

Funksjon 373 Kino har ingen vesentlege endring.

Funksjon 375 Museum har ingen vesentlege endring.

Funksjon 377 kunstformidling har ingen vesentlege endringar.

Funksjon 380 Idrett og tilskot til andres idrettsanlegg har auka med 0,3 mnok med 0,5 mnok i tilskot til andre og 0,2 mnok reduksjon i overføring til private på grunn av ei eingongsoverføring i 2017.

Funksjon 381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg har ingen vesentlege endring.

Funksjon 383 Musikk og kulturskular har auka med 0,1 mnok på grunn av lønsjusteringar og innsparing på sjukerefusjon.

Funksjon 385 Andre kulturaktivitetar har ein reduksjon på 0,1 mnok i 2018 fordi ei stilling knytt til kultur er redusert og det er plassert eit uspesifisert innsparingskrav på funksjonen.

Funksjon 386 kommunale kulturbygg har ein reduksjon på 0,1 mnok på grunn av ein mindre omfordeling av reinhaldstenester mellom tenesteområda.

4.15 Kyrkja

4.15.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 390 – Den norske kyrkja, 392 – Andre religiøse føremål og 393 – Gravplassar og kremtorier, som kommunen yter tilskot til.

Mesteparten av tilskotet vert utbetalt til Kyrkjeleg fellesråd i Kvam. I 2018 er det budsjettert med eit tilskot på 5,4 mnok. Kyrkjeleg fellesråd har fokus på økonomistyring, men har utfordringar med å halda tritt med vedlikehald og kyrkjegardsarbeid. Rådet vurderer samanslåingar/samordningar når det opptår ledige stillingar.

4.15.2 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Kyrkja		5 617	5 622	5 622	61	5 683	5 683	5 683	5 683
390	DEN NORSKE KIRKE	4 101	4 225	4 225	111	4 336	4 336	4 336	4 336
392	TILSKUDD TIL TROS- OG LIVSSYNNSSAMFUNN	251	245	245	0	245	245	245	245
393	GRAVPLASSER OG KREMATORIER	1 266	1 152	1 152	-50	1 102	1 102	1 102	1 102

Kyrkjeleg fellesråd søkte om ein auke på 0,2 mnok (5,53 mnok), som er ein auke på 4,7 %, ut frå ein vekst på 3 % i pris- og lønsauke. I 2017 innvilga kommunen kr 50.000 i tilskot til kremasjon, som viste seg å ikkje vera nødvendig, då NAV dekkar utgiftene til transport over lengre avstand.

På funksjon 390 Den norske kyrkja er det lagt inn kr 111.000 i auke, som er ein auke på 2,6 % for 390.

Funksjon 393 gravplassar og krematoriet er redusert med kr 50.000.

4.16 Samferdsel

4.16.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 330 – Samferdsleverksemder/transporttiltak, 332 – Kommunale vegar.

Tenesteområdet samferdsle omfattar ansvaret for vedlikehald og sikring av om lag 110 km kommunale vegar fordelt på heile kommunen. I dette inngår også ansvaret for 3 grusvegar, 20 bruer og 43 ferister. Arbeidsoppgåvene knytt til vegnettet er mellom anna kantklypping, spyling, tøming av sandfangkummar og drenerør, grøfing, hogst langs vegane og reparere hol i vegen med oljegrus. I tillegg kjem kosting, utsetting av brøytestikker, montering av autovern, oppgåver knytt til sikring mot ras og flaum, samt klargjering og planlegging for asfaltering av kommunale vegar og anlegg. Om vinteren driv avdelinga med brøyting, strøing og skraping. For å klare vinterdrifta, er brøyting av ein del av vegnettet sett ut til private (14 brøyteentreprenørar), som har avtale med kommunen. Kvam herad fungerer vidare som underleverandør knytt til NCC sin brøyteavtale for gangvegen til Vikøy og Norheimsund sentrum. Oppdraget som underleverandør for NCC varar i utgangspunktet ut 2019, men der kontrakten inneheld ein opsjon for eitt år ekstra. Til drift av veg og anlegg, har avdelinga 5 stillingar. I tillegg kjem ein oppsynsmann som og har ansvar for gjennomføring av fleire investeringsprosjekt i kommunen.

4.16.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
I årsbudsjettet for 2016 vart det vedteke at Kvam herad skulle starta arbeidet med ein vegplan over kommunale vegar. Dette arbeidet er påbyrja. Dei kommunale vegane er fotodokumentert og framlegg til vegnorm er vedtatt sendt på høyring i oktober 2017. Arbeidet med vegplanen er likevel ikkje slutført, noko som bør prioriterast i løpet av 2018.	Godkjent vegnorm i Kvam herad. Gode rutinar og verktøy for oppdatering og registrering av digitale vegdata. Lage vegplan	Få godkjent vegnorm i Kvam herad. Vurdere og skaffe utstyr for registrering av digitale vegdata i felt. Ferdigstilla arbeidet med vegplan, og sende denne til politisk handsaming i løpet av 2018.
Gjennom arbeid med trafiksikringsplan for perioden 2016 – 2019 er det peika på mange viktige trafiksikringstiltak.	Trafiksikring	Gjennomføre tiltak som har fått høgast prioritet i trafiksikringsplanen.
Uklare roller mellom Kvam herad og Elkem Bjølvfossen knytt til vegnettet i Ålvik. Bjølvfossen eig grunnen, Kvam herad har det kommunale VA-nettet liggjande i vegen.	Avklare ansvarstilhøva	Gjennomgang mellom Elkem Bjølvfossen og Kvam herad
Ein del av utstyret knytt til vegdrift har ein alder og tilstand som skapar utfordringar for drifta Kvam herad har utarbeida ein plan for utskifting av utstyr	God teknisk stand på kommunale maskinar og utstyr	Sikre vedlikehaldsrutinar og utskifting i tråd med plan

Av kommunebarometeret for 2017 går det fram at Kvam herad nyttar 53 kr i vedlikehald per meter veg mot eit landsgjennomsnitt på 119 kr per meter. Dette skapar utfordringar i høve til vedlikehaldsetterslepet på dei kommunale vegane	Mest mogleg asfalt for pengane	Sikre ei kontinuerleg forbetring i arbeidsmetodar, strategi og kontrakt-/økonomistyring for å sikre mest mogleg vedlikehald og asfaltering av det kommunale vegnettet
--	--------------------------------	---

4.16.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Samferdsel		7 104	7 456	7 526	-406	7 120	7 120	7 120	7 120
330	SAMFERDSELSBEDRIFTER/TRANSPORTTIL TAK	91	0	0	0	0	0	0	0
332	KOMMUNALE VEIER	7 013	7 456	7 526	-406	7 120	7 120	7 120	7 120

Funksjon 332: Reduskjon i funksjonen på 0,4 mnok som er overført til andre funksjonar på teknisk i samband med nyttilsette og endring i stillingsinnhald. 0,6 mnok i reduserte lønskostnader gjeld snøbrøyting, medan det er ein generell auke på vegvedlikehald på 0,2 mnok.

4.18 Bustad

4.18.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 265 – Kommunalt disponerte bustader, 283 – Bistand til etablering og oppretthalding av eigen bustad, samt 315 – Bustadbygging og fysiske bumiljøtiltak.

I funksjon 265 ligg utleige av alle kommunale eigedomar som trygdebustadar, omsorgsbustadar og andre kommunale bustader. Bustadane som Kvam herad eig sjølve, er utleigd til personar med spesielle behov eller flyktningar.

I 2017 disponerte Kvam herad totalt 209 bueiningar. Av desse eig kommunen 184.

Omsorgsbustadane og trygdebustadane er lokalisert i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Strandebarm.

Bruk av framleigeavtalar er i stor grad avvikla, og talet på framleigeavtalar redusert frå 15 til 2 i 2017.

Attståande framleigeavtalar skuldast i stor grad behov for bustadar til flyktningar.

Ut over dette disponerer Kvam herad i tillegg 23 privateigde bueiningar.

Kommunen vidareformidlar Husbanklån (funksjon 283) og Husbanken sine tilskotsordningar.

I 2016 vart det utbetalt 8,5 mnok til 12 låntakarar. Tala for 2015 var 10,7/14 låntakarar. I 2017 vart det ikkje teke opp nytt lån, men brukt av tidlegare ubrukte midlar. I budsjettframlegget ligg det inne eit låneopptak og vidareformidling av dette på 10 mnok.

Funksjon 315 gjeld ei kommunegeologstilling i Kvam. Denne inngår i eit interkommunalt samarbeid, der Kvam er vertskommune, og der stillinga vert delfinansiert med vidaresal til dei andre deltakarkommunane. Deltakarane i det interkommunale samarbeidet er Kvam, Fusa, Ullensvang, Ulvik, Jondal, Eidfjord og Kvinnherad. Opphavleg deltok også Masfjorden og Modalen kommune i det interkommunale samarbeidet, men desse gjekk ut av samarbeidet ved årsskiftet 2015/2016. I Kvam har kommunegeologen jobba med radonkartlegging, rådgjeving i plan og byggjesaker, uromeldingar, skredhendingar, overvatn, flaumkartlegging m.m. Vidare har arbeidet vore fokusert rundt oppfølging av bestillingar frå samarbeidande kommunar, nettverksarbeid, opplæring, m.m.

4.18.2 Mål og tiltak

Tema/utfordringar	Mål	Tiltak i budsjettår
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføra tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentera funna i analysen i ei politisk sak.
Kvam herad har ei utfordring med å skaffe eigna bustadar til personar innan rus/psykiatri	Forsterka bustad	Etablera ein ny forsterka bustadmodul i 2018
I arbeidet med integrering og betring av flyktningar sine bustadevner, er det etablert ein bustadskule som inngår i NAV sitt introduksjonsprogram	Bustadskule	Kvam herad må vidareføre arbeidet med betring av flyktningars bustadevne, og jobbe for kontinuerleg forbetring av bustadskulen.

Kommunale framleigeavtalar krev mykje oppfølging av Kvam herad, og kommunen vil heller prioritera å auka buevna til leigetakarane.	Avvikla framleigeavtalar	Halda fram arbeidet med å redusere talet på kommunale framleigeavtalar ved at desse vert avvikla etter kvart som leigetakar flyttar ut.
Kvam herad har mangel på bustadar for personar med utviklingshemming og «lev med-funksjon»	Bustad for personar med utviklingshemming	Utarbeide sak og knytt til ombygging av Tolomarka barnehage til bustad for personar med utviklingshemming
Husbanklån	Gjera vanskelegstilte på bustadmarknaden i stand til å skaffa seg eigen bustad	Ta opp og vidareformidla startlån på 10 mnok Søkja om å formidla tilskotsmidlar frå Husbanken
Masfjorden og Modalen kommune sin uttrede av kommunegeologsamarbeidet får konsekvensar for kostnadsdelinga i samarbeidet. Kvam har derfor vore i kontakt med nye moglege medlemskommunar, og jobbar med å få på plass eit nytt avtaleverk for det interkommunale samarbeidet.	Kommunegeologsamarbeidet	Få plass nye medlemskommunar og nytt avtaleverk som minst erstattar Masfjorden og Modalens økonomiske innsats i det interkommunale samarbeidet.

4.18.3 Økonomiske rammer

			Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
		Bustad	-9 050	-10 112	-9 952	-166	-10 117	-10 117	-10 117	-10 117
	265	KOMMUNALT DISPONERTE BOLIGER	-9 260	-10 392	-10 232	-183	-10 415	-10 415	-10 415	-10 415
	283	BISTAND TIL ETABLERING OG OPPRETHOLDELSE AV EGEN BOLIG	125	130	130	-1	129	129	129	129
	315	BOLIGBYGGING OG FYSISKE BOMILJØTILTAK	85	150	150	18	168	168	168	168

Funksjon 265 har ein reduskjon på 0,2 mnok for auka husleigeinntekter

Funksjon 283 og 315 har ingen vesentlege endringar.

4.19 Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft

4.19.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 320 – Kommunal næringsverksemd, 321 – Konsesjonskraft, kraftrettar og anna kraft for vidaresal, 325 – Tilrettelegging og stønad for næringslivet, 329 – Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling.

Kvam herad disponerer årleg eit kraftvolum på 167,6 GWh. 60,9 GWh er konsesjonskraft. Det meste kjem frå Bjølvo kraftverk (37,9 GWh) og Samnanger (BKK, 21,7 GWh). Kommunen disponerer òg 106,7 GWh årleg frå Bjølvo kraftverk som heimfall.

Innanfor funksjon 325 ligg og ansvar for prosjektarbeid, kompensasjonsmidlar for arbeidsgjevaravgift, reiseliv og turistveg, internasjonalt arbeid m.m. Kommunen mottek og om lag 4 mnok i konsesjonsavgift som vert sett av på eit næringsfond. Fondet kan brukast til ulike næringstiltak.

Landbruksforvaltninga organiserer veterinærvakt som vert refundert av staten.

Landbrukskontoret i Kvam tek seg av saker innanfor landbruksforvaltninga

- Søknader om produksjonstilskot, 185 stk.
- Søknader om sjukeavløysing
- Søknader om regionalt miljøprogram
- Søknader om spesielle miljøtilskot i landbruket
- Søknader om tidlegpensjon
- Søknader om organisert beitebruk
- Skrivning av fråsegner
- Motorisert ferdsle i utmark
- Hjorteviltutvalet
- Hjortejakt
- Skogsvegar
- Skogkultur
- Skogavgift

Det vert leigd inn kompetanse på skog og utmark frå landbrukskontoret i Ullensvang. Kontoret er og fyrstelinje for søknader til Innovasjon Norge

4.19.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Salsstrategi kraft (HST-010/16)	Policy: Maksimera utbytte, men redusera risiko for svingingar i inntektene til eit akseptabelt nivå	Selja kraft i spotmarknad, men vurderer å inngå faste kontraktar dersom det vert vurdert lønsamt
Vareta kraftrettar	Sikra kommunen sine rettार knytt til produksjon av kraft	Medlemsskap i LVK Delta på LVK sine samlingar Nytta LVK til klagesak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Skapa nye lokale arbeidsplassar.	Verdiskaping igjennom samarbeid. Vekst og opplevingar gjennom samskaping mellom menneske, lag og organisasjonar, bedrifter, bransjar, bygder, kommune og regionar.	Kvam herad skal vera med å bidra til nye arbeidsplassar og skal difor bidra både økonomisk og med mennesekelege ressursar ved omstillinga på Tine meierier. Kvam herad skal lyse ut midlar frå næringsfondet til nyetablerarar.
	Kvam herad har som mål å skapa like mange nye og lønsame arbeidsplassar som samanliknbare kommunar	Gjennomføra kommunedelplan for næring og kompetanse.
Byggja kompetane som skapar talent og utnyttar teknologi.	Skapa ein god sentrumsnær, samlokalisert offentleg vidaregåande skule som er attraktiv for ungdom, som har eit godt rykte og som kan trekke til seg ungdom frå naboregionar. Kvam må gje ungdom ein kompetanse som næringslivet lokalt treng.	Ta initiativ overfor skular, grunneigarar og fylkeskommune. Bidra til å skapa eit attraktivt samfunn for ungdom også på kveldstid.
Styrka det etablerte og utvikla det særeigne	Sikra eksisterande industri og næring og leggje til rette for at næringa kan vere levande innan sitt felt.	Kvam herad skal sikra naudsynt areal gjennom arbeid med kommuneplanen. Opparbeide næringsareralet som er regulert i Sandvenhagen.
Skapa opplevingar og innhaldsrik fritid.	Profesjonalisera Kvam som opplevingskommune.	Kvam herad skal bidra med kurs gjennom det regionale prosjektet «Kompetansepakke for reiselivet» Kvam herad set i gang eit arbeid for å utvikla nye opplevingar på Kvamskogen.
	Utvikla og byggja arena for kultur og aktivitet. Utgreia om eit samarbeid med den nye vidaregåande skulen er mogleg.	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse Setja i gang eit arbeid som ser på moglege kulturhusfunksjonar i den nye vidaregåande skulen.
	Utvikla og byggja Hardangerbadet som eit attraktivt mål og folkehelsetiltak	Leggja til rette, delfinansiera, bidra med kompetanse.

Byggja kompetanse som skapar talent og utnyttar teknologi	Det skal vere mogleg å etterutdanna seg i Kvam. Arbeidstakarar som ønskjer å auke kompetansen sin bør ha høve til etterutdanning spesielt på områder der næringsliv og kommunen manglar kompetanse	Kvam skal synleggjera moglegheit for etterutdanning og kompetanseheving spesielt gjennom Stiftelsen høgskuleutdanning i Hardanger.
Skapa gnist og kreativ framtidsretta næring	Få fleire arbeidsplassar til å flytte til Kvam. Legge til rette for at større firma kan ha kontor plass i Kvam både på heiltid og deltid.	Leggja til rette og støtta opp under arbeidet til Næringshagen i Hardanger.
	Inspirera til å tenkja nytt og å skapa verdier.	Alle elevar i grunnskulen skal gjennom tre program i Ungt Entreprenørskap
	Kvam skal vere gründervenleg og gje nøyaktig og nødvendig informasjon til dei som ønskjer å etablere bedrift i Kvam.	Gjennomføra etablerarkurs og støtte nyetableringar

4.19.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	18 364	19 830	18 640	1 507	20 147	20 147	20 147	20 147
320	KOMMUNAL NÆRINGSVIRKSOMHET	-12	0	0	0	0	0	0	0
321	KONSESJONSKRAFT, KRAFTRETTIGHETER OG ANNEN KRAFT FOR VIDERESALG	15 635	16 512	15 322	1 644	16 966	16 966	16 966	16 966
325	TILRETTELLEGGING OG BISTAND FOR NÆRINGSLIVET	2 566	2 831	2 831	-15	2 816	2 816	2 816	2 816
329	LANDBRUKSFORVALTNING OG LANDBRUKSBASERT NÆRINGSUTVIKLING	175	487	487	-122	365	365	365	365

Funksjon 320 Kommunal næringsverksemd har ingen endring.

Funksjon 321 Kraftinntekter har ei netto inntektsreduksjon på 1,6 mnok. Heimfall er redusert med 0,4 mnok. Inntektene på heimfall ligg i skjema 1A. Arbeid med kraftforvaltninga er effektivisert, og utgiftene redusert med 0,2 mnok. Kraftprisen kommunen må betala, vert fastsett av NVE i desember, men det er lagt inn ein auke på 0,2 mnok, men grunnrenteskatten er redusert med 0,4 mnok, dvs. ein netto reduksjon på 0,4 mnok i utgifter på heimfallskraft.

Utgiftene til kraftforvaltninga er redusert med 0,1 mnok, medan det er forventa ein auke på 0,2 mnok i kraftkjøp. Hausten 2016 gjorde kommunen inngjekk kommunen nokre gunstige fastprisbindingar som har gjeve høgare inntekter i 2017. Det er ikkje gjort tilsvarande avtalar for 2018, og forventa inntekt på konsesjonskraft ligg 2 mnok lågare.

Funksjon 325 Tilrettelegging og stønad for næringslivet har ingen vesentlege endring.

Funksjon 329 Landbruksforvaltning er redusert med 0,1 mnok netto. Lønsutgifter er redusert med 0,3 mnok, medan kjøp er auka med 0,2 mnok på grunn av ei funksjonjustering mellom landbruk og viltforvaltning.

4.20 Brann og ulukkesvern

4.20.1 Om tenestene

KOSTRA-tema inneheld funksjonane 338 – Førebygging av brannar og andre ulukker og 339 – Beredskap mot brannar og andre ulukker.

Kvam brann- og redningsteneste (KVBR) er ei avdeling under teknisk eining. Avdelinga har eit mannskap på totalt 53 personar, 9 bilar og er lokalisert på dei 4 brannstasjonane i Ålvik, Øystese, Norheimsund og Oma. Tenesteområdet omfattar ansvaret for det akutte rednings- og beredskapsarbeidet i kommunen, feiartenesta, branntilsyn og førebyggjande arbeid. I tillegg har avdelinga inngått avtale om «First responder». Dette er ein avtale som er inngått med Norsk Luftambulans, og som gjeld livreddande førstehjelp fram til ambulansen er på staden.

Organiseringa av tenesta og kompetansekrav til mannskapet er i stor grad bestemt av dimensjoneringsforskrifta, og vert følgt opp av Direktoratet for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB).

Det er ikkje krav til kassarnert mannskap i kommunen, men for Norheimsund og Øystese er det krav til fast vaktordning. Vaktordninga vert gjennomført med vaktlag som går vakt kvar 5. veke, medan overbefal går vakt kvar 4. veke. Intervallforskjellen medfører at overbefalet sirkulerer mellom heile mannskapsstyrken, og vert dermed betre kjent med den totale styrken i avdelinga.

For Oma og Ålvik er det ikkje krav til vaktordning, og mannskapet her har derfor ikkje oppmøteplikt ved utkalling. For å sikre tilgjengelege resursar, vert det derfor likevel sett vaktlag ved behov i feriar og høgtider.

I Ålvik er brann- og redningstenesta organisert i eit samarbeid med industrivernet ved Elkem Bjølvfossen. Mannskapet er derfor tilsett ved Bjølvfossen, men rykker og ut til hendingar utanfor bedrifta sitt område.

4.20.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Brann og redningstenesta i Kvam har ein del utfordringar knytt til arbeidstilhøva ved brannstasjonane i Norheimsund og Øystese. Samstundes er deler av maskinparken innan avdelinga gamal. I tillegg er det vedteke eit vesentleg innsparingskrav knytt til tenesteområdet i budsjett og økonomiplanen for 2018. For å imøtegå desse utfordringane er det gjennomgått eit arbeid knytt til kommunen si brannordning	Oppfølging av tiltak i brannordninga	Følgje opp tiltak i brannordning, mellom anna - Sikre naudsynt kompetanse for brannmannskap - Oppdatere avdelinga sin internkontroll - Gjennomføre utskifting av køyretøy og utstyr i tråd med utskiftingsplan - Utarbeide rutinar for vern mot skadeleg røyk - Starte arbeid med realisering av ny felles brannstasjon for Øystese og Norheimsund

	Førebygging	Vurdere overgang til behovsprøvd feiing ut frå risikovurdering Vidareføre eldreprosjektet som vart handsama i HST 042/16. Gjennomføre opplæring av risikoutsette grupper, jf. HST 042/16. Gjennomføre risikobaserte tilsyn med brannobjekt. Starte feiing og tilsyn i fritidsbustadar Gjennomføre årlege kampanjar, mellom anna; - Hytteaksjonen - Open brannstasjon - Aksjon bustadbrann
--	-------------	---

4.20.3 Økonomiske rammer

		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
	Brann- og ulykkesvern	8 326	7 821	7 886	-136	7 750	7 750	7 750	7 750
338	FOREBYGGING AV BRANNER OG ANDRE ULYKKER	585	789	769	-67	703	703	703	703
339	BEREDSKAP MOT BRANNER OG ANDRE ULYKKER	7 741	7 032	7 117	-70	7 047	7 047	7 047	7 047

Funksjon 338 har ingen vesentlege endringar i 2018.

Funksjon 339 har ein redusasjon på 0,1 mnok. Det er ein auke på 0,1 mnok til brannsamarbeid, men nivået vert trekt ned med ei rekkje mindre innsparingar på til saman 0,2 mnok.

4.21 Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde

4.21.1 Om tenestene

Funksjon gjeld utgifter til leirskuletilbod i regi av Hardanger Fartøyvernsenter og betaling av låneavdrag til Jondalstunnelen (1,9 mnok).

4.21.2 Økonomiske rammer

			Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
		Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 914	2 001	2 001	-200	1 801	1 801	1 801	1 801
	285	TJENESTER UTENFOR ORDINÆRT KOMMUNALT ANSVARSOMRÅDE	1 914	2 001	2 001	-200	1 801	1 801	1 801	1 801

Stillinga på leirskulen står vakant, og vert hyra inn per oppdrag.
Ingen endring i låneavdrag.

4.22 Sosiale utgifter

Dei sosiale utgiftene inkluderer i budsjett 2018 pensjon på (68,2 mnok), premieavvik på pensjon (-24,0), tidlegare års akkumulert premieavvik (12,6), gruppelivsforsikring (0,8), arbeidsgjevaravgift (63,6) og arbeidsgjevaravgift av årets og akkumulert premieavvik (-1,6). Totalt 119,6 mnok.

Dei sosiale utgiftene varierer i stor grad med lønsgrunnlaget, men nivået på pensjon og arbeidsgjevaravgift av pensjon vert og fastsett ut frå ei rekkje andre faktorar som t.d. pensjonsuttak. Kommunane har ei ytingsbasert pensjonsordning, medan dei fleste private verksemdar har ei innskotsbasert ordning. Pensjonsutgiftene til kommunane har auka kraftig, og ei av dei store utfordringane i det offentlege er å få på plass ei berekraftig pensjonsordning. Per i dag skyv kommunane deler av pensjonsrekninga opptil 7 år framfor seg. Staten melder og tilbake i kvart statsbudsjett av kommunane ikkje vert kompensert for heile auken i pensjonsutgiftene.

Kvam herad har tre ulike pensjonsordningar, Statens pensjonskasse (SPK) for lærarar, Kommunal landspensjonskasse (KLP) for sjukepleiar og KLP for hovudordning. Pensjonsprosenten er ulik på kvar ordning. Alle sosiale kostnader er tatt ut av tabellane på kvart rammeområde. Dette er gjort fordi endringane her oftast ikkje har direkte samanheng med drifta av rammeområde. Dei sosiale utgiftene har følgjande fordeling per KOSTRA-tema:

Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finans og fellespostar	-2 815	-6 465	-3 680	-8 659	-12 339	-7 493	-2 513	4 334
Styring og kontrollverksemd	428	546	537	-113	424	424	424	424
Administrasjon	6 026	6 655	6 320	874	7 194	7 194	7 194	7 194
Barnehage	14 838	15 808	15 442	1 374	16 816	16 816	16 816	16 816
Grunnskuleopplæring	27 929	26 525	25 983	3 419	29 402	29 402	29 402	29 402
Kommunehelse	5 074	5 550	5 270	614	5 883	5 883	5 883	5 883
Pleie og omsorg	45 649	44 610	42 791	9 298	52 088	52 088	52 088	52 088
Sosialteneste	2 644	3 122	3 046	273	3 318	3 318	3 318	3 318
Barnevern	2 532	2 692	3 018	-57	2 961	2 961	2 961	2 961
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	1 481	1 119	1 103	923	2 026	2 026	2 026	2 026
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	2 542	3 098	3 037	176	3 213	3 213	3 213	3 213
Kultur	2 971	3 740	3 624	481	4 105	4 105	4 105	4 105
Kyrkje	127	0	0	0	0	0	0	0
Samferdsel	902	932	912	-74	838	838	838	838
Bustad	1 046	572	565	556	1 121	1 121	1 121	1 121
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	440	394	380	172	552	552	552	552
Brann og ulykkesvern	1 549	1 623	1 588	373	1 961	1 961	1 961	1 961
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	3	29	29	0	29	29	29	29
Sum	113 366	110 549	109 964	9 628	119 593	124 439	129 419	136 266

Pensjonskassane (KLP og SPK) har rekna ut at premieinnbetalinga er forventa å auka med 6,5 mnok i budsjett 2018 i forhold til justert budsjettprognose for 2017. Dette medfører ein stor kostnadsauke på dei ulike rammeområda. Premieavviket aukar med 4,0 mnok til 24,0 mnok, noko som gjev ein stor kostnadsreduksjon på finans og fellespostar. Budsjett for arbeidsgjevaravgift er auka med 7,0 mnok som følgje av auka pensjonsutgifter og for lavt budsjett i 2017. Totalt sett er det ein auke på sosiale kostnader på 9,6 mnok mnok.

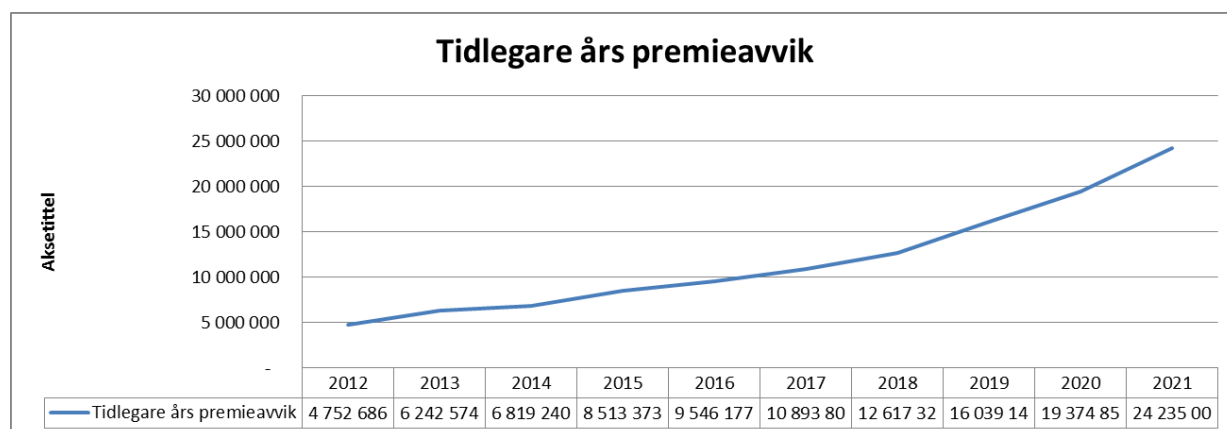
I økonomiplanperioden er prognosar frå KLP lagt til grunn. Det er knytt stor usikkerheit til tala og det er gjort ei rekkje føresetnader som at lønsgrunnlaget er stabilt og at reglane ikkje vert endra. Dersom prognosane stemmer kan kommunen forvente seg stor kostnadsauke i pensjonsutgifter i åra som kjem. I løpet av økonomiplanperioden er utgiftene auka med 16 mnok fram til 2021.

Pensjonskostnader og premieavvik

I kommunen sitt rekneskap vert pensjonspremie til kommunen sine to pensjonsordningar KLP og SPK utgiftsført. § 13 i den kommunale rekneskapsforskrifta seier at aktuarutrekna netto pensjonskostnad skal førast i driftsresultatet. Dette gjer at driftsresultatet må korrigrast for differansen mellom betalt pensjonspremie og utrekna netto pensjonskostnad, kalla premieavvik. Kvam har kvart år betalt meir i pensjonspremie enn netto pensjonskostnad. Eit slikt positivt premieavvik forbetrar rekneskapen det året det oppstår. Åra etter skal premieavviket tilbakeførast (amortiserast) med like store beløp over 7 år (tidlegare 10 og 15 år). Det vil seie at 1/7 av premieavviket skal førast i framtidige rekneskap kvart år.

Sidan det akkumulerte amortiserte premieavvik berre aukar for kvart år som går, kan denne kostnad verta vanskeleg å handtera i framtida. Det vert difor tilrådd å opparbeida disposisjonsfond som tilsvarar premieavviket. Det er ikkje funne rom til dette i økonomiplanen.

Grafen under viser summen av alle tidlegare års premieavvik som har eller skal belastast rekneskapen dei ulike åra.

4.23 Avskrivningar

Avskrivningane vert i kommunerekneskapen rekna med som del av driftsutgiftene, men så trekt ut at og erstatta med avdragsutgifter når kommunen sitt netto driftsresultat skal reknast ut.

Avskrivningane er tatt ut av kvart rammeområde og samla i ein tabell for å gje ein betre oversikt. Sidan avskrivningane ikkje påverkar netto driftsresultat, er det ikkje lagt ned arbeid i å estimera endringar i avskrivningane i økonomiplanperioden, slik det er gjort for avdragsutgiftene. Avskrivningane ligg difor med same nivå i 2019-2021 som i 2018.

Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, oppheveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finans og fellespostar	-35 588	-39 984	-39 984	-4 882	-44 866	-44 866	-44 866	-44 866
Styring og kontrollverksemd	178	140	140	0	140	140	140	140
Administrasjon	2 406	3 047	3 047	-28	3 019	3 019	3 019	3 019
Barnehage	1 106	2 519	2 519	1 750	4 269	4 269	4 269	4 269
Grunnskuleopplæring	9 891	9 965	9 965	800	10 765	10 765	10 765	10 765
Kommunehelse	184	149	149	-0	149	149	149	149
Pleie og omsorg	3 515	4 018	4 018	360	4 378	4 378	4 378	4 378
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	7 697	7 996	7 996	2 000	9 996	9 996	9 996	9 996
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	272	244	244	0	244	244	244	244
Kultur	3 388	4 463	4 463	-0	4 463	4 463	4 463	4 463
Samferdsel	2 624	3 170	3 170	-0	3 170	3 170	3 170	3 170
Bustad	3 937	3 922	3 922	0	3 922	3 922	3 922	3 922
Brann og ulykkesvern	389	352	352	0	352	352	352	352
Sum	0	0	0	0	0	0	0	0

Avskrivningane til barnehage aukar med 1,8 mnok som fylgje av barnehagebygg som vert ferdigstilt i 2017.

Grunnskuleopplæring er på grunn av nytt skulebygg i Ålvik.

Pleie og omsorg aukar på avskrivningar på utviding av Øysteseheimen.

VAR aukar fordi det er fleire anlegg som er ferdig.

4.24 Driftsprosjekt

Dei aller fleste prosjekta Kvam herad har, er investeringsprosjekt. Men det finnest og nokre driftsprosjekt. Utgiftene er baka inn i dei ulike KOSTRA-tema. Under er ein tabell som viser kva driftsprosjekt som ligg inne i økonomiplanperioden:

Prosjekt		Forbruk t.o.m. 17	Budsjett t.o.m. 17	Rest per 16	R17	B17	Rest 17	B18	B19	B20	B21	Sum finans- behov	Rest på total- ramma
		2 008	2 658	649	285	777	492	5 502	0	0	0	8 936	6 643
P19172	1* Lean - fase 2	0	0	0	274	768	494	338	0	0	0	1 106	832
P60189	1* Kartlegging tilstand av kommunale vegar	0	0	0	0	0	0	313	0	0	0	313	313
P70132	1* Reg.plan Tokagjelet-Ungd.heimen	176	137	-40	0	0	0	364	0	0	0	500	324
P70133	1* Reg.plan NAF-Eikedalen	293	209	-84	4	4	-1	288	0	0	0	500	203
P71091	1* Kompensasjonsmidlar tettstadutvikling Ålvik	1 539	2 313	773	6	5	-1	3 825	0	0	0	6 143	4 597
P71170	1*Reguleringsplan Fjerabygde - Rosseland	0	0	0	0	0	0	375	0	0	0	375	375

Sjå elles vedlegg til budsjettet for meir detaljar om dei ulike prosjekta.

4.25 Fellestema: Kommunale bygg

4.25.1 Om temaet

Forvaltning, drift og vedlikehald av kommunale bygg og eigedomar er samla under avdelinga for FDV-Bygg i teknisk eining. Arbeidet innanfor temaområdet «Kommunale bygg» omfattar dei kommunale formålsbygga (samla meir enn 70 000 m²) for alle tenesteområda, og der utgiftene er fordelt på dei enkelte rammeområda. Dei kommunale formålsbygga omfattar mellom anna rådhus, barnehagar, skular, institusjonar, legesenter, helsestasjonar, offentlege toalett og museum.

Når det gjeld forvaltingsansvaret, så omfattar dette ansvaret for ein best mogleg bruk av eigne bygg og utleige av ledige lokalar. Driftsansvaret omfattar mellom anna reinhald, internkontroll, renovasjon, tele- og straumabonnement, uteområda rundt bygga og flaggheising på offentlege flaggdagar. Vedlikehaldsansvaret omfattar registrering, planlegging og gjennomføring av vedlikehaldsoppgåver. Av ressursomsyn vert vedlikehald prioritert høgast for pleieinstitusjonar, barnehagar og skular.

Ut over dette, omfattar tenesteområdet òg ansvaret for gjennomføring av investeringsprosjekt knytt til nye eller eksisterande bygg. Prosjekta vert gjennomført med eigne eller leigde ressursar, og omfattar alt frå små prosjekt til større utbyggingsprosjekt som Ålvik skule, Øysteseheimen og barnehageprosjektet i Kvam.

Til avdelinga høyrer 36 faste årsverk, der reinhald utgjer den klart største med 26 faste årsverk.

4.25.2 Mål og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
Kvam herad har god internkontroll knytt til gjentakande aktivitetar som filterskift, kontrollar og oppfølging av elektriske kontrollar, men manglar ein overordna tilstandsanalyse for kommunens samla eigedomsmasse.	Internkontroll	Fullføre tilstandsanalysen over kommunale eigedomar, samt presentere funna i analysen i ei politisk sak.
Dei kommunale reinhaldskostnadane har vorte monaleg redusert i Kvam herad dei siste åra. Trass i dette representerer reinhaldskostnadane framleis ein vesentleg del av det totale driftsbudsjettet til avdeling for FDV Bygg, og det må såleis alltid vera fokus på vidare forbedring og effektivisering.	Reduksjon av reingjeringskostnader	Gjennomføre ei prøveordning knytt til bruk av robotvaskemaskin i idrettshall/skule

I høve til kommunebarometeret for 2017, brukar Kvam herad i gjennomsnitt 53 kr i vedlikehald per kvadratmeter bygg. Dette mot eit landsgjennomsnitt på 106 kr per kvadratmeter, og vert omtala som «ganske lite pengar på vedlikehald» i kommunebarometeret. Av denne grunn har kommunen i liten grad funne rom for å prioritere vedlikehald av bygningar som ikkje er i bruk, eller berre delvis er i bruk. Dette fører til eit stort vedlikehaldsetterslep på desse bygningane, og kommunen bør derfor redusere talet på eigde eller leigde eigedomar som ikkje dekkjer noverande eller framtidige behov.	Redusera eigedomsmasse	Avslutte leigeavtalar etter ferdigstilling av Kvam Familie og Læringssenter Gjennomføra ein kontroll av om lønnskostnadane i avdelinga er delt rett mellom drift og vedlikehald
Kommunen har motteke fleire innspel til drift av eksisterande og etablering av nye offentlege toalett. Eksisterande offentlege toalett er spreidd i heile kommunen, noko som skapar utfordringar for drift og ettersyn.	Betre praksis for drift av offentlege toalett	Gjennomføre ei vurdering av praksis for drift og vedlikehald av offentlege toalett, inkl. vurdering av stengingsperiodar og eventuell betalingsløyising knytt til toaletta

4.26 Fellestema: Kvam familie- og læringscenter

Visjonen til KFL: Heilskapleg blikk – felles ansvar.

Kvam familie- og læringscenter(KFL) er ei samorganisering av helsestasjon- og skulehelsetenesta, PPT, barnevernstenesta og familiesenteret. Denne samorganiseringa skal bidra til betre tverrfagleg samhandling mellom tenestene til beste for born og unge i kommunen, i tråd med nasjonale føringar. Innsatsen skal vera førebyggjande og tverrfagleg med eit tydeleg familieperspektiv. Barnehage og skule er ein hovudarena for helsefremming og førebygging, og KFL har som mål å utvikla gode samarbeidsrutiner og tettare tverrfagleg samarbeid med desse. I tillegg er andre tenester for born/unge som i dag er organisert under helse/omsorg, som NAV, fysioterapitenesta for born og unge og barnerehabiliteringa, legetenesta naturlege og viktige samarbeidspartar for KFL.

Leiarane for tenestene i KFL har, saman med oppvekstsjef, ansvar for planlegging og gjennomføring av målsetjingane i KFL. Hovudmålsetjinga for KFL er å sikre at born/unge/familiar får den hjelpa dei treng for at borna skal ha ein trygg oppvekst med gode moglegheiter for læring og utvikling. KFL skal tenkje heilskap om born sin situasjon, samarbeide tverrfagleg og sette i verk tiltak for å hjelpe borna og familien. Tilsette i tenestene i KFL skal saman utvikla innsikt i arbeidsoppgåver i dei ulike tenestene og slik får ei auka forståing for verdien av å arbeida i ein meir heilskapleg samanheng med kort veg mellom tenestene.

Familiesenteret er KFL si tiltaksavdeling. Målsetjinga for familiesenteret er å gje hjelp til barn, unge og familiar så tidleg at ein kan hindra eller avgrensa vanskar og redusera hjelpebehov seinare. Ved å samla psykolog, familieterapeut- og utekontakt/LOS-ressursane i ei avdeling, er det lettare å samordna innsatsen rundt den enkelte og nytta kvarandre sin kompetanse. Familiesenteret tilbyr hjelp som er lett tilgjengeleg med kort ventetid – tilvist frå barnehage og skule, andre hjelpetenester eller frå familien sjølv. Familiesenteret har eit særskilt ansvar for å gje hjelp til familiar som har kontakt med barnevernstenesta. Generelt førebyggjande ungdomsarbeid og førebygging av skulefråvær gjennom utekontakt og LOS-prosjektet, er også prioriterte oppgåver. Familiesenteret skal, saman med dei andre tenestene i KFL, bidra og delta i tverrfagleg innsats og kompetanseheving retta mot born, unge og familiar, barnehage/skule, fritidsarena og lokalsamfunn.

Målsetjingar og tiltak

Tema/utfordring	Mål	Tiltak
KFL-leiing	KFL skal leiast ved teamarbeid mellom leiarane.	• Månadlege KFL- leiarmøter. • Utarbeide samarbeidsavtaler mellom tenestene. • Lage årshjul for tverrfagleg samarbeid i KFL. • Oppdatere grunnlagsdokumentet.
	Skapa kultur for kontinuerleg forbetring	• Tema på personalmøte • Implementering av LEAN-verktøy-tavlemøte og A3.

Informasjon	Brukargruppene til skal vita kva KFL er og korleis dei kan få hjelpa av KFL	• Drifta KFL si facebook side • Ha lett tilgjengeleg informasjon om KFL og tenestetilbodet på heimesidene til Kvam herad • Orientera samarbeidspartar om KFL
Intern kompetanseheving	Alle tilsette i KFL skal ha oversikt over kva tenester og tiltak som er i KFL.	• 4 KFL-samlingar årleg for felles kompetanseheving i KFL og informasjon om tenester og tiltak. • 1 samling pr. år for nytilsette.
Ekstern kompetanseheving	Skular og barnehagar får auka kompetanse om seksuelle overgrep, vold og alvorleg omsorgssvikt.	• Eit team av tilsette i KFL gjennomfører minikurs for kompetanseheving innan seksuelle overgrep, vold og alvorleg omsorgssvikt overfor skulane og barnehagane. • Utarbeide kompetanseplan i samarbeid med barnehagane og skulane. Finne felles satsingsområde/tema.
Tverrfagleg samarbeid på individ og systemnivå	Ha eit system som ivaretek barn med behov for samansette tenester.	• Utarbeide felles rutinar med særleg fokus på barn som har behov for samansette tenester.
	Deltaking i tverrfageleg samarbeid på individ- og systemnivå System for tverrfagleg samarbeid med barnehagar og skular. Unngå overlapping ved tverrfaglege samarbeid. Avdekka behov for tverrfagleg innsats overfor ulike målgrupper eller problemområde.	• Felles presentasjon som alle tilsette i KFL skal kunne legge fram. • Leiarane i KFL deltar på rektor- og styrarmøte kvart halvår. • Ein representant frå kvar teneste i KFL deltek på tverrfaglege team på skular kvar mnd. • Oppretta tverrfagleg team i barnehagar. • Driva tverrfagleg ungdomsteam. • Rolleavklaring i saker og situasjonar med samarbeid – avklare om vi utfyller eller overlappar kvarandre.

Familiesenteret er i ein etableringsfase	Utvikla og klargjera familiesenteret si rolle, oppgåver og ansvar i KFL.	• Utarbeida interne rutinar og kvalitetssystem. • Tett dialog og samarbeid med tenestene i og utanfor KFL. • Informasjon om familiesenteret til innbyggjarane og samarbeidspartar.
Planarbeid	Ferdigstill og implementera temaplanar.	• Skulefråvær – LOS-prosjekt. • Plan for fleispråklege. • Førebyggjande ungdomsarbeid.
Familieperspektiv	Tenestene skal ha eit tydeleg familieperspektiv.	Tema på KFL-samling.

5 Kvam herad – Budsjett og økonomiplan

Budsjett og økonomiplan vert sett opp i samsvar med kommunale rekneskapsforskrifter.

5.1 Hovudoversikt - drift

	Driftsinntekter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN01	Brukarbetalingar		-26 451	-25 615	-25 615	-894	-26 509	-26 509	-26 509	-26 509
LN02	Andre sals- og leigeinntekter		-73 905	-68 087	-78 001	-1 777	-79 777	-79 777	-79 777	-79 777
LN03	Overføringar med krav til motyting		-98 884	-78 646	-79 363	-8 599	-87 962	-85 822	-85 747	-85 747
LN04	Rammetilskot frå staten		-277 326	-278 874	-277 972	-6 239	-284 211	-284 211	-284 211	-284 211
LN05	Andre statlege overføringar		-59 529	-52 736	-62 608	1 018	-61 590	-61 590	-61 590	-61 590
LN06	Andre overføringar		-4 147	-6 380	-2 435	-2 980	-5 415	-2 200	-2 200	-2 200
LN07	Skatt på inntekt og formue		-212 701	-216 327	-212 778	-8 732	-221 510	-221 510	-221 510	-221 510
LN08	Eigedomsskatt		-42 064	-41 300	-41 300	300	-41 000	-40 000	-39 000	-38 000
LN09	Andre direkte og indirekte skattar		-4 191	-4 062	-4 062	-138	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
LN10	Sum driftsinntekter	B	-799 198	-772 026	-784 134	-28 040	-812 174	-805 819	-804 744	-803 744
	Driftsutgifter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN11	Lønsutgifter		409 813	405 372	410 494	13 389	423 883	423 483	423 283	423 483
LN12	Sosiale utgifter		113 402	110 549	110 064	9 528	119 593	124 439	129 419	136 266
LN13	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon		93 179	93 506	89 468	8 297	97 765	89 653	89 153	89 353
LN14	Kjøp av tenester som erstatter kommunal tenesteproduksjon		52 186	43 990	44 990	2 991	47 981	46 981	46 981	46 981
LN15	Overføringar		77 555	72 200	77 417	189	77 606	75 266	75 191	75 191
LN16	Avskrivningar		35 588	39 984	39 984	4 882	44 866	44 866	44 866	44 866
LN17	Fordelte utgifter		0	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum driftsutgifter	C	781 723	765 601	772 417	39 277	811 694	804 688	808 893	816 140
LN19	Brutto driftsresultat	D=B-C	-17 475	-6 425	-11 717	11 236	-481	-1 131	4 149	12 396
	Eksterne finanstransaksjonar		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN20	Renteinntekter, utbytte og eigaruttak		-16 518	-15 904	-17 404	2 949	-14 455	-14 455	-14 455	-14 455
LN21	Gevinst finansielle instrumenter		-1 483	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
LN23	Sum eksterne finansinntekter	E	-18 001	-16 104	-17 604	2 949	-14 655	-14 655	-14 655	-14 655
LN24	Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter		20 509	21 561	21 561	-501	21 060	23 060	23 060	23 060
LN25	Tap finansielle instrumenter		514	200	200	0	200	200	200	200
LN26	Avdragsutgifter		32 423	34 120	34 120	880	35 000	38 000	38 000	38 000
LN28	Sum eksterne finansutgifter	F	53 446	55 881	55 881	380	56 260	61 260	61 260	61 260
LN29	Resultat eksterne finanstransaksjonar	G=E-F	35 445	39 777	38 277	3 328	41 605	46 605	46 605	46 605
LN30	Motpost avskrivningar		-35 588	-39 984	-39 984	-4 882	-44 866	-44 866	-44 866	-44 866
LN31	Netto driftsresultat	I	-17 618	-6 632	-13 424	9 682	-3 742	608	5 888	14 135
	Fondsdisponeringar		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN32	Bruk av tidligare års regnskapsmessige mindreforbruk		-45	0	0	0	0	0	0	0
LN33	Bruk av disposisjonsfond		-1 890	-1 530	-3 878	1 428	-2 450	-1 500	-1 500	-14 775
LN34	Bruk av bundne fond		-9 747	-15 062	-6 637	-9 196	-15 833	-11 936	-11 636	-11 636
LN35	Sum bruk av avsetningar	J	-11 682	-16 592	-10 515	-7 768	-18 283	-13 436	-13 136	-26 412
LN36	Overført til investeringsrekneskapet		1	200	200	-198	2	2	2	2
LN38	Avsetningar disposisjonsfond		20 576	16 905	17 290	-7 542	9 748	552	-5 029	0
LN39	Avsetningar til bundne fond		8 723	6 119	6 449	5 826	12 275	12 275	12 275	12 275
LN40	Sum avsetningar	K	29 300	23 224	23 939	-1 914	22 025	12 829	7 249	12 277
LN41	Regnskapsmessig meir-/mindreforbruk	L=I+J-K	0	0	1	-1	0	0	0	0

Driftsinntektene i 2018 er auka med 28 mnok til 812,2 mnok i høve justert budsjett 2017.

LN01 - Brukarbetalingar auka med 0,9 mnok. Det er ein auke på 0,4 mnok for barnehageplassar, 0,3 mnok for SFO-plassar og 0,2 mnok til pleie- og omsorgstenster.

LN02 - Andre sals- og leigeinntekter er auka med 1,8 mnok. Dei største endringane er i inntekter frå vass- og avlaupsområdet på 3,8 mnok. Inntektsnivået har vore lågt/gratis nokre år for å bruka opp fondsmidlar. I 2018 byrjar nivået å auka igjen, og vil auka ytterlegare framover. Sal av konsesjonskraft er redusert med 2 mnok.

LN03 - Overføringer med krav til motyting er auka med 8,6 mnok.

Tilskot frå staten er redusert med 1,9 mnok.

- Øyremerka tilskot er redusert med 2,8 mnok. Om lag 2,5 mnok er ekstratilskot frå IMDI som fell vekk i 2018. 0,6 mnok i tilskot til prosjekt om fastlegeordning og oppfølging akuttmedisin, fell vekk. Tilskot til dagsenter aukar med 0,1 mnok og vaksenopplæring med 0,2 mnok.
- Andre statlege refusjonar er auka med 0,8 mnok. Refusjonar til ressurskrevjande brukarar er estimert til 1 mnok høgare. Inntekter frå dialyse vart 0,1 mnok høgare i 2017, men er tilbakestillt i 2018.

Sjukelønsrefusjon er auka med 8,2 mnok. Det budsjetterte nivået har vore for lågt tidlegare år, og er auka i 2018-budsjettet. Motpost til refusjonen er på LN11.

Kompensasjon for meirverdiavgift har auka med 1,5 mnok (motpost LN15).

Lærlingetilskot er auka med 0,1 mnok

Refusjonar frå andre kommunar er redusert med 1,3 mnok, der 0,9 mnok gjeld gjesteelevar i grunnskulen, og elles ei rekkje mindre endringar.

Refusjonar frå andre er auka med 0,5 mnok, i hovudsak som innsparingstiltak.

Endring i prosjekt utgjer ein auke på 1,6 mnok.

LN04 - Rammetilskot frå staten er auka med 6,2 mnok.

Distrikstilskotet har auka med 2 mnok, inntektsutjamning auka med 1,9 mnok og det ordinære tilskotet med 3,2 mnok. Skjønstilskotet er redusert med 0,9 mnok.

LN05 – Andre statlege overføringer er redusert med 1 mnok.

Heimfallsinntektene er redusert med 1 mnok og vertskommunetilskot med 0,2 mnok. Andre tilskot er redusert med 0,2 mnok.

LN06 – Andre overføringer er auka med 3 mnok, då ei «eingongsinntekt» på 0,2 mnok i 2017 fell vekk i 2018. På den andre sida er det ein auke på 3 mnok i prosjektinntekter.

LN07 – Skatt på inntekt og formue er budsjettert med ein auke på 8,7 mnok.

LN08 – Eigedomsskatt frå private er auka med 0,5 mnok for nye bygg, medan det på næring er ein reduksjon (0,8), mellom anna for lågare inntekter frå kraftanlegg etter ei høgsterettsdom. Saka er under handsaming, og nivået er ukjent.

LN09 – Andre indirekte skattar gjeld konsesjonsavgift, som er auka med 0,1 mnok til 4,2 mnok.

Driftsutgiftene i 2018 er auka med 32,9 mnok til 801,1 mnok i høve justert budsjett 2017

LN11 – Lønsutgiftene er auka med 13,4 mnok.

Fastlønsutgiftene samla er auka med 7,3 mnok som utgjer 2,5 % samanlikna med 2017.

Løn til sjukevikar er auka med 10 mnok for å leggja budsjettet på eit rettare nivå. Refusjonen har på LN03.

Budsjetterte utgifter til vikarar og engjasjement er redusert med 3,5 mnok, og 0,3 mnok i utgifter til val, elles er det ei rekkje mindre einingar.

Lønsutgifter til prosjekt er redusert med 0,2 mnok.

LN12 – Sosiale utgifter er auka med 9,5 mnok.

Pensjonen har netto berre ein auke på 2,5 mnok, noko som skuldast at premieavviket er på -4 mnok.

Arbeidsgjevaravgifta er auka med 7,1 mnok.

Sosiale utgifter til prosjekt er redusert med 0,1 mnok.

LN13 – Kjøp av varer og tenester er auka med 8,3 mnok.

Kjøp til prosjekt har auka med 6,4 mnok.

Lisensutgiftene er auka med 1,3 mnok og det er lagt inn 0,2 mnok i medlemskap i KS sitt digitaliseringsprosjekt. Elles er det ei rekkje interne flyttingar mellom tenester og innsparingstilskot.

LN14 – Kjøp av kommunale tenester som erstattar kommunal tenesteproduksjon er auka med 3 mnok.

Kjøp av barnevernstenester er auka med 0,2 mnok og 0,2 mnok til vaksenopplæring.

Kjøp til landbrukskontoret og viltforvaltning er auka med 0,3 mnok, brannvern 0,1 mnok. Budsjettet til kjøp av brukarstyrt personleg assistent (BPA) er auka med 0,5 mnok, NAV med 0,3 mnok, veterinærvakt med 0,1 mnok og legevaktstenester med 0,1 mnok.

Den største auken gjeld tilskot til privat barnehage, på 1,1 mnok.

LN15 – Overføringar auka med 0,2 mnok.

Kompensasjon for meirverdiavgift er auka med 1,5 mnok (motpost LN03).

Grunnrenteskatt til staten for heimfallskraft, er redusert med 0,4 mnok.

Utgifter til kulturminneplan fell vekk i 2018, 0,2 mnok.

Vidareformidling av spelemidlar aukar med 0,3 mnok.

Tilskot til jubileum fell vekk i 2018, 0,1 mnok.

Overføringar er redusert med 0,3 mnok til prosjekt.

LN16 – Avskrivingar er auka med 4,9 mnok til 44,9 mnok.

LN17 – Fordelte utgifter ikkje nytta.

Brutto driftsresultat er budsjettert med 0,5 mnok i framlegget, noko som er 11,2 mnok lågare enn justert budsjett 2017.

Resultat av eksterne finansutgifter er budsjettert med eit underskot på 41,6 mnok, som er ei forverring på 3,3 mnok i høve justert budsjett 2017.

Avkastning på obligasjonar er redusert med 1 mnok då nivået på plasseringane er forventa å verta lågare etter at ein del av midlane må brukast til finansiering av investeringsprosjekt.

Utbyttet frå Kvam kraftverk AS er forventa å verta 2 mnok lågare, og 0,1 mnok høgare frå BKK AS.

Til trass for høgare låneopptak, er rentenivået lågare og er forventa å liggja 0,5 mnok under 2018.

Avdragsutgiftene aukar med 0,9 mnok.

Netto driftsresultat er budsjettert med eit overskot på 3,7 mnok, 9,7 mnok lågare enn justert budsjett for 2017.

Fondsdisponeringar

Det er budsjettert med ein netto avsetning til fond på 3,7 mnok. Av dette er avsetning til disposisjonsfond på 7,2 mnok, 6,1 mnok lågare enn justert budsjett for 2017. For bunde fond er det budsjettert med ein netto bruk på 3,6 mnok, 3,4 lågare enn for 2017. Overføring til investeringsrekneskap er redusert med 0,2 mnok.

5.1.1 Budsjettskjema 1A

Inntekter og fondsdisponeringar (i 1.000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavelag	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1. Skatt på inntekt og formue	-212 701	-216 327	-212 778	-8 732	-221 510	-221 510	-221 510	-221 510
2. Ordinært rammetilskot	-277 326	-278 874	-277 972	-6 239	-284 211	-284 211	-284 211	-284 211
3. Skatt på eigedom	-42 063	-41 300	-41 300	300	-41 000	-40 000	-39 000	-38 000
4. Andre direkte eller indirekte skatter	-4 191	-4 062	-4 062	-138	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
5. Andre generelle statstilskot	-59 529	-52 736	-62 608	1 018	-61 590	-61 590	-61 590	-61 590
6. Sum frie disponible inntekter	-595 810	-593 299	-598 720	-13 791	-612 511	-611 511	-610 511	-609 511
7. Renteinntekter og utbytte	-16 518	-15 904	-17 404	2 949	-14 455	-14 455	-14 455	-14 455
8. Gevinst finansielle instrumenter	-1 483	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
9. Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	20 509	21 561	21 561	-501	21 060	23 060	23 060	23 060
10. Tap finansielle instrumenter	514	200	200	0	200	200	200	200
11. Avdrag lån	32 423	34 120	34 120	880	35 000	38 000	38 000	38 000
12. Netto finansinntekter / -utgifter	35 445	39 777	38 277	3 328	41 605	46 605	46 605	46 605
14. Til ubundne avsetningar	20 576	16 905	17 290	-7 542	9 748	552	-5 029	0
15. Til bundne avsetningar	8 723	6 119	6 449	5 826	12 275	12 275	12 275	12 275
16. Bruk av tidlegare overskot	-45	0	0	0	0	0	0	0
17. Bruk av ubundne avsetningar	-1 890	-1 530	-3 878	2 378	-1 500	-1 500	-1 500	-14 775
18. Bruk av bundne avsetningar	-9 747	-15 062	-6 637	-4 999	-11 636	-11 636	-11 636	-11 636
19. Netto avsetningar	17 617	6 432	13 224	-4 337	8 887	-309	-5 890	-14 136
20. Overført til investeringsrekneskapet	1	200	200	-198	2	2	2	2
21. Til fordeling	-542 747	-546 890	-547 019	-14 998	-562 017	-565 213	-569 794	-577 041
22. Sum fordelt (skjema 1B)	542 748	546 890	547 019	14 998	562 018	565 214	569 794	577 041
23. Rekneskapsmessig meirforbruk(+)/ mindreforbruk(-)	1	0	1	0	1	1	0	1

5.1.2 Budsjettskjema 1B

Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavelag	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finans og fellespostar	-38 448	-52 989	-43 728	-22 175	-65 903	-61 057	-56 077	-49 230
Styring og kontrollverksemd	4 788	5 418	5 422	-328	5 094	5 494	5 094	5 494
Administrasjon	37 157	38 693	37 144	2 113	39 256	39 236	39 236	39 236
Barnehage	62 159	67 446	68 823	1 409	70 232	69 232	69 232	69 232
Grunnskuleopplæring	143 224	139 269	138 052	12 853	150 905	150 405	150 405	150 405
Kommunehelse	28 742	30 375	30 308	3 402	33 710	33 710	33 710	33 710
Pleie og omsorg	184 014	179 319	174 137	18 529	192 666	192 636	192 636	192 636
Sosialteneste	30 738	33 163	34 511	-1 641	32 870	32 370	32 370	32 370
Barnevern	17 803	17 821	21 397	104	21 501	21 501	21 501	21 501
Vatn, avløp, avfall og renovasjon	-2 346	3 073	-1 911	-875	-2 786	-2 786	-2 786	-2 786
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	8 844	12 384	10 804	1 776	12 580	12 580	12 580	12 580
Kultur	20 336	26 476	29 090	-1 527	27 563	27 563	27 563	27 563
Kyrkje	5 744	5 622	5 622	61	5 683	5 683	5 683	5 683
Samferdsel	10 629	11 738	11 788	-659	11 128	11 128	11 128	11 128
Bustad	-3 258	-5 617	-5 464	390	-5 074	-5 074	-5 074	-5 074
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	18 978	20 374	19 170	1 529	20 699	20 699	20 699	20 699
Brann og ulykkesvern	10 514	9 797	9 826	237	10 063	10 063	10 063	10 063
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 917	4 530	2 030	-200	1 830	1 830	1 830	1 830
Sum tenesteområde	541 536	546 890	547 019	14 998	562 018	565 214	569 794	577 041

5.2 Hovudoversikt – investering

	Investeringsinntekter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN03	Sal av driftsmidler og fast eiendom		-20 439	-4 000	-4 000	2 900	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
LN04	Andre salgsinntekter		-1 804	0	-38	38	0	0	0	0
LN05	Refusjoner		-31 459	-29 613	-16 413	-5 855	-22 268	-2 178	-1 310	-275
LN06	Statlige overføringer		-631	-450	-3 360	360	-3 000	0	0	0
LN07	Andre overføringer		-1 267	0	-720	720	0	0	0	0
LN09	Sum investeringsinntekter	L	-55 600	-34 063	-24 531	-1 837	-26 368	-3 278	-2 410	-1 375
	Investeringsutgifter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN11	Lønnsutgifter		1 525	1 555	1 875	470	2 345	1 785	1 335	1 335
LN12	Sosiale utgifter		489	234	369	-10	359	324	204	204
LN13	Varer og tenester i kommunal egenproduksjon		155 538	196 850	107 765	136 843	244 608	18 806	9 801	4 661
LN14	Kjøp av tjenester som erstatter egenproduksjon		1 034	900	0	0	0	0	0	0
LN15	Overføringer		29 459	33 620	20 320	4 192	24 512	2 178	1 310	275
LN16	Renteutgifter og omkostninger		1 516	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum utgifter	M	189 561	233 159	130 328	141 495	271 824	23 093	12 650	6 475
	Finansutgifter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN19	Avdragsutgifter		2 090	3 100	3 100	-600	2 500	2 500	2 500	2 500
LN20	Utlån		8 453	10 000	10 000	0	10 000	10 000	10 000	10 000
LN21	Kjøp av aksjer og andeler		2 519	22 300	2 622	378	3 000	2 500	2 500	2 500
LN22	Avsatt til ubundne investeringsfond		23 238	1 900	6 848	-6 848	0	0	0	0
LN23	Avsetninger til bundne fond		10 215	200	200	0	200	200	200	200
LN25	Sum finanstransaksjonar	N	46 515	37 500	22 770	-7 070	15 700	15 200	15 200	15 200
LN26	Finanseringsbehov	O=M+N-L	180 476	236 595	128 567	132 589	261 156	35 015	25 440	20 300
	Finansiering		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN28	Bruk av lån		-163 826	-205 945	-107 569	-128 950	-236 519	-28 815	-19 240	-14 100
LN29	Motteke avdrag på utlån		-5 312	-2 200	-2 200	0	-2 200	-2 200	-2 200	-2 200
LN31	Overføringer fra driftsregnskapet		-1	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
LN32	Bruk av disposisjonsfond		-127	0	0	-4 660	-4 660	0	0	0
LN33	Bruk av ubundne investeringsfond		-9 968	-16 808	-7 972	-7 886	-15 858	-3 500	-3 500	-3 500
LN34	Bruk av bundne fond		-1 244	-11 442	-10 627	8 907	-1 720	-300	-300	-300
LN36	Sum finansiering	R	-180 478	-236 596	-128 568	-132 589	-261 157	-35 015	-25 440	-20 300
LN38	Udekket/udisponert		-2	0	-1	0	-1	0	0	0

Kommentar til investeringsbudsjettet:

Det er få faste postar i investeringsbudsjettet. Det meste avheng av kva investeringsprosjekt som skal gjennomførast i dei ulike åra, og det er store svingingar frå år til år.

Investeringsinntektene (LN09) er på 26,4 mnok, 1,8 mnok høgare enn justert budsjet i 2017.

LN03 – Det er ikkje lagt inn noko spesifikt sal av eigedomar i 2018, men ein standardsum på 1,1 mnok.

LN04 – Det er ikkje forventa andre salsinntekter i økonomiplanperioden.

LN05 – Budsjetterte refusjonar på 22,3 mnok gjeld refusjon på mva.kompensasjon.

LN06 – Det ligg inne ei statleg inntekt i 2018 til trafikksikringstiltak. Denne fell vekk i resten av perioden.

LN07 – Det er ikkje venta andre overføring i økonomiplanen.

Investeringsutgiftene (LN18) er på 271,8 mnok, 141,5 mnok høgare enn justert budsjett for 2017. Det skuldast i hovudsak at prosjekt er forskyvd i tid frå 2017 til 2018, men og at ein del nye prosjekt har kome til. Særleg innan VA. Sjå vedlagtr prosjektoversikt.

LN11 og LN12 – Det er budsjetttert med 2,3 mnok av investeringsrammene til eigne tilsette til projektarbeid.

LN13 og LN14 – Det er budsjetttert med eit kjøp av tenester på totalt 244,6 mnok, 136,8 mnok meir enn i 2017.

LN15 – Det er budsjetttert med 24,5 mnok i mva.kompensasjon (motpost til LN05), og 2 mnok i tilskot til bårhus i Øystese.

LN16 – gjeld byggjelånsrenter på ulike prosjekt. For 2018 ligg utgifta førebels som del av kjøpsramma.

Finanstransaksjonar (LN25) er på 15,7 mnok, 7 mnok lågare enn budsjettet for 2017.

LN19 – Det er budsjetttert med 2, 5 mnok i avdrag på Husbanklån, 0,6 mnok meir enn i 2017.

LN20 – Det er budsjetttert med eit utlån av Husbanklån på 10 mnok, likt som i 2017.

LN21 – Kjøp av aksjar er budsjetttert med 2,5 mnok til eigenkapitalinnskott i KLP.

LN22 – Det ligg førebels ingen avsetningar til ubundne investeringsfond i økonomiplanen.

Finansiering (LN36) er budsjetttert med 261,1 mnok, 129 mnok meir enn justert budsjett for 2017

LN28 – Det er budsjetttert med 216,5 mnok i bruk av lån til finansiering av ulike prosjekt og 10 mnok til Husbanklån.

LN29 – Det er lagt inn 2,2 mnok i avdrag på Husbanklån.

LN31 – Det er budsjetttert med 0,2 mnok frå driftsrekneskapen til stryking av bundne investeringsfond.

LN33 – 15,9 mnok skal brukast til finansiering av investeringar i 2018. Dette gjeld i hovudsak KFL-bygget (8,6 mnok), eigenkapital KLP (2,5), kjøp av evt. bustader (1), veg Sandvenhagen/Sæland (2,4) og Utleigebustad (0,5) og Steinsdalen.

LN34 – Det er budsjetttert med 1,4 mnok i bruk av bundne investeringsfond til Øysteseheimen

5.2.1 Budsjettskjema 2 A

BUDSJETTSKJEMA 2A (tusen kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavsleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investing i anleggsmidlar	189 561	233 159	130 053	141 771	271 824	23 093	12 650	6 475
Utlån og forskotteringer	8 453	10 000	10 000	0	10 000	10 000	10 000	10 000
Kjøp av aksjar og andelar	2 519	22 300	2 622	378	3 000	2 500	2 500	2 500
Avdrag på lån	2 090	3 100	3 100	-600	2 500	2 500	2 500	2 500
Dekning av tidlegare års udekka	0	0	0	0	0	0	0	0
Avsetningar	33 453	2 100	6 586	-6 386	200	200	200	200
Årets finansieringsbehov	236 076	270 659	152 361	135 163	287 524	38 293	27 850	21 675
Finansierte slik:				0				
Bruk av lånemidlar	-163 826	-205 945	-107 569	-128 950	-236 519	-28 815	-19 240	-14 100
Inntekter frå sal av anleggsmidlar	-20 439	-4 000	-4 038	2 938	-1 100	-1 100	-1 100	-1 100
Tilskot til investeringar	-1 894	-450	-3 360	360	-3 000	0	0	0
Mottekne avdrag på utlån og refusjonar	-36 771	-31 813	-18 558	-5 910	-24 468	-4 378	-3 510	-2 475
Andre inntekter	-1 808	0	-38	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-224 738	-242 208	-133 563	-131 524	-265 087	-34 293	-23 850	-17 675
Overført frå driftsbudsjett	-1	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
Bruk av tidlegare års udisponert				0				
Bruk av avsetningar	-11 338	-28 250	-18 599	-3 639	-22 238	-3 800	-3 800	-3 800
17. Sum finansiering	-236 077	-270 658	-152 362	-135 163	-287 525	-38 293	-27 850	-21 675
18. Udekka(+)/ udisponert(-)	-1	1	-1	0	-1	0	0	0

5.2.2 Budsjettskjema 2B

	Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Nye investeringsprosjekt			0	375	188	51 538	51 725	9 745	4 100	3 100
Nye inves	P60184	0* Offentleg toalett Norheimsund	0	0	0	0	0	625	0	0
Nye inves	P60185	0* Oppgradering av VA- leidningskart	0	0	0	1 000	1 000	1 000	1 000	0
Nye inves	P60186	0* Ombygging og ny barriere Strandebarm vassverk	0	0	0	1 650	1 650	0	0	0
Nye inves	P60187	0* Utsifting av hovudvassleidning Skålheim - Mo i Øystese	0	0	0	1 200	1 200	0	0	0
Nye inves	P60188	Tilfluktsrom/arkivrom	0	0	0	580	580	0	0	0
Nye inves	P61179	0* Sanering VA røyr langs Fitjadalen	0	0	0	3 700	3 700	0	0	0
Nye inves	P61180	0* Kjøp av ny lastebil på teknisk	0	0	0	1 063	1 063	0	0	0
Nye inves	P61181	0* Oppgradering av bruer ved Steinsdalsfossen	0	0	0	1 875	1 875	0	0	0
Nye inves	P61182	0* Opparbeiding av parkering Norheimsund sentrum	0	0	0	1 100	1 100	0	0	0
Nye inves	P61183	0* VA-sanering Norheim del II	0	0	0	9 500	9 500	0	0	0
Nye inves	P61184	0* Ombygging av Tolo reinseanlegg til pumpestasjon	0	0	0	1 500	1 500	1 500	0	0
Nye inves	P61185	0* Oppgradering av pumpestasjonar i Steinsdalen	0	0	0	3 300	3 300	3 300	0	0
Nye inves	P61186	0* Oppgradering av kummar i heradet - avlaup	0	0	0	600	600	600	600	600
Nye inves	P61187	0* Oppgradering av kummar i heradet - vatn	0	0	0	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Nye inves	P61188	0* Oppgradering av reduksjonskummar	0	0	0	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye inves	P61189	0* Adgangskontroll vassverk	0	0	0	220	220	220	0	0
Nye inves	P62166	0* Forprosjekt Strandebarmsheimen	0	0	0	625	625	0	0	0
Nye inves	P62182	0* Modulbustader til ROP	0	0	0	1 875	1 875	0	0	0
Nye inves	P62183	0* Ombygging av Tolomarka barnehage	0	0	0	3 125	3 125	0	0	0
Nye inves	P65170	0* Forprosjekt KVBR	0	375	188	5 000	5 188	0	0	0
Nye inves	P65180	0* Brannstasjon KVBR	0	0	0	5 000	5 000	0	0	0
Nye inves	P65181	0* Kjøp av mannskapsbil KVBR	0	0	0	5 625	5 625	0	0	0
Nye inves	P71183	0* Totalstasjon oppmåling	0	0	0	125	125	0	0	0
Nye inves	P80180	0* Kjøp av bil til oppmåling/geodata	0	0	0	375	375	0	0	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016-2015	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Aktivt investeringsprosjekt		7 527	106 695	33 828	66 796	100 624	9 473	6 425	1 250
P13191	0* IT-investeringar 2019	0	0	0	0	0	1 800	0	0
P13201	0* IT-investeringar 2020	0	0	0	0	0	0	1 800	0
P16152	0* Telefon- og varslingssystem	222	1 450	200	1 050	1 250	0	0	0
P16154	0* PC PLO	27	175	175	0	175	0	0	0
P16161	0* IKT i skule og barnehage	1 174	1 063	1 063	1 875	2 938	2 563	1 250	1 250
P16181	0* IT-investeringar 2018	0	0	0	1 800	1 800	0	0	0
P18133	0* Heilelektronisk arkiv	70	1 125	150	248	398	398	0	0
P18162	0* Nytt adm.system - VISMA	1 056	638	693	-548	145	0	0	0
P18171	0* Kvalitetssystem	32	800	220	118	338	338	0	0
P18172	0* Portalsystem	0	0	510	-370	140	0	0	0
P19141	0* Hardangerbadet	0	20 000	400	19 200	19 600	0	0	0
P19171	0* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	0	500	0	500	500	0	0	0
P37162	0* Dagsenter Strandebarm	179	750	0	750	750	0	0	0
P37163	0* Dagsenter Øystese	302	188	13	163	175	0	0	0
P37171	0* Bil hjelpemiddelsentral	0	0	500	-500	0	0	0	0
P60096	0* Komp.midlar veg - Skjering, Bakka	0	3 125	0	3 125	3 125	0	0	0
P60134	0* Familie- og læringssenter	52	33 238	6 250	20 738	26 988	0	0	0
P60169	0* Øysteseheimen - tilbygg og ombygging	1 147	15 901	14 712	-12 212	2 500	0	0	0
P60175	0* Digitalisering og samordning av adm. fagsystem	0	920	0	920	920	0	0	0
P60176	0* Investeringsiltak Steinsdalen	0	0	0	375	375	0	0	0
P60182	0* Fornyng teknisk utstyr 2018	0	0	0	1 375	1 375	0	0	0
P60191	0*Asfaltering 2019	0	0	0	0	0	1 875	0	0
P60192	0*Fornyng teknisk utstyr 2019	0	0	0	0	0	625	0	0
P60201	0* Asfaltering 2020	0	0	0	0	0	0	1 875	0
P61143	0* Veg Sandvenhagen/Sæland	0	2 500	10	2 978	2 988	0	0	0
P61145	0* Trafikksikringsplan	291	150	150	475	625	0	0	0
P61151	0* Kryss Tolo - Buspareklubben	0	2 000	50	7 400	7 450	0	0	0
P61152	0* Bruprosjekt - Netelandsbrua	15	3 735	327	3 081	3 408	0	0	0
P61153	0* Parkering Bjørketeigen	0	1 250	0	1 250	1 250	0	0	0
P61155	0* Rassikring - murar og fjell	419	2 500	625	1 250	1 875	0	0	0
P61166	0* Utskifting til LED i veglys	1 872	3 063	1 188	2 938	4 125	0	0	0
P61171	0* Rassikring Kjosåsvegen	0	1 250	875	-500	375	0	0	0
P61173	0* Rekkverk kommunale bruer	0	1 250	750	500	1 250	0	0	0
P61178	0* Oppgradering utomhus ved Tolo omsorgsbustader	0	1 250	0	1 250	1 250	0	0	0
P62132	0* Bårehus Øystese	40	4 007	4 007	-2 007	2 000	0	0	0
P62152	0* Røymingsveg rådhuset	0	500	0	500	500	0	0	0
P62163	0* Rassikring i Bergshagen	0	1 000	0	1 000	1 000	0	0	0
P62164	0* Utleigebustad - Bergtun	631	532	0	288	288	0	0	0
P62171	0* Utskifting glas og fasade rådhus	0	1 250	0	2 500	2 500	0	0	0
P62172	0* Oppgradering av brannvarslingsanlegg i kommunale bygg	0	250	0	625	625	625	250	0
P62173	0* Sikfte av tak på Bjørketeigen barnehage	0	338	338	288	625	0	0	0
P62177	0* Vegutbetring/trafikksikringstiltak trygge skulevegar	0	0	625	3 125	3 750	0	0	0
P62181	0* Oppgradering bygg 2018	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P62191	0*Oppgradering bygg 2019	0	0	0	0	0	1 250	0	0
P62201	0* Oppgradering bygg 2020	0	0	0	0	0	0	1 250	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphevelg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Aktivt skule- og barnehageprosjekt		17 208	0	0	0	0	1 250	0	0
P91144	0* Barnehage - Øystese	17 208	0	0	0	0	1 250	0	0

	Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphevelg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Aktivt VA-prosjekt			13 063	67 012	19 127	97 223	116 351	500	0	0
Aktivt VA-	P60153	0* Ny vassleidning, Fosse	0	2 200	0	2 200	2 200	0	0	0
Aktivt VA-	P60158	0* VA Høgdebasseng Ålvik	314	800	110	780	890	0	0	0
Aktivt VA-	P60159	0* VA-leidning Kvammapakken (Øystese sentr. - Stronde)	3 659	800	1 000	5 000	6 000	0	0	0
Aktivt VA-	P60183	0* Fornying teknisk utstyr VAR 2018	0	0	0	1 323	1 323	0	0	0
Aktivt VA-	P60193	0*Fornying teknisk utstyr VAR 2019	0	0	0	0	0	500	0	0
Aktivt VA-	P61073	0* Ny pumpestasjon P5, Tolo	0	100	0	1 818	1 818	0	0	0
Aktivt VA-	P61091	0* Felles slamavskiljar Vikøy	0	200	0	1 500	1 500	0	0	0
Aktivt VA-	P61111	0* Oppgradering hovudrenseanlegg avløp	5 209	50 000	12 000	70 400	82 400	0	0	0
Aktivt VA-	P61113	0* Oppgr. av eksisterande vassverk i Kvam	24	750	350	50	400	0	0	0
Aktivt VA-	P61115	0* Sanering VA Skutlalia	0	200	0	2 000	2 000	0	0	0
Aktivt VA-	P61118	0* Reserveforsyning vatn	0	100	0	2 000	2 000	0	0	0
Aktivt VA-	P61154	0* Sanering Norheimsund (Haldeplassen - Straumen)	0	350	0	350	350	0	0	0
Aktivt VA-	P61159	0* VA-pumpestasjon ved Fartøyvernsenteret	0	1 500	0	2 000	2 000	0	0	0
Aktivt VA-	P61161	0* Kloakksanering Ålvik	0	500	30	440	470	0	0	0
Aktivt VA-	P61164	0* VA-sanering Øystese sentrum/vest	3 786	4 587	4 587	-87	4 500	0	0	0
Aktivt VA-	P61165	0* Opning av dam på Solhaug	66	250	0	4 875	4 875	0	0	0
Aktivt VA-	P61168	0* Sigevatn Tolomarka	4	3 625	0	3 625	3 625	0	0	0
Aktivt VA-	P61175	0* Utsifting av PLS ved vassverk	0	500	500	-500	0	0	0	0
Aktivt VA-	P61176	0* Oppgradering av pumpestasjon Kvednaskogen	0	550	550	-550	0	0	0	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphevelg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investeringar utan prosjekt		43 413	21 125	26 895	-9 570	17 325	17 325	17 325	17 325
I17200	Eigenkapital KLP	2 059	1 800	2 572	-72	2 500	2 500	2 500	2 500
I19090	Andre investeringar	916	200	3 009	-2 809	200	200	200	200
I26500	Bustader	20 480	6 025	8 214	-6 089	2 125	2 125	2 125	2 125
I28300	Husbanklån	19 958	13 100	13 100	-600	12 500	12 500	12 500	12 500

6 Vedleggoversikt

- Søknds- og tiltakslista
- Prosjektoversikt

7 Budsjettvedtak HST-069/17

Kvam heradsstyre vedtek følgjande rammer for budsjett for 2018:

1. Økonomiske rammer

- a. Budsjettet for er definert gjennom obligatoriske hovudoversikter for drift og investering. Rådmannen får fullmakt til å fordela driftsramma på tenesteområda i budsjettskjema 1B. Investeringsbudsjettet vert fordelt per investeringsprosjekt i tråd med budsjettskjema 2B.
- b. Avgiftsbudsjett og kommunale gebyr vert vedteke i eiga sak, i samsvar med føresetnader i driftsbudsjettet.
- c. Rådmannen får fullmakt til å fordela lønspott og fellesutgifter på tenesteområda.
- d. Rådmannen får fullmakt til å justera budsjettet som følgje av tekniske endringar som t.d. endringar i KOSTRA-oppsett eller kommunale rekneskapsstandardar.
- e. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om kjøp av maksimalt 2 bustader på inntil 5 mill.kr. Eventuelle kjøp vert finansiert med lån. Eventuelle kjøp utover dette skal framleggjast FSK for godkjenning før kjøpekontrakt vert signert.
- f. Rådmannen får fullmakt til å bruka opp til 2 mill.kr per krisehending som strakstiltak i eventuelle krisesituasjonar.
- g. Netto inntekter frå heimfalls- og konsesjonskraft utover opprinneleg budsjett, skal setjast av i eit kraftfond (disposisjonsfond).

2. Finans- og gjeldsfullmakter

- a. Rådmannen får fullmakt til å oppretthalda trekkrett i kontosystemet til Kvam herad, i tråd med reglement for finans- og gjeldsforvaltning (HST-088/16), vedteke 27.09.2016. Trekkretten for 2017 skal vera på inntil 40 mill.kr.
- b. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om opptak av nye obligasjonslån, sertifikatlån eller andre lån til finansiering av investeringsprosjekt etter kvart som dei vert vedtekne, samt å avtala nærare lånetidspunkt og lånevilkår, og underteikne lånekontraktar.
Lånebehovet for 2018 er på 226,5 mill.kr med fråtrekk av ubrukte lånemidlar pr. 1.1.2018.
- c. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtale med Husbanken om inntil 10,0 mill. kr. i lån til vidare utlån (Startlån).
- d. Rådmannen får fullmakt til å inngå avtalar om refinansiering av eksisterande lån, til å inngå avtale om lånetidspunkt og lånevilkår, samt underteikne lånekontraktar.
- e. Det skal betalast 35 mill.kr i avdrag i 2018 på ordinære lån og 2,5 mill.kr i Husbanklån. Rådmannen står fritt til å betala budsjetterte avdrag på dei lån han finn føremålstenleg, uavhengig av opprinneleg vedtak.

3. Skatt på eige og inntekt

Skatt på eige og inntekt vil verta utlikna med maksimalsatsane som Stortinget fastset. Avsetnad til skattemargin skal vera på 10%.

4. Eigedomsskatt

- a. Eigedomsskatt vert utskrive for 2017 i tråd med forskrift.

5. Sal av heimfalls- og konsesjonskraft

- a. Rådmann får fullmakt til å selja heimfallskraft (106,7 GWh/år) og konsesjonskraft (60,9 GWh/år) i spotmarknaden. Rådmannen har fullmakt til å inngå faste kontraktar i økonomiplanperioden, i tråd med HST-010/16 – Strategi for sal av kraft

6. Møtegodtgjersla og andre politiske godtgjersler

- a. Møtegodtgjersla er kr 1.000 i tråd med HST-070/15, «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»
- b. Godtgjersle til ordførar, varaordførar og leiar for næring, plan og bygg, vert fastsett i tråd med «Arbeidsvilkår for folkevalde i Kvam herad 2015-2019»

7. Busetjing av flyktningar

- a. Kvam herad skal ta i mot 20 flyktningar. Talet er inklusiv familieegjenforening.

Tilleggspunkt:

1. Utfylling i sjø i Øystese sentrum, jfr. Vedtak i NPB 30.oktober 2017. Tiltaket er i samsvar med sentrumsutviklinga for Øystese, og no er det tilgang på rimelige masser i nærområdet. Kvam heradsstyre løyver 1.000.000 som vert finansiert frå næringsfondet til reg.endring, grunnundersøking, konkurransegrunnlag mv. Vidare vert det oppretta eit nytt prosjekt med 8.500.000 til utfyllinga og skal leggjast inn som investering med 4 mill i 2020 og 4,5 mill i 2021. Prosjektet skal finansierast med inntekter frå eigedomssalg. Beløpet vert mellomfinansiert gjennom lån frå Bustadfelt-fondet inntil nødvendige salsinntekter er oppnådd.
2. Kvam heradsstyre ber rådmannen om å utgreia sak om korleis me kan ta heim matproduksjonen i kommunal drift, til institusjonar og heimebuande i Kvam herad, saka skal leggjast fram innan utgangen av 2018. Saka skal omhandla matomsorg, lokal produksjon og levering. Bruk av lokale råvarer og matkultur. Etablering av VTA og AFT plasser i produksjon og levering.
3. Kvam heradsstyre ber rådmannen vurdere kapasitet og framtidig behov på dei to største barneskulane i Kvam. Sak på dette må leggjast fram innan juni 2018.
4. Ramma for barnehage vert auka med 300.000 med formål å holde sommeropent.
5. Forprosjekt KVBR skal leggjast fram for politisk behandling før evt. kjøp av tomt.
6. Kommunale bygg som ikkje er i bruk, eller er planlagt brukt til kommunal verksemd, skal seljast.
7. Rådmann skal ved fremleggjing av tertialrapporter for 2018 utarbeida ei side med enkle nøkkeltall og grafer. Følgende nøkkeltall og grafer skal framleggjast: Befolkningsutvikling, skatteinngang, driftsinntekter mot budsjett, driftsutgifter mot budsjett, finanskostnader mot budsjett, finansinntekter mot budsjett, netto driftsresultat mot budsjett, bruk av fond og vvsetjing til fond.
8. Tilskot til Grannehjelpa i 2018 kr 1040 000 auken skal finansierast med redusert overføring til disposisjonsfond

8 Oppdaterte hovudtabellar – Budsjett 2018 og økonomiplan 2018-2020

Tabellane i dette kapittelet er oppdatert for dei endringane som vart gjort i HST-69/17, og erstattar dei som ligg i kapittel 5.

8.1 Økonomisk hovudoversikt – drift

Hovudoversikt drift										
	Driftsinntekter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN01	Brukarbetalingar		-26 451	-25 615	-25 615	-894	-26 509	-26 509	-26 509	-26 509
LN02	Andre sals- og leigeinntekter		-73 905	-68 087	-78 001	-1 777	-79 777	-79 777	-79 777	-79 777
LN03	Overføringar med krav til motyting		-98 884	-78 646	-79 363	-8 599	-87 962	-85 822	-85 747	-85 747
LN04	Rammetilskot frå staten		-277 326	-278 874	-277 972	-6 239	-284 211	-284 211	-284 211	-284 211
LN05	Andre statlege overføringar		-59 529	-52 736	-62 608	1 018	-61 590	-61 590	-61 590	-61 590
LN06	Andre overføringar		-4 147	-6 380	-2 435	-2 980	-5 415	-2 200	-2 200	-2 200
LN07	Skatt på inntekt og formue		-212 701	-216 327	-212 778	-8 732	-221 510	-221 510	-221 510	-221 510
LN08	Eigedomsskatt		-42 064	-41 300	-41 300	300	-41 000	-40 000	-39 000	-38 000
LN09	Andre direkte og indirekte skattar		-4 191	-4 062	-4 062	-138	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
LN10	Sum driftsinntekter	B	-799 198	-772 026	-784 134	-28 040	-812 174	-805 819	-804 744	-803 744
	Driftsutgifter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN11	Lønsutgifter		409 813	405 372	410 494	13 689	424 183	423 783	423 583	423 783
LN12	Sosiale utgifter		113 402	110 549	110 064	9 528	119 593	124 439	129 419	136 266
LN13	Kjøp av varer/tenester som inngår i kommunal tenesteproduksjon		93 179	93 506	89 468	8 297	97 765	89 653	89 153	89 353
LN14	Kjøp av tenester som erstatter kommunal tenesteproduksjon		52 186	43 990	44 990	2 991	47 981	46 981	46 981	46 981
LN15	Overføringar		77 555	72 200	77 417	314	77 731	75 391	75 316	75 316
LN16	Avskrivningar		35 588	39 984	39 984	4 882	44 866	44 866	44 866	44 866
LN17	Fordeelte utgifter		0	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum driftsutgifter	C	781 723	765 601	772 417	39 702	812 119	805 113	809 318	816 565
LN19	Brutto driftsresultat	D=B-C	-17 475	-6 425	-11 717	11 661	-56	-706	4 574	12 821
	Eksterne finanstransaksjonar		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN20	Renteinntekter, utbytte og elgaruttak		-16 518	-15 904	-17 404	2 949	-14 455	-14 455	-14 455	-14 455
LN21	Gevinst finansielle instrumenter		-1 483	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
LN23	Sum eksterne finansinntekter	E	-18 001	-16 104	-17 604	2 949	-14 655	-14 655	-14 655	-14 655
LN24	Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter		20 509	21 561	21 561	-501	21 060	23 060	23 060	23 060
LN25	Tap finansielle instrumenter		514	200	200	0	200	200	200	200
LN26	Avdragsutgifter		32 423	34 120	34 120	880	35 000	38 000	38 000	38 000
LN28	Sum eksterne finansutgifter	F	53 446	55 881	55 881	380	56 260	61 260	61 260	61 260
LN29	Resultat eksterne finanstransaksjonar	G=E-F	35 445	39 777	38 277	3 328	41 605	46 605	46 605	46 605
LN30	Motpost avskrivningar		-35 588	-39 984	-39 984	-4 882	-44 866	-44 866	-44 866	-44 866
LN31	Netto driftsresultat	I	-17 618	-6 632	-13 424	10 107	-3 317	1 033	6 313	14 560
	Fondsdisponeringar		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN32	Bruk av tidligere års regnskapsmessige mindreforbruk		-45	0	0	0	0	0	0	0
LN33	Bruk av disposisjonsfond		-1 890	-1 530	-3 878	1 003	-2 875	-1 925	-1 925	-15 200
LN34	Bruk av bundne fond		-9 747	-15 062	-6 637	-9 196	-15 833	-11 936	-11 636	-11 636
LN35	Sum bruk av avsetningar	J	-11 682	-16 592	-10 515	-8 193	-18 708	-13 861	-13 561	-26 837
LN36	Overført til investeringsrekneskapet		1	200	200	-198	2	2	2	2
LN37	Dekning av tidligere års avsetningar		0	0	0	0	0	0	0	0
LN38	Avsetningar disposisjonsfond		20 576	16 905	17 290	-7 542	9 748	552	-5 029	0
LN39	Avsetningar til bundne fond		8 723	6 119	6 449	5 826	12 275	12 275	12 275	12 275
LN40	Sum avsetningar	K	29 300	23 224	23 939	-1 914	22 025	12 829	7 249	12 277
LN41	Regnskapsmessig meir-/mindreforbruk	L=I+J-K	0	0	1	-1	0	0	0	0

8.1.1 Budsjettskjema 1A

Budsjettskjema 1A								
Inntekter og fondsdisponeringar (i 1.000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavelg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1. Skatt på inntekt og formue	-212 701	-216 327	-212 778	-8 732	-221 510	-221 510	-221 510	-221 510
2. Ordinært rammetilskot	-277 326	-278 874	-277 972	-6 239	-284 211	-284 211	-284 211	-284 211
3. Skatt på eigedom	-42 063	-41 300	-41 300	300	-41 000	-40 000	-39 000	-38 000
4. Andre direkte eller indirekte skatter	-4 191	-4 062	-4 062	-138	-4 200	-4 200	-4 200	-4 200
5. Andre generelle statstilskot	-59 529	-52 736	-62 608	1 018	-61 590	-61 590	-61 590	-61 590
6. Sum frie disponible inntekter	-595 810	-593 299	-598 720	-13 791	-612 511	-611 511	-610 511	-609 511
7. Renteinntekter og utbytte	-16 518	-15 904	-17 404	2 949	-14 455	-14 455	-14 455	-14 455
8. Gevinst finansielle instrumenter	-1 483	-200	-200	0	-200	-200	-200	-200
9. Renteutgifter, provisjon og andre finansutgifter	20 509	21 561	21 561	-501	21 060	23 060	23 060	23 060
10. Tap finansielle instrumenter	514	200	200	0	200	200	200	200
11. Avdrag lån	32 423	34 120	34 120	880	35 000	38 000	38 000	38 000
12. Netto finansinntekter / -utgifter	35 445	39 777	38 277	3 328	41 605	46 605	46 605	46 605
14. Til ubundne avsetningar	20 576	16 905	17 290	-7 542	9 748	552	-5 029	0
15. Til bundne avsetningar	8 723	6 119	6 449	5 826	12 275	12 275	12 275	12 275
16. Bruk av tidlegare overskot	-45	0	0	0	0	0	0	0
17. Bruk av ubundne avsetningar	-1 890	-1 530	-3 878	1 953	-1 925	-1 925	-1 925	-15 200
18. Bruk av bundne avsetningar	-9 747	-15 062	-6 637	-4 999	-11 636	-11 636	-11 636	-11 636
19. Netto avsetningar	17 617	6 432	13 224	-4 762	8 462	-734	-6 315	-14 561
20. Overført til investeringsrekneskapet	1	200	200	-198	2	2	2	2
21. Til fordeling	-542 747	-546 890	-547 019	-15 423	-562 442	-565 638	-570 219	-577 465
22. Sum fordelt (skjema 1B)	-542 748	-546 890	-547 019	-15 423	-562 443	-565 639	-570 219	-577 466
23. Rekneskapsmessig meirforbruk(+)/mindreforbruk(-)	1	0	1	0	1	1	0	1

8.1.2 Budsjettskjema 1B

Budsjettskjema 1B								
Tema (i 1000 kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavelg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Finans og fellespostar	-38 448	-52 989	-43 728	-22 175	-65 903	-61 057	-56 077	-49 230
Styring og kontrollverksemd	4 788	5 418	5 422	-328	5 094	5 494	5 094	5 494
Administrasjon	37 157	38 693	37 144	2 113	39 256	39 236	39 236	39 236
Barnehage	62 159	67 446	68 823	1 709	70 532	69 532	69 532	69 532
Grunnskuleopplæring	143 224	139 269	138 052	12 853	150 905	150 405	150 405	150 405
Kommunehelse	28 750	30 375	30 308	3 402	33 710	33 710	33 710	33 710
Pleie og omsorg	184 014	179 319	174 137	18 654	192 791	192 761	192 761	192 761
Sosialteneste	30 738	33 163	34 511	-1 641	32 870	32 370	32 370	32 370
Barnevern	17 803	17 821	21 397	104	21 501	21 501	21 501	21 501
Vatn, avlaup, avfall og renovasjon	-1 635	3 073	-1 911	-875	-2 786	-2 786	-2 786	-2 786
Plan, byggesak, oppmåling, kulturminner, natur og nærmiljø	9 258	12 384	10 804	1 776	12 580	12 580	12 580	12 580
Kultur	20 344	26 476	29 090	-1 527	27 563	27 563	27 563	27 563
Kyrkje	5 744	5 622	5 622	61	5 683	5 683	5 683	5 683
Samferdsel	10 629	11 738	11 788	-659	11 128	11 128	11 128	11 128
Bustad	-3 258	-5 617	-5 464	390	-5 074	-5 074	-5 074	-5 074
Kommunal næringsforvaltning og konsesjonskraft	18 991	20 374	19 170	1 529	20 699	20 699	20 699	20 699
Brann og ulykkesvern	10 573	9 797	9 826	237	10 063	10 063	10 063	10 063
Tenester utanfor ordinært kommunalt ansvarsområde	1 917	4 530	2 030	-200	1 830	1 830	1 830	1 830
Sum tenestoområde	542 748	546 890	547 019	15 423	562 443	565 639	570 219	577 466

8.2 Hovudoversikt – investering

Hovudoversikt investering										
	Investeringsinntekter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN03	Sal av driftsmidler og fast eiendom		4 371	7 210	19 810	-15 810	4 000	2 100	2 100	2 100
LN04	Andre salgsinntekter		1 817	33	1 719	-1 719	0	0	0	0
LN05	Refusjoner		16 584	46 991	40 828	-10 965	29 863	2 273	2 573	2 310
LN06	Statlige overføringer		0	0	1 184	-734	450	0	0	0
LN07	Andre overføringer		0	700	1 137	-1 137	0	0	0	0
LN09	Sum investeringsinntekter	L	22 772	54 934	64 678	-30 365	34 313	4 373	4 673	4 410
	Investeringsutgifter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN11	Lønnsutgifter		642	176	286	1 269	1 555	1 335	1 335	1 335
LN12	Sosiale utgifter		165	65	80	154	234	204	204	204
LN13	Varer og tenester i kommunal eigenproduksjon		85 859	202 730	168 257	29 593	197 850	35 969	13 251	12 201
LN14	Kjøp av tenester som erstatter egenproduksjon		25	1 113	213	687	900	0	0	0
LN15	Overføringer		24 692	42 138	31 968	1 902	33 870	2 273	2 573	2 310
LN16	Renteutgifter og omkostningar		311	0	0	0	0	0	0	0
LN18	Sum utgifter	M	111 694	246 222	200 804	33 605	234 409	39 780	17 363	16 050
	Finansutgifter		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN19	Avdragsutgifter		2 175	2 900	2 900	200	3 100	3 100	3 100	3 100
LN20	Utlån		10 711	10 000	10 000	0	10 000	10 000	10 000	10 000
LN21	Kjøp av aksjer og andeler		1 645	21 076	1 886	20 414	22 300	1 800	1 800	1 800
LN22	Avsatt til ubundne investeringsfond		2 714	7 100	19 800	-17 900	1 900	0	0	0
LN23	Avsetninger til bundne fond		9 951	0	200	0	200	200	200	200
LN25	Sum finanstransaksjonar	N	27 196	41 076	34 786	2 715	37 500	15 100	15 100	15 100
LN26	Finanseringsbehov	O=M+N-L	116 118	232 364	170 912	66 684	237 596	50 508	27 790	26 740
	Finansiering		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphøveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
LN28	Bruk av lån		80 838	214 518	151 821	54 124	205 945	43 408	16 690	15 140
LN29	Motteke avdrag på utlån		8 264	2 900	2 900	-700	2 200	2 200	2 200	2 200
LN31	Overføringer fra driftsregnskapet		17	0	200	0	200	200	200	200
LN32	Bruk av disposisjonsfond		0	0	127	-127	0	0	0	0
LN33	Bruk av ubundne investeringsfond		18 806	9 220	8 030	8 778	16 808	3 800	7 800	8 300
LN34	Bruk av bundne fond		8 193	5 726	7 834	4 609	12 442	900	900	900
LN36	Sum finansiering	R	116 118	232 364	170 912	66 684	237 596	50 508	27 790	26 740
LN38	Udekket/udisponert		0	0	0	0	0	0	0	0

8.2.1 Budsjettskjema 2A

BUDSJETTSKJEMA 2A (tusen kr)	Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavelag	Budsjett 2017, justert	Endring 2016/2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
1. Investert anleggsmiddel	111 694	246 222	200 804	33 355	234 159	39 780	16 363	14 925
2. Utlån og forskottering	12 356	31 076	11 886	20 414	32 300	11 800	11 800	11 800
3. Avdrag på lån	2 175	2 900	2 900	200	3 100	3 100	3 100	3 100
4. Dekning av tidlegare års udekket underskot				0				
5. Avsetningar	12 665	7 100	20 000	-17 900	2 100	200	200	200
6. Årets finansierungsbehov	138 890	287 298	235 590	36 069	271 659	54 880	31 463	30 025
7. Finansiert slik:				0				
8. Bruk av lånemidler	-80 838	-214 518	-151 821	-54 124	-205 945	-43 408	-16 690	-15 140
9. Inntekter frå sal av anleggsmiddel	-4 371	-7 210	-19 810	15 810	-4 000	-2 100	-2 100	-2 100
10. Tilskot til investeringar	0	-700	-2 321	1 871	-450	0	0	0
11. Mottekne avdrag på lån og refusjonar	-24 847	-49 891	-43 728	11 915	-31 813	-4 473	-3 773	-3 385
12. Andre inntekter	-1 817	-33	-1 719	1 719	0	0	0	0
13. Sum ekstern finansiering	-111 874	-272 352	-219 399	-22 810	-242 208	-49 980	-22 563	-20 625
14. Overført frå driftsrekneskapet	-17	0	-200	0	-200	-200	-200	-200
15. Bruk av tidlegare års udisponert				0				
16. Bruk av avsetningar	-26 999	-14 946	-15 991	-13 260	-29 250	-4 700	-8 700	-9 200
17. Sum finansiering	-138 890	-287 298	-235 590	-36 069	-271 659	-54 880	-31 463	-30 025
18. Udekket(+)/ udisponert(-)	0	0	0	0	0	0	0	0

8.2.2 Budsjettskjema 2B

	Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphavelag	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Nye investeringsprosjekt			0	375	188	51 538	51 725	9 745	4 100	3 100
Nye inves	P60184	0* Offentleg toalett Norheimsund	0	0	0	0	0	625	0	0
Nye inves	P60185	0* Oppgradering av VA-leidningskart	0	0	0	1 000	1 000	1 000	1 000	0
Nye inves	P60186	0* Ombygging og ny barriere Strandebarm vassverk	0	0	0	1 650	1 650	0	0	0
Nye inves	P60187	0* Utskifting av hovudvassleidning Skålheim - Mo i Øystese	0	0	0	1 200	1 200	0	0	0
Nye inves	P60188	Tilfluktsrom/arkivrom	0	0	0	580	580	0	0	0
Nye inves	P61179	0* Sanering VA røyr langs Fitjadalen	0	0	0	3 700	3 700	0	0	0
Nye inves	P61180	0* Kjøp av ny lastebil på teknisk	0	0	0	1 063	1 063	0	0	0
Nye inves	P61181	0* Oppgradering av bruer ved Steinsdalsfossen	0	0	0	1 875	1 875	0	0	0
Nye inves	P61182	0* Opparbeiding av parkering Norheimsund sentrum	0	0	0	1 100	1 100	0	0	0
Nye inves	P61183	0* VA-sanering Norheim del II	0	0	0	9 500	9 500	0	0	0
Nye inves	P61184	0* Ombygging av Tolo reinseanlegg til pumpestasjon	0	0	0	1 500	1 500	1 500	0	0
Nye inves	P61185	0* Oppgradering av pumpestasjonar i Steinsdalen	0	0	0	3 300	3 300	3 300	0	0
Nye inves	P61186	0* Oppgradering av kummar i heradet - avlaup	0	0	0	600	600	600	600	600
Nye inves	P61187	0* Oppgradering av kummar i heradet - vatn	0	0	0	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Nye inves	P61188	0* Oppgradering av reduksjonskummar	0	0	0	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye inves	P61189	0* Adgangskontroll vassverk	0	0	0	220	220	220	0	0
Nye inves	P62166	0* Forprosjekt Strandebarmsheimen	0	0	0	625	625	0	0	0
Nye inves	P62182	0* Modulbustader til ROP	0	0	0	1 875	1 875	0	0	0
Nye inves	P62183	0* Ombygging av Tolomarka barnehage	0	0	0	3 125	3 125	0	0	0
Nye inves	P65170	0* Forprosjekt KVBR	0	375	188	5 000	5 188	0	0	0
Nye inves	P65180	0* Brannstasjon KVBR	0	0	0	5 000	5 000	0	0	0
Nye inves	P65181	0* Kjøp av mannskapsbil KVBR	0	0	0	5 625	5 625	0	0	0
Nye inves	P71183	0* Totalstasjon oppmåling	0	0	0	125	125	0	0	0
Nye inves	P80180	0* Kjøp av bil til oppmåling/geodata	0	0	0	375	375	0	0	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphevelg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Aktivt investeringsprosjekt		7 527	106 695	33 828	68 046	101 874	9 473	11 425	6 875
P13191	0* IT-investeringar 2019	0	0	0	0	0	1 800	0	0
P13201	0* IT-investeringar 2020	0	0	0	0	0	0	1 800	0
P16152	0* Telefon- og varslingssystem	222	1 450	200	1 050	1 250	0	0	0
P16154	0* PC PLO	27	175	175	0	175	0	0	0
P16161	0* IKT i skule og barnehage	1 174	1 063	1 063	1 875	2 938	2 563	1 250	1 250
P16181	0* IT-investeringar 2018	0	0	0	1 800	1 800	0	0	0
P18133	0* Heilelektronisk arkiv	70	1 125	150	248	398	398	0	0
P18162	0* Nytt adm.system - VISMA	1 056	638	693	-548	145	0	0	0
P18171	0* Kvalitetssystem	32	800	220	118	338	338	0	0
P18172	0* Portalsystem	0	0	510	-370	140	0	0	0
P19141	0* Hardangerbadet	0	20 000	400	19 200	19 600	0	0	0
P19171	0* Hardangertunnelen - frå ide til røyndom	0	500	0	500	500	0	0	0
P37162	0* Dagsenter Strandebarm	179	750	0	750	750	0	0	0
P37163	0* Dagsenter Øystese	302	188	13	163	175	0	0	0
P37171	0* Bil hjelpemiddelsentral	0	0	500	-500	0	0	0	0
P60096	0* Komp.midlar veg - Skjering, Bakka	0	3 125	0	3 125	3 125	0	0	0
P60134	0* Familie- og læringscenter	52	33 238	6 250	20 738	26 988	0	0	0
P60169	0* Øysteseheimen - tilbygg og ombygging	1 147	15 901	14 712	-12 212	2 500	0	0	0
P60175	0* Digitalisering og samordning av adm. fagsystem	0	920	0	920	920	0	0	0
P60176	0* Investeringsiltak Steinsdalen	0	0	0	375	375	0	0	0
P60180	0* Utfyllingi sjø - Øystese sentrum	0	0	0	1 250	1 250	0	5 000	5 625
P60182	0* Fornyng teknisk utstyr 2018	0	0	0	1 375	1 375	0	0	0
P60191	0*Asfaltering 2019	0	0	0	0	0	1 875	0	0
P60192	0*Fornyng teknisk utstyr 2019	0	0	0	0	0	625	0	0
P60201	0* Asfaltering 2020	0	0	0	0	0	0	1 875	0
P61143	0* Veg Sandvenhagen/Sæland	0	2 500	10	2 978	2 988	0	0	0
P61145	0* Trafikksikringsplan	291	150	150	475	625	0	0	0
P61151	0* Kryss Tolo - Buspareklubben	0	2 000	50	7 400	7 450	0	0	0
P61152	0* Bruprosjekt - Netelandsbrua	15	3 735	327	3 081	3 408	0	0	0
P61153	0* Parkering Bjørketeigen	0	1 250	0	1 250	1 250	0	0	0
P61155	0* Rassikring - murar og fjell	419	2 500	625	1 250	1 875	0	0	0
P61166	0* Utsifting til LED i veglys	1 872	3 063	1 188	2 938	4 125	0	0	0
P61171	0* Rassikring Kjosåsvegen	0	1 250	875	-500	375	0	0	0
P61173	0* Rekkverk kommunale bruer	0	1 250	750	500	1 250	0	0	0
P61178	0* Oppgradering utomhus ved Tolo omsorgsbustader	0	1 250	0	1 250	1 250	0	0	0
P62132	0* Bårehus Øystese	40	4 007	4 007	-2 007	2 000	0	0	0
P62152	0* Rødingsveg rådhuset	0	500	0	500	500	0	0	0
P62163	0* Rassikring i Bergshagen	0	1 000	0	1 000	1 000	0	0	0
P62164	0* Utleigebustad - Bergtun	631	532	0	288	288	0	0	0
P62171	0* Utsifting glas og fasade rådhus	0	1 250	0	2 500	2 500	0	0	0
P62172	0* Oppgradering av brannvarslingsanlegg i kommunale bygg	0	250	0	625	625	625	250	0
P62173	0* Sikfte av tak på Bjørketeigen barnehage	0	338	338	288	625	0	0	0
P62177	0* Vegutbetring/trafikksikringstiltak trygge skulevegar	0	0	625	3 125	3 750	0	0	0
P62181	0* Oppgradering bygg 2018	0	0	0	1 250	1 250	0	0	0
P62191	0*Oppgradering bygg 2019	0	0	0	0	0	1 250	0	0
P62201	0* Oppgradering bygg 2020	0	0	0	0	0	0	1 250	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Aktivt skule- og barnehageprosjekt		17 208	0	0	0	0	1 250	0	0
P91144	0* Barnehage - Øystese	17 208	0	0	0	0	1 250	0	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2016-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Aktivt VA-prosjekt		13 063	67 012	19 127	97 223	116 351	500	0	0
Aktivt VA- P60153	0* Ny vassleidning, Fosse	0	2 200	0	2 200	2 200	0	0	0
Aktivt VA- P60158	0* VA Høgdebasseng Ålvik	314	800	110	780	890	0	0	0
Aktivt VA- P60159	0* VA-leidning Kvammapakken (Øystese sentr. - Stronde)	3 659	800	1 000	5 000	6 000	0	0	0
Aktivt VA- P60183	0* Fornyng teknisk utstyr VAR 2018	0	0	0	1 323	1 323	0	0	0
Aktivt VA- P60193	0*Fornyng teknisk utstyr VAR 2019	0	0	0	0	0	500	0	0
Aktivt VA- P61073	0* Ny pumpestasjon P5, Tolo	0	100	0	1 818	1 818	0	0	0
Aktivt VA- P61091	0* Felles slamavskiljar Vikøy	0	200	0	1 500	1 500	0	0	0
Aktivt VA- P61111	0* Oppgradering hovudrenseanlegg avløp	5 209	50 000	12 000	70 400	82 400	0	0	0
Aktivt VA- P61113	0* Oppgr. av eksisterande vassverk i Kvam	24	750	350	50	400	0	0	0
Aktivt VA- P61115	0* Sanering VA Skutlalia	0	200	0	2 000	2 000	0	0	0
Aktivt VA- P61118	0* Reserveforsyning vatn	0	100	0	2 000	2 000	0	0	0
Aktivt VA- P61154	0* Sanering Norheimsund (Haldeplassen - Straumen)	0	350	0	350	350	0	0	0
Aktivt VA- P61159	0* VA-pumpestasjon ved Fartøyvernseieret	0	1 500	0	2 000	2 000	0	0	0
Aktivt VA- P61161	0* Kloakksanering Ålvik	0	500	30	440	470	0	0	0
Aktivt VA- P61164	0* VA-sanering Øystese sentrum/vest	3 786	4 587	4 587	-87	4 500	0	0	0
Aktivt VA- P61165	0* Opning av dam på Solhaug	66	250	0	4 875	4 875	0	0	0
Aktivt VA- P61168	0* Sigevatn Tolomarka	4	3 625	0	3 625	3 625	0	0	0
Aktivt VA- P61175	0* Utskifting av PLS ved vassverk	0	500	500	-500	0	0	0	0
Aktivt VA- P61176	0* Oppgradering av pumpestasjon Kvednaskogen	0	550	550	-550	0	0	0	0

Prosjekt		Rekneskap 2016	Budsjett 2017, opphaveleg	Budsjett 2017, justert	Endring 2018-2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021
Investeringar utan prosjekt		43 413	21 125	26 895	-9 570	17 325	17 325	17 325	17 325
I17200	Eigenkapital KLP	2 059	1 800	2 572	-72	2 500	2 500	2 500	2 500
I19090	Andre investeringar	916	200	3 009	-2 809	200	200	200	200
I26500	Bustader	20 480	6 025	8 214	-6 089	2 125	2 125	2 125	2 125
I28300	Husbanklån	19 958	13 100	13 100	-600	12 500	12 500	12 500	12 500